

Matanglawin

Opisyal na Pahayagang Pangmag-aaral ng
Pamantasang Ateneo de Manila

MATANGLAWIN UNANG PANGKALAHATANG PAGPUPULONG

**HULYO.9.2012
4:30-6:30NH
BEL205**

Matanglawin

Opisyal na Pahayagang Pangmag-aaral
ng Pamantasang Ateneo de Manila

Robert Alfie S. Peña, BS ECE '13
PUNONG PATNUGOT

Tricia Ann N. Mallari, BS Mgt '12
KATUWANG NA PATNUGOT

Rico A. Esteban, BS CoE '12
NANGANGASIWANG PATNUGOT
PATNUGOT NG WEB-TEKNIKAL

Ma. Paola Rica C. Hernandez, AB COM '12
PATNUGOT NG SULATIN AT SALIKSIKAN

Michelle Therese R. Garcia AB ID '12
Chelsea Kate P. Galvez, BS MIS '14
MGA PANSAMANTALANG TAGAPAMAHALA NG SINING

Geneva Frances C. Guyano, AB DS '13
PATNUGOT NG LAPATAN

Miguel Paolo P. Rivera, AB-MA PoS '13
PATNUGOT NG WEB-SULATIN

Michaela Paula M. Aldea, BS HSc '14
TAGAPAMAHALA NG PANDAYAN

Victorino Mariano O. Floro IV, AB Ec-H '13
TAGAPAMAHALA NG PANANALASTAS

Noel L. Clemente, BSM AMF '14
PANSAMANTALANG INGAT-YAMAN

SULATIN AT SALIKSIKAN

MGA KATUWANG NA PATNUGOT: Iman Tagudiña,
Eliza Sallao, Marvel Mesinas

Xavier Alvaran, Noel Clemente, Pristine de Leon, Abegail Esteban, Virna Guano, Arnold Lau, Rhea Leorag, Raphael Limiac, Johnnet Lopez, Brylle Madulara, Leslie Mendoza, Wel Mendoza, Kevin Nera, Reizle Platitas, Exequiel Salcedo, Krisha Santos, Tiffany Sy, Charlene Tolentino, Jan Fredrick Cruz, Marvin Lagonera, Benise Balaoing

SINING

MGA KATUWANG NA PATNUGOT: Chelsea Kate Galvez,
Michelle Garcia

Marie Aquino, Matthew Dumlaog, Monica Esquivel, Dyan Francisco, Jeudi Garibay, Mikhail Manginsay, Vayle Oliva, Sam Santos, Carol Yu

LAPATAN

KATUWANG NA PATNUGOT: Benjho Empedrado

Patricia Avila, Meg Castrillo, Lance Bitong, Rizza Detosil, Arron Sese, Eldridge Tan

WEB

Donald Bertulfo, Anna Sangkal, Jigs Sevilla

PANDAYAN

KATUWANG NA TAGAPAMAHALA: Vera Pinera

Natassia Austria, Arthur Buena, Nicole Combate, Rizza de Jesus, Max Erni, Daniel Luman, Joyfie Medina, Chin-Chin Santiago, Bianca Vinoya

PANANALASTAS

KATUWANG NA TAGAPAMAHALA: Jeah Dominguez

Ryan Rojo, Levy Rose IV, Marcel Villanueva

LUPON NG MGA TAGAPAYO

Chay Florentino-Hofileña
KAGAWARAN NG KOMUNIKASYON

Dr. Agustin Martin Rodriguez
KAGAWARAN NG PLOSOPHIYA

Gary Devilles
KAGAWARAN NG FILIPINO

Lech Velasco
PROGRAMA NG SINING

Mark Benedict Lim
KAGAWARAN NG FILIPINO

Dr. Benjamin Tolosa
KAGAWARAN NG AGHAM POLITIKAL
TAGAPAMAGITAN

MULA SA PATNUGUTAN

Maaari

Taon-taon, inuulan ng mababangong pangako ang taumbayan. Taon-taon, nakikinig ang bayan sa SONA o State of the Nation Address ng mahal na pangulo, at taon-taon, nabubuhayan ng pag-asa ang marami sa atin. Pag-asang makaahon sa hirap, pag-asang dadaloy rin ang ginhawa. Ngunit, “nabubuhayan”—hanggang doon na lamang ba?

Kung babalikan, sa SONA ni Pangulong Aquino nitong nakaraang taon, inisa-isa nito ang bawat sektor ng lipunan, at sinubukang tugunan ang pangunahin nilang pangangailangan. Kasama rito ang pagpaparami ng mga trabaho, pagtulong sa mahihirap, pagpapatibay ng mga imprastruktura ng bansa, at paghahanap ng bago at murang pagkukunan ng enerhiya. Hindi rin mawawala rito ang adbokasya ng pangulo na sugpuin ang “wang-wang attitude.” Ngayong papalapit na ang susunod niyang SONA, anong mga pagbabago ang maaari nating asahan na marinig mula sa pangulo? Ano na nga ba ang state of the nation?

Ayon sa datos ng National Statistics Office, tumaas ang bilang ng trabaho sa bansa mula 37.2 milyon sa taong 2011, patungong 37.6 milyon ngayong taon. Mabuting indikasyon sana ito, ngunit kung susuriin, lumaki rin ang bilang ng mga manggagawa ng 1.6 milyon. Kung mayroon mang pagbabago, hindi ito kapansin-pansin dahil halos sabay lang na nagtaas ang dalawang salik. Kulang pa rin ang mga trabaho para sa dami ng taong nangangailangan nito sa bansa. Sa ekonomiya naman ng bansa, sa isang kolum ni Dr. Cielito Habito, nabalita ang paglago ekonomiya ng 6.4%—isang hindi inaasahang paglago na pinakamataas sa Asya, sunod lang sa Tsina. Sa parehong linggo, inilabas ng Forbes ang tala ng 40 pinakamayayamang Filipino na kung pagsasama-samahin ay aabot sa \$47.4 bilyon. Ito, at ang pagtaas ng \$17 bilyon ng GDP ng bansa noong nakaraang taon—ang pagyaman ng mga bilyonaryo ay katumbas ng kulang-kulang 3/4 ng kinikita ng bansa sa kabuuan. Maganda man ang ekonomiya ng bansa para sa mga pinalad, hindi naman ito ramdam ng Filipinong kapos at hirap sa buhay.

Naging mainit na usapin naman nitong nakaraang mga buwan ang kakulangan sa koryenteng isinusuplay sa Mindanao. Luma at nangangailangan nang palitan ang mga hydro-power plants, na siyang nagreresulta sa 8-oras na rotating blackouts sa pulo. Sapat naman daw ang suplay ng koryente, ang problema ay ang mataas na singil para dito. At sa kabila ng mga pag-uusap sa pagitan ng pangulo at ng mga pribadong sektor na nais ibsan ang krisis sa enerhiya, magtititi pa rin ang mga taga-Mindanao hanggang 2013. Tinatayang P141.8 bilyon naman ang inilaan ng gobyerno para sa mga proyektong imprastruktura nitong nakaraang Enero. Gagamitin ang badyet na ito para sa pagpapaayos ng mga daan, pagpapagawa ng tulay, pagpapatibay ng water at irrigation systems, at pagpapalano ng mga flood control projects. Ngunit kasabay ng paglabas ng balitang ito, napabalitang 1,009 na mga proyekto ng DPWH ang hindi pa rin tapos mula noong 2011.

Iba pang isyu na kinakaharap ngayon ng bansa ay ang iringan at pag-aagawan sa Spratly Islands at Scarborough Shoal, ang relasyon ng gobyerno sa ARMM, ang katatapos lamang na impeachment ni Renato Corona, at ang pagpili ng papalit sa posisyon nito sa Korte Suprema.

Mabuway at malikot ang kalagayan ng bansa. Sa darating na SONA 2012, ano ang maaari nating asahan mula sa pangulo? Alin nga bang mga sektor ng lipunan ang nangangailangang pagtuunan ng pansin? Paano haharapin ng pangulo ang pangatlong taon niya sa termino kung ganito ang kasalukuyang kalagayan ng bansa?

Good governance at daang matuwid—umaasa ang lahat sa atin na mapagtatagumpayan ito ng bansa. **M**

TUNGKOL SA PABALAT

sining ni Carol Yu

Kung tutuusin, ang tatlong sangay ng pamahalaan ay magkapantay-pantay ng kapangyarihan bagaman iba't iba ang tungkulin. Naaayon ang kanilang mga tungkulin, ang saklaw at hangganan sa pagtatakda ng Saligang Batas ng Filipinas. Subalit kung titingnan ang mga nangyayari ngayon o kahit sa mga nakaraang administrasyon na nasa ilalim ng Saligang Batas ng 1987, maraming nang naging hidwaan ang tatlong sangay na ito. At nakahahanap ang bawat sangay ng mga artikulo o talata na susuporta sa kanilang mga argumento mula mismo sa Saligang Batas. Hindi tuloy maiwasang isipin na may hidwaan ang tatlong mga sangay na ito ukol sa saklaw at lawak ng kanilang mga kapangyarihan.

TANAWIN AT TUNGUHIN NG MATANGLAWIN

TANAWIN NG MATANGLAWIN

Mapanghamon ang ating panahon.

Kailangan ang mga matang nangangahas tumitig at magsuri sa paligid. Kailangan ang isang tanglaw ng katotohanan sa gitna ng dilim na laganap na pambubulag at pagbubulag-bulagan. Kailangan ang mga kuko ng lawing daragit sa mga dagang ngumangatngat sa yaman ng bansa at ahas na lumilingkis sa dangal at karapatan ng mga maralita. Kaya't ang Matanglawin ay bumabangon upang tumugon.

Tumutugon ang Matanglawin, una, bilang pahayagan ng malaya at mapagpalayang pagpapalitan ng kuro-kuro tungkol sa mahahalagang usaping pampaaralan at panlipunan; at ikalawa, bilang isang kapatiran ng mga mag-aaral na may malalim na pananagutan sa Diyos at sa Kaniyang bayan.

Ang Matanglawin ay hindi nagsisimula sa wala. Saksi ito sa nakatanim nang binhi ng pagtataya at pagkilos ng ilang Atenista. Subalit hindi rin ito nagtatapos sa simula. Hangad nitong diligin at payabungin ang dati nang supling, at maghasik pa ng gayong diwa sa higit na maraming mag-aaral. Hangad din nitong ikalat ang gayong diwa sa iba pang mga manghahasik ng diwa at sa iba pang mga pamayanang kinasasangkutan ng mga Atenistang kumikilos palabas ng kampus.

TUNGUHIN NG MATANGLAWIN

Sa adhikaing ito, isinasabalikang ng Matanglawin ang mga sumusunod na sandigang simulain:

1. **MAGING** matapat at matapang sa paghahanap at paglalalahad ng katotohanan—katotohanan lalo na ng mga walang tinig.
2. **BIGYANG-DAAN** ang malaya, mapanuri, at malikhaing pagtatalakayan—kabilang na ang kritisismo—ng mga mag-aaral hinggil sa mga usaping pangkampus at panlipunan.
3. **HUBUGIN** ang mga kasapi sa pamamagitan ng pakikisalamuha sa mga tao lalo na sa mga anakpawis, pandayin sila sa masinop na pananaliksik at pagpapahayag, at hasain sa malalim na pagninilay upang maging mabisang tagapagpahirap ng pagbabago ng mga di-makatarungang balangkas ng lipunan.
4. **TUMAYO** bilang isang aktibong kinatawan ng Pamantasan para sa ibang paaralan at sektor ng lipunan.
5. **ITAGUYOD** ang diwa at damdaming makabansa lalo na sa pagpapalaganap at pagpapayaman ng sariling wika.
6. **PAIGTINGIN** ang kamalayang pampolitika sa Ateneo sa paraang mapayapa subalit mapaghamon, may kiling sa mga dukha bagaman walang isang ideolohiyang ibinabandila.
7. **IBATAY** ang lahat ng gawain sa papasulong na pananaw ng panananampalatayang Kristi-yano na sumasamba sa Diyos na gumagalaw sa kasaysayan, kumakampi sa katotohanan, at may pag-ibig na napapatupad ng katarungan.

PAGWAWASTO

Sa isyu ng Matanglawin Nobyembre 2011 – Enero 2012 (Tomo XXXVI Blg. 2), hindi nailagay ng patnugutan bilang mga miyembro ng bagwisang Sulatin at Saliksikan sina Benise Balaoing, Jan Fredrick Cruz at Marvin Lagonera. Nais bigyan ng patnugutan ng karampatang pagkilala ang mga miyembrong bilang kasalukuyang bahagi pa rin ng publikasyon.

Sa artikulong “Hustisya Para sa o Laban sa Batang Filipino?” sa mp. 26-29, nais bigyan ng patnugutan ng karampatang pagkilala si G. Ron Galgalac ng ABS-CBN News na nagsulat ng artikulong “Kiko, Chiz differ on Juvenile Justice Law” (<http://www.abs-cbnnews.com/nation/09/21/11/kiko-chiz-differ-juvenile-justice-law>) noong Setyembre 21, 2011, bilang pinagmulan ng sipi ni Senador Francis Escudero na ginamit ng mga manunulat sa kanilang artikulo. Ang paggamit ng naturang sipi ay resulta ng pananaliksik ng mga manunulat at nakaligtaang ilahad ito sa kanilang artikulo.

Humihiing ang patnugutan ng Matanglawin ng paumanhin sa kung ano mang problemang naidulot ng nasabing mga pagkakamali.

Ang Matanglawin ang opisyal na pahayagang pangmag-aaral ng Pamantasang Ateneo de Manila.

Pagmamay-ari ng mga lumikha ang lahat ng nilalaman ng pahayagan ito. Pinahihintulutan ang lahat sa pagsipi ng nilalaman basta hindi nito sinasaklaw ang buong akda at may karampatang pagkilala sa mga lumikha. Bukas ang Matanglawin sa lahat (Atenista man o hindi) sa pakikipag-ugnayan: pagbibigay o pagsasaliksik ng impormasyon, pagtatalakay ng mga isyu, o pagpapalam ng mga puna at mungkahi ukol sa pahayagan at nilalaman nito. Sa lahat ng interesado, mangyari lamang na tumawag sa 426-6001 lokal 5449 o sumulat sa patnugutan ng Matanglawin, Silid-Publikasyon (Blg. 201–202), Manuel V. Pangilinan Center for Student Leadership, Mga Paaralang Loyola, Pamantasang Ateneo de Manila, Katipunan Avenue, Loyola Heights, Lungsod Quezon 1108. Maaari ding bumisita sa www.matanglawin.net o magpadala ng email sa pamunuan@matanglawin.net.

Kasapi ang Matanglawin ng Kalipunan ng mga Publikasyon (COP) ng Pamantasang Ateneo de Manila at ng Kalipunan ng Pahayagang Pangkolehiyo sa Filipinas (CEGP).

Matanglawin

TOMO 36, BLG. 3-4

TAMPOK NA ISTORYA

08

Semper Tres: Ang Trinidad ng Pamahalaang Filipino
*Pagsulyap sa paghihiwalay ng
kapangyarihan sa ating pamahalaan*

KILATISTA

14

Sa Ilalim ng Aandap-andap na Liwanag
Isang Pagsilip sa Dulang Fireflies ni Suzue Toshiro

17

SIGAW NG BAYAN

Millenium Development Goals: Kababaihan
*Nasaan na nga ba tayo pagdating
sa usapin ng kababaihan?*

KILATISTA

20

Komiks

PITIK-PUTAK

23

Ang Dalawang Mukha ng Paggawa
*Anong diskurso ang namamayani sa
Kontraktuwalisasyon at Unyonismo?*

PULSONG ATENISTA

26

Paghubog sa Tao
Pagbabago sa kurikulum sa Ateneo

BERTIGO

29

Timpalak Bertigo
*Mga nagwagi sa timpalak Bertigo:
Tula at Sanaysay*

TALIM

Lansangan

36

Timapalak Hulagway: Unang Gantimpala

44

DUGONG BUGHAW

Panawagan ng Pagbaba

IgnITE

DUGONG BUGHAW

Meron nga bang politika sa Ateneo?

CRUSADA

46

48

KILATISTA

Bakas ng Kasaysayan

Pagtingin mula sa "Pantayong Pananaw"

PULSONG ATENISTA

Sa Pagsulong ng Susog

Enmyenda sa Konstitusyon ng Sanggunian

50

53

MATA SA MATA

JVP: 33 Taon ng Pagsisilbi

Ang mga tao at prinsipyo sa likod ng JVP

SIGAW NG BAYAN

Millennium Development Goals: Kalikasan

Pagtuon sa kalikasan at sostenibleng pag-unlad

56

59

KILATISTA

Ang Himig Natin: Pagdinig sa Humihinang Tinig ng OPM

Mga Pagbabago sa Musikang Pinoy

TAMPOK NA ISTORYA

Fr. Jose Ramon T. Villarin, S.J.

Isang Taon, Isang Tao, Isang Ateneo

62

ESKARIPIKASYON

Robert Alfie S. Peña
punongpatnugot@matanglawin.net

Atenista, dahil ang Pinunò ay Pinunò

Atenista ka? Talaga? Hindi ito pangmamaliit o pang-iinsulto. Huwag kang mag-alala, ito rin ang tanong ko sa sarili. Atenista nga ba “talaga” tayo? Madalas nating nakaliligtaang itanong. Madalas ipagkibit-balikat dahil madali lang sagutin ng oo, o hindi. Madaling sagutin dahil malakas ang tiwala sa sarili. Lider daw tayong mga Atenista, pinunò. Ang ihanda tayo sa pamumuno ang punto ng apat o limang taon ng pagsasanay sa iba’t ibang mga sining at agham dito. Inaasahan na sa walo o higit pang hell weeks ay maihahanda tayong manguna sa mas malawak na mundo sa labas. Ngunit kung nais nating alamin ang kahulugan ng Atenista bilang pinunò, mahalagang sagutin muna natin ito: paano nga ba magpaka-Atenista?

*Mahirap
magpaka-Atenista?
Oo, ngunit hindi
imposible.*

Masasabi bang Atenista tayo dahil may ID at pinapapasok naman tayo ng guard araw-araw? Hindi lang. Masasabi nga bang Atenista tayo dahil naka-blue at todo-sigaw tayo tuwing may laro ng basketball sa Araneta? Hindi rin. Tinutukoy tayo ng maliliit na bagay tulad ng ID, grado, at kulay ng damit bilang Atenista, ngunit nakikita ba natin ang mas malalim na kahulugan ng pagpapaka-Atenista? Masyado naman ata nating itinaas ang pagiging Atenista na hindi na kayang abutin? Hindi sa itinaas ngunit kung tutuusin, talagang mahirap magpaka-Atenista. Ayon na rin kay P. Horacio de la Costa, S.J., nakadiseno ang edukasyon sa Ateneo upang magbunga ng mga Atenista ng kalibre ni Rizal: rasyonal, may paninindigan at pananampalataya. Ito nga ang hiras, dahil hindi lang miminsang naipakita na ang magpaka-Atenista ay harapin ang sariling katapusan, o para sa iba, harapin ang mahihirap na pagsubok.

Ngunit marami na ring nagpakita na ang maging Atenista ay sumunod sa isang misyon ng pagbubukas sa tawag na lumikha at sa tawag na maging disipulo kay Kristo: isang misyon ng pagsunod sa Kaniya. Isang misyong nagsimula higit 470 taon na ang nakararaan kay Ignacio de Loyola. Iba’t iba man ang naging pormulasyon sa pagdaan ng panahon, nananatili pa rin ang bisa, talab, at katotohanan nito. Ngayon, mas kilala natin ang misyon bilang tao-para-sa-kapuwa. Ang maging Atenista ay maging tao-para-sa-kapuwa. Pinanghahawakan natin ngayon ang naging buhay ng mga bayani, ni P. de la Costa at iba pang Hes-

wita, ni Edgar Jopson, ni Ninoy Aquino, at marami pang iba bilang halimbawa. Lahat sila ay bahagi ng misyon. Sila ang misyon. Mahirap magpaka-Atenista? Oo, ngunit hindi imposible.

Dito papasok ang Atenista bilang isang pinunò. Dahil pinupunò ng bawat pagsisikap at pangarap ang Atenista kaya siya pinunò. Kakatwa ang salitang ‘pinunò.’ Kapag sinabi mong pinuno, maiisip mo ang isang punò. At maaari ding maisip ang salitang pinunò—na ang ibig sabihin ay dinagdagan at wala nang idaragdag pa, hal. ang pagpupunò ng baso. Bumabalik sa akin ang diskurso ukol sa mga propeta. Pinunò ang mga propeta sa kanilang karukhaan, kakapusan, at pagkukulang. Pinunò sila ng Diyos upang ipahayag ang Kaniyang mensahe. Palagay ko, ito rin ang tawag sa mga Atenista bilang pinunò—ang hayaan ang sariling magpapunò at maging buong tao. Oo, mahalaga ang pagiging lider, halimbawa ang trabaho ng ‘punò’ o head ng isang organisasyon. Mahalaga ang bahaging logistics ng ano pa mang trabaho, ngunit dapat kasabay rin nito ang pagpapunò, hindi lang sa aspekto ng sarili, kundi sa pagkabuo ng pagkatao.

Sa mas praktikal na gawain ng pagpupunò, ito ang mga bagay na sa tingin ko ay kakailanganin ng lider-estudyante: (1) Lakas ng loob. Mahirap talaga. Mahirap na ang maging Atenista, maging lider pa? Magdasal para sa lakas ng loob. Lapitan ang mapaghuhugutan nito. (2) Kapuwa. Ang punto nga ng pagiging Atenista ay pagiging tao-para-sa-kapuwa, di ba? Ang kapuwa ang punto ng pagtataya. Maaaring maging mahirap, ngunit sila ang kakaibang hinahon at kapanatagan. Kilalanin ang iyong kapuwa. (3) Pagtatanong. Tanungin lagi ang sarili ng tanong sa itaas. Maging kritikal sa mga nakikita at sa sariling ginagawa. Gawing misyon ang sarili at ang komunidad. Naniniwala akong bahagi ang tatlong ito ng pagpupunò sa Atenista at kinakailangan ng lider-estudyante dito sa Ateneo. Hindi madali ang maging Atenista, lalo na ang maging pinunò, isang lider-estudyante. Ngunit katulad ng mga propeta sa paborito kong klase, baka ang kailangan lang ay mapunò tayo? Sa huli, iiwan ko ang sinabi ni P. Pedro Arrupe, S.J. bilang buod ng lahat ng nasabi: “Umibig, manatiling umiibig, at tutuusin nito ang lahat.”

Tala ng patnugot: Unang lumabas ang mahabang bersiyon nito sa COA Leadership Day 2011 Manual.

DIWA AT TABAK

Rico A. Esteban
esteban_rico10@yahoo.com

Taya-tayaan

Ilang buwan na ang nakalilipas matapos ang araw na matagal ding hinintay ng marami: ang araw ng pagtatapos. Marami sa atin ang nasa bakasyon na sa malalayong lugar, piniling magpahinga muna kahit sandali. Ang iba naman ay naghahanda na para ipagpatuloy pa ang pag-aaral at kumuha ng master's o abogasya o di kaya'y medisina. Ngunit hindi maikakaila na malaking bahagdan ng nagtapos ay aburido na sa paghahanap ng trabaho.

Isang saligang sangkap upang makakuha ng magandang trabaho ay ang malaman na resumé—paaralan o pamantasan kung saan nagtapos, mga gantimpalang natanggap, kakayahan at karanasan. Marami sa mga kompanya ang nagbibigay ng malaking bigat sa karanasan—sa loob man o labas ng paaralan, pati na ang pagiging lider sa mga organisasyong pampaaralan.

Mataas ang pagpapahalaga dito, lalo na ng mga Atenista, kaya't freshman pa lamang ay pinaplano na ng ilan ang pagtahak at pagkuha sa matataas na posisyon sa mga organisasyon. Alam kasi nilang kasama sa kompetisyon sa pagkuha ng trabaho ay ang paramihan at pahabaan ng mga posisyon at proyektong nahawakan sa kolehiyo. Hindi ko rin masisisi ang marami sa atin, paano ba naman, sa dami ng mga magsisipagtapos (hindi lamang sa Ateneo, kung hindi maging sa ibang pamantasan), segundo lamang ang inilalaan ng mga tao ng HR sa isa-isang pagdaan sa mga resumé kaya't kailangang maging angat sa iba ang iyo.

Mahalaga para sa mga recruiter na mayroong karanasan ang aplikante sa paghawak ng iba't ibang proyekto at posisyon sa organisasyon dahil ito ang nagiging sukatan ng potensiyal ng isang aplikante sa pagiging lider. Ngunit, paano nga ba nakasisiguro ang mga recruiter na “tunay” ang karanasang iyon, at hindi lamang sa papel? Paano kung inako ng isang tao ang isang proyekto o posisyon ngunit hindi naman niya iyon ginawa (nang maayos) o tinapos? Hindi ba't isang uri iyon ng panlilinlang?

Sa limang taon kong pananatili sa Ateneo, iba't ibang klase ng tao ang nakasalamuha ko sa mga organisasyon. Mayroong seryoso, responsable at propesyonal sa kanilang trabaho—sa madaling salita, iyong may tunay na pagtataya at motibo na

paunlarin ang organisasyon. Iyon 'yong mga taong may malinis na hangaring naglalayong higitan ang kasalukuyang estado ng kani-kanilang mga organisasyon. Pero nakalulungkot na hindi lahat ay ganito. Mayroon din iyong itinuturing lamang na lunsaran ang kasalukuyang organisasyon sa paghahangad na maabot ang mas mataas na posisyon o na makibahagi sa mas malaking organisasyon. Mukhang walang problema sa ganitong motibo kung magagawa nang maayos ng mga ganitong tao ang mga responsabilidad niya. Kumbaga, sana'y napakinabangan din siya sa organisasyon upang maging mutwal ang relasyon—nakinabang pareho.

Nakakatakot ang implikasyon ng ganitong sitwasyon dahil estudyante pa lamang ay natututo nang 'mamulitika.' Hindi ba't ganito ang marami sa mga politiko ngayon sa Filipinas? Malimit ay ginagawa lamang ang mga pinakamababaw na responsabilidad nang sa gayon ay manatili at di mapatalsik sa puwesto. Kung tutuusin pa nga, madalas, kahit ang pinakamababang kahingian ng tungkulin ay hindi pa magampanan. Ganito ba dapat ang maging pag-iisip ng mga susunod nating lider sa bansa? Pansariling interes lamang ba dapat ang inaalala? “Pakinabang” na nga lamang ba pamantayan ng tao sa pagtingin sa kaniyang kapuwa?

Sana ay magkaroon ng higit na magandang sistema ang paaralan upang matiyak na nagagawa ng mga opisyal ng mga organisasyon ang kanilang mga trabaho—isang paraan na marahil ay ang pagkakaroon ng Yes Report. Ngunit, base sa aking karanasan, masasabi kong kulang pa iyon dahil marami pa rin sa mga organisasyon sa Ateneo ang hindi nagagampanan nang mahusay ang kanilang pananagutan sa mga estudyante. Sana'y higit na matutukan ang sistema nang sa gayo'y maituwid ang landas ng mga magiging lider ng ating bansa.

Marahil, mahirap para sa marami na ibigay ang hinihingi ko—ang pagtataya—dahil nangangailangan ito ng maraming bagay gaya ng oras, lakas, pagmamahal at maging ang sarili. Naniniwala ako na makakamit lamang ang pag-unlad hindi lang ng pampaaralang organisasyon kung hindi maging ng bansa kung ang bawat Filipino ay magtataya. At kung hindi, nakalulunon isiping mananatili ang Filipinas bilang taya.

Mahirap para sa marami na ibigay ang hinihingi ko—ang pagtataya—dahil nangangailangan ito ng maraming bagay gaya ng oras, lakas, pagmamahal at maging ang sarili.

BAKIT NGA BA

Michelle Therese R. Garcia
ellemich.garcia@gmail.com

Industriya ng Paglikha

Simula pa noong sekondarya, pangarap ko nang gumuhit at lumikha buong buhay ko. Napagti-bay ng kurso ko sa kolehiyo ang pangarap ko na maging graphic designer. Ngayong tapos na ako, marahil matutupad ko na ang pangarap kong maging bahagi ng creative industry, subalit nag-aalinlangan na ako. Mula sa aking unang yapak sa unibersidad hanggang sa huling pagmartsa, nagbago ang aking pagtingin sa mundo. Ngayon ko lang napagtanto kung gaano kalaki ang pagbabagong ito.

Napaisip ako: bakit ko nga ba talaga nais na gumuhit, at lumikha? Para kaya sa pansariling aliw? Pampalipas lamang ba ng oras? Dahil kaya sa pagkaakit sa iba't ibang elemento ng sining—kulay, hubog, komposisyon at iba pa? Maaari din kayang dahil iyon sa kaligayahang nakikita ko sa mga tao tuwing nakakikita sila ng kaakit-akit na siya namang ikinaliligaya ko rin? Naudyok ako ng sari-saring mga guro at klase na mag-isip, maging malay at makita na hindi lamang paglalaro sa magagandang bagay ang sining.

Makapangyarihan ang mga imahen. Ibinabaghi nito ang kultura, mga simbolo at idea ng isang komunidad. Tila ba itong subconscious na dumadaloy sa bawat interaksyon na nangyayari, maging sa pagitan ng dalawang kaibigan lamang, o di kaya sa pagitan ng isang libro o pelikula at ang mambabasa/manonood, o sa pagitan ng isang kompanya at mga konsyumer (at mga empleado na rin). Nagiging daan ang mga imahen para magkaroon ng malinaw at tiyak na pakikipag-ugnayan, gayon din ng nakalilitong kalabuan. Maaari nitong itali ang tao sa isang partikular na ideolohiya o hamunin silang mag-isip. Maaari itong magbigay kahulugan sa ating buhay at pagkatao ngunit maaari ring i-fetishize at gawing komoditi ang kahulugan.

Delikado at minsa'y marupok ang mga imahen. Maaari itong maging baryang sa isang panig ay tunay, ngunit hungkag ang kabila. Gaya ng isang hologram na pandaraya lamang ng liwanag, baka hindi tunay ang mga imahen. Kapag gumawa ako ng mga imahen o bumuo ng isang 'brand,' nakikisali ba ang ako sa paggawa ng ilusyon? Niloloko ko lamang ba ang tumatanggap sa aking

sining na maniwala sa aking pantasya? Pinaniniwala ko nga ba sila sa mga bagay na hindi naman kailangan o wala naman talaga? Hindi maaaring matapos na lamang sa ganito ang paggamit ng imahen. Papaano na ang kakayahan nitong magpapatid at magpaalam? Higit pa, papaano na ang kapasidad nitong mapag-isip ang tao?

Ito ang dahilan kung bakit ako nalilito. Natatakot ako dahil sa creative industry, kailangan naming ungusan ang kapuwa sa pagiging makabago at kaiba sa punto na nagiging mapaminsala na ang kompetisyon. Bakit kailangang makapaglabas parati ng 'bago?' Sa tuwing gagawa tayo ng awitin, kuwento, poster, logo, larawan, patalastas o kung ano pa mang pinagdalubhasaan, ginagawa ba natin ito dahil binibigyan tayo—mga manlikha, tagatangkilik at ang komunidad—ng isang uri ng high kung saan maaaring kumawala? Sa pamamagitan ba ng paggawa at pagpapakasasa sa ating mga nilikha ay kinalilimutan natin ang realidad? Lumilikha ba tayo upang bumuo ng talimuwang pamalit sa tunay na katuyuan natin at ng bansa? Kung minsan iniisip ko, kasama rin ang mga corporate social responsibility o ang mga katulad na charity work dito. Mayroon itong pinipilit na imahen ng kung papaano dapat ang Filipinas at kung sino ang mga tatanggap ng mga tulong na iyon.

Ano nga ba ang nais ko pagkaraang magtapos? Kung dati, siguradong-sigurado ako sa tatahakin ko, tila nawawala ako ngayon. Nais kong pag-silbihan ang ating bansa at tulungan ang mga naisantabi ngunit hindi ko alam kung gumagawa lang din ako ng imahen ng kung sino ako at ang bansa. Batid kong hindi ko ito maiiwasan sa aking pagtatrabaho sapagkat lilikha marahil ako ng mga advertisement, halimbawa. Maaaring mayroong alternatibong diskurso sa linya ko ngunit hindi ko pa lang iyon nakikita o nauunawaan.

Marahil kailangan ko lang ng pagbababad. Tila ang malinaw na pagkakahiwalay ko sa marhinalisadong 'Other' ang ugat ng aking suliranin. Upang tunay na makatulong, kinakailangang mawala ang bakod na naghihiwalay sa atin. Hindi pa ako handang maghanapbuhay, kailangan ko munang makisalamuha at mawala.

Lumilikha ba tayo upang bumuo ng talimuwang pamalit sa tunay na katuyuan natin at ng bansa?

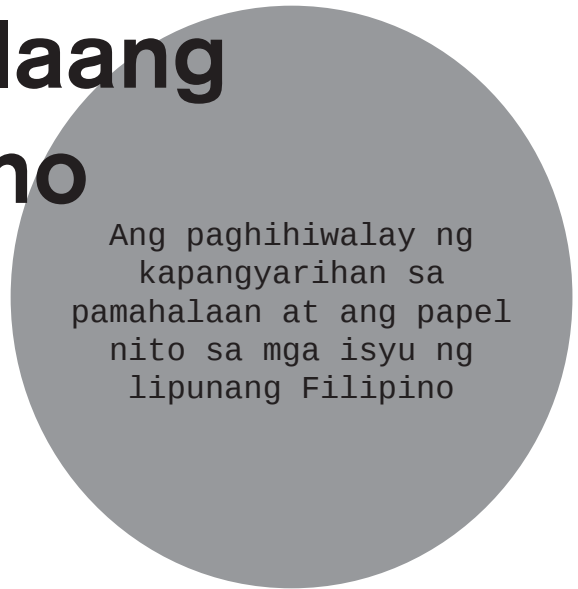
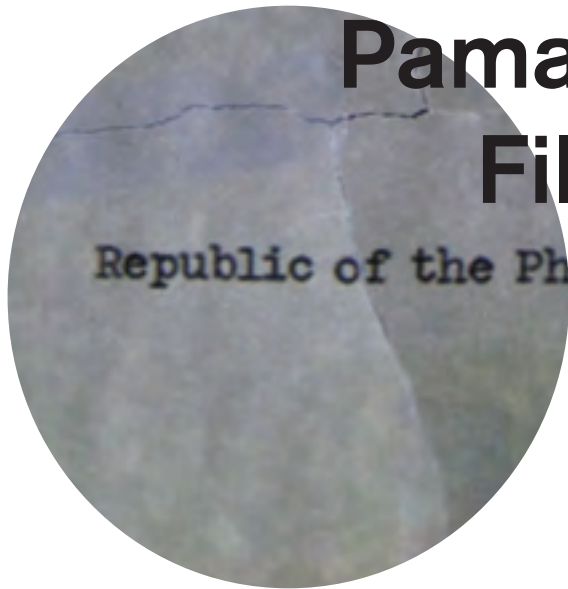

Tupang Ina

Mga Usapan sa Impeachment Court

Semper Tres: Ang Trinidad ng Pamahalaang Filipino

*nina Virna Guaño at Eliza Sallao
sining ni Carol Yu
lapat ni Benjhoe Empedrado*

LAMAN pa rin hanggang ngayon ng balita sa telebisyon hanggang sa radyo, diyaryo at Internet ang impeachment trial ni Renato Corona, ang napatalsik na punong mahistrado ng Korte Suprema. Itinuturing ng administrasyong Aquino na isa ito sa pinakamalalaki nilang hakbang upang linisin ang korupsiyong namayani sa naunang administrasyong Arroyo, at ang siya namang naging angkla ng kampanya ng dating Senador Noynoy Aquino upang maipanalò ang eleksiyon noong 2010.

Maaalala na naging kontrobersiyal ang pagkakatalaga ni Corona bilang punong mahistrado ng Korte Suprema dahil itinuturing ito ng mga kritiko ni dating Pangulong Arroyo bilang isang midnight appointment—isa sa mga pamamaraan umano ng dating pangulo upang matakasan ang paghabol sa kaniya ng susunod na mamumuno. Pinabulaanan naman ito ng kampo ni Arroyo at Corona, bilang isa lamang umano ito sa mga hakbang upang maisagawa ang personal

na bendeta ni Pangulong Aquino at estratehiya ng kaniyang pamahalaan upang masabi lamang na may ginagawa ang kaniyang administrasyon.

Mula sa pagdinig upang patunayan ang pagkainosente o ang pagkakasala ng isa sa pinakamatataas na opisyal ng bansa, naging isang tagisan ang impeachment trial ng mga akusasyon ng pamumulitika mula sa dalawang kampo—tila naging isang circus ang napapanood ng mga mamamayan. Naging isa itong sabungan, kung saan inaabangan ng bawat Filipino ang pinakahuling nakaaliw na balita sa kanilang pag-uwi sa kanilang mga tahanan sa pagtatapos ng araw, mula sa panibagong pagmamarakulyo ng isang senadora hanggang sa pinakahuling sablay ng prosekusyon o ng depensa.

Ngunit tila hindi napapansin o sadyang hindi talaga pinapansin ang interesanteng pagkakaroon ng “alyansa” sa pagitan ng ehekutibo at lehislatibong sangay ng pamahalaan upang makapagsampa agad ng kaso laban sa punong mahistrado, kung saan sa loob ng iilang araw lamang ay nakakalap ng higit sa sapat na pirma ang mga kaalyadong mambabatas ng pangulo upang maipasa sa Senado, bilang impeachment court, ang pormal na kaso laban kay Corona. Dalawa laban sa isa ang naging tagpo, lahat ng ito ay upang sa wakas, may maipako na sa krus mula sa nakaraang siyam na taon ng pamamahala ni Arroyo, at hindi na maulit ang naging pagtakas ni dating Ombudsman Merceditas Gutierrez mula sa kamay ng umano’y ‘hustisya.’

May iilang nagsasabi na isang panghihimasok sa mga hangganang itinakda ng ating Konstitusyon ang nangyari sa kaso ni Punong Mahistrado Corona—muli, dalawa laban sa isang sangay; isang paglabag sa paghihiwalay ng kapangyarihan ng tatlo. Ngunit, kakaunti lamang sa taumbayan ang nakaiintindi ng konseptong ito, maliban sa loob ng mga silid-aralan. Ano nga ba ang paghihiwalay na ito, at anong papel ang ginagampanan ng opinyon ng madla sa pagsasaalang-alang ng mga nagmimistulang paglabag sa prinsipyong ito? Ganoon nga ba kahalaga ang pagkakakilanlan sa tatlong sangay na ito, samantalang napakaraming isyu ang kinakailangang harapin at tugunan?

Ayon sa 1987 Konstitusyon, nakaangkla sa presidensiyal na uri ng pamamahala at nahahati sa tatlong sangay ang pamahalaan ng ating bansa—ang ehekutibo, lehislatibo, at ang hudikatura. May kaniya-kaniyang hurisdiksiyon at kapangyarihang nakaatang sa bawat isang sangay, bilang pagmamandato ng Saligang Batas. Subalit, nananaghoy ang kasaysayan ng Filipinas: hindi laging naging malinaw ang paghihiwalay na ito, na minsana’y tinangkang pabagsakin ang bakod

ng moderasyon. Kung naging benepisyal o nakapipinsala ang naging kinalabasan ng pagsuway na ito, tanging ang mga tala ng pangyayari ang makapagsasabi.

Alinsunod sa kasaysayan ng autokrasya, ibinunsod ang ganitong uri ng sistema ng paghihiwalay sa ating pamahalaan ng mga pangyayari sa ikalawang termino ni Ferdinand Marcos, na nagsimula noong 1969. Matapos ang serye ng mga kaganapang kinabibilangan ng tinaguriang First Quarter Storm (FQS), patuloy na itinulak ng dating pangulo ang pagpapatawag ng isang Constitutional Convention (Con-Con) upang enmyendahan ang Konstitusyon, na ayon sa oposisyon at mga grupong pangkabataang lumahok sa FQS ay isang taktika ni Marcos upang makatakong muli para sa kaniyang ikatlong termino bilang presidente, na noong panahong iyon ay ipinagbabawal ng Saligang Batas.

Sa panulat ni Jack Nera ng Filipiniana.net, bilang resulta ng Con-Con at pagdedeklara ng Batas Militar noong 1972, ang Konstitusyon ng 1973 ay pinahintulutan ang pagpapalit mula sa presidensyal na pamumuno tungo sa parliamentaryong pamamahala, kung saan nasa punong ministro o prime minister ang ehekutibong kapangyarihan. Magsisilbing simbolikong pinuno ng bansa na lamang ang pangulo.

Kaakibat ng ‘separation of powers’ ang ‘check and balance.’ Ibig sabihin, dahil may paghihiwalay dapat ang bawat sangay ay may kapangyarihang/katungkulang limitahan ang maaaring gawin ng iba pang mga sangay.

**Millard Lim,
Kagawaran ng Agham
Politika**

Ngunit mula 1972 hanggang 1978, hindi ito nasunod; sa halip, nasikil ang Kamara at tila inangkin ni Marcos ang kapangyarihang lehislatibo bilang karagdagan sa ehekutibo kung saan inako ng pangulo ang kapangyarihan ng punong ministro, ang naging bisa ng enmyenda at ng Presidential Decree No. 1033 noong 1976. Bilang ebidensiya ng kaniyang lehislatibong pang-aabuso, dalawang beses

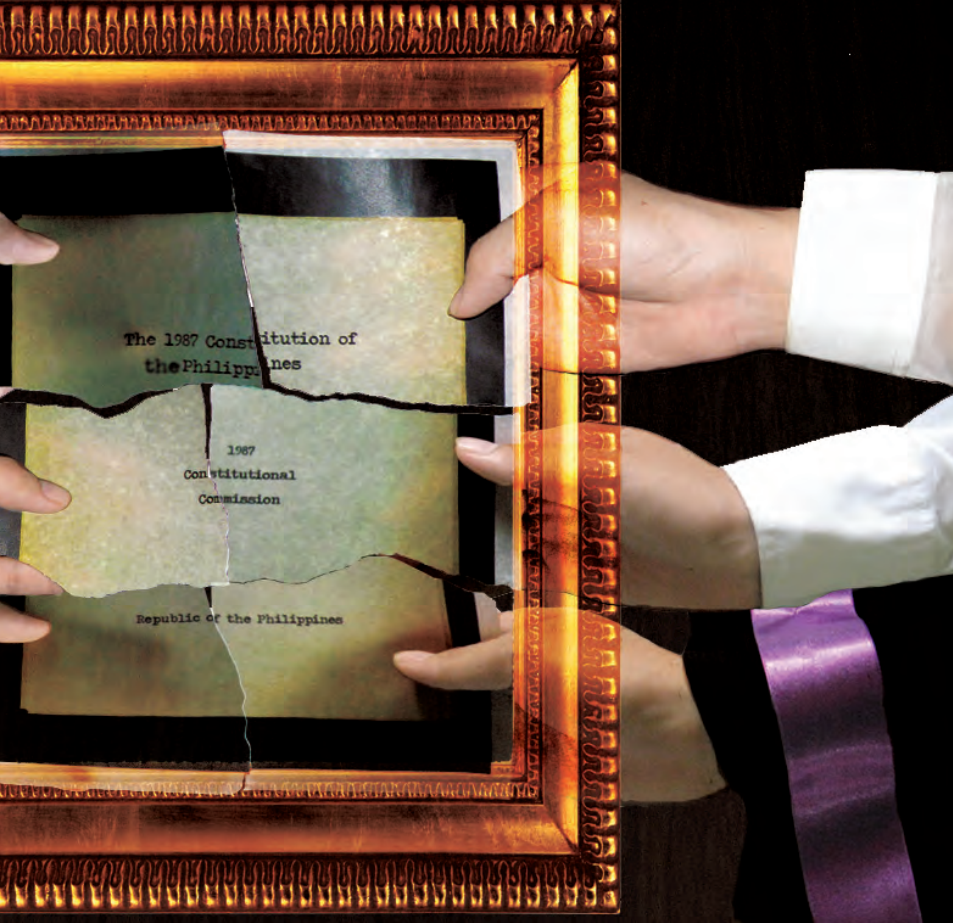

pang binago ang Saligang Batas: noong 1981, kung saan ibinalik sa sistemang pampanguluhan ang pamahalaan at noong 1984, napagkalooban ang pangulo ng mga kapasidad ng punong ministro at ng gabinete, at nagsilbi na lamang bilang pinuno ng gabinete ang punong ministro.

BIYAHENG EDSA 1986

Isa sa mga resulta ng unang People Power ang kasalukuyang Saligang Batas na siyang sinusunod ng pamahalaan, ang Konstitusyon ng 1987. Matapos mapatalsik ng taumbayan ang diktador, sinimulan ni dating Pangulong Corazon Aquino ang tinaguriang “Freedom Constitution” noong 1986 upang magbalangkas muli ng isang panibagong Konstitusyon matapos ang paulit-ulit na pagbabago rito upang tugunan ang kapritso ng diktador, isang Konstitusyon na magsisigurong hindi na muli mauulit ang pinagdaanan noon ng sambayanang Filipino.

Interesanteng tukuyin na ang pagbuo dati ng nakatatandang Aquino ng “Freedom Constitution” ay halos tulad din ng diktadura ni Marcos—binigyan din ng kontrol sa lehislatura ang punong ehekutibo: sa naunang pagkakataon, nangyari ito sa kadahilanang binuwag ni Marcos ang buong lehislatibong sangay para sa makasariling mga motibo. Sa Freedom Constitution naman ng 1986, ayon sa birtuwal na aklatan ng batas na matatagpuan sa website ng Chan Robles & Associates Law Firm, ilan sa mga pagbabagong kinailangang itulak ay ang pagpapanumbalik ng

demokrasya sa Filipinas sa pamamagitan ng bagong Saligang Batas, at ang pagdaragdag ng ilang probisyon sa grounds for impeachment tulad ng betrayal of public trust, upang hindi na maulit ang rehimeng Marcos, at siya ring isa sa mga inakusa sa mismong paglilitis ni Punong Mahistrado Corona. Nabigyan noon ng karapatan ang presidente na magtalaga ng mga miyembro ng isang Constitutional Convention upang isagawa ang pagbalangkas ng bagong Konstitusyon.

Sa pangkasalukuyang panahon, sinusunod ng republika ang paghihiwalay ng tatlong sangay dahil sa Konstitusyon ng 1987. Ang lehislatibong sangay—ang Kongreso, ayon sa Artikulo 6, Seksyon 1 ng Saligang Batas, ang siyang naatasan upang gumawa o magpasa na batas. Matatagpuan naman sa Artikulo 7, Seksyon 1 ang ehekutibong kapangyarihang nakaatas sa Pangulo na ipatupad ang batas; at sa Artikulo 8, Seksyon 1: “ang kapangyarihang sabihin kung ano ang ibig-sabihin ng batas at ang pagpapatupad ng batas sa mga aktuwal na pagkakataong may hidwaan (judicial power) ay nasa kamay ng Korte Suprema at mga korte,” isang simpleng pagpapaliwanag ni Millard Lim, guro mula sa Kagawaran ng Agham Politik, Pamantasang Ateneo de Manila.

Sa pagpapaliwanag ni Rhett Butler mula sa Mongabay.com, ang ehekutibong sangay, tulad ng nabanggit na, ay pinamumunuan ng pangulo, at ang kaniyang mga tungkuli’y nagagampanan sa pamamagitan ng kaniyang

gabinete. Malaya ring naitatalaga ng Pangulo ang mga kalihim ng bawat kagawaran sa gabinete, ngunit nangangailangan ito ng pag-apruba at pagsang-ayon mula sa Commission on Appointments. Ang pangulo, bilang punong ehekutibo, ang siyang mukha ng pamahalaan sa nakararaming mamamayan. Inihahalal siya sa isang anim na taong termino, at hindi na maaaring ihalal muli para sa ikalawang termino, samantalang ang pangalawang pangulo, na may parehong anim na taon sa puwesto, ay maaaring ihalal para sa dalawang magkasunod na termino.

Bikameral ang lehislatibong sangay ng pamahalaan, na siyang binubuo ng Senado, ang mataas na kapulungan, at ng Kamara, ang mababang kapulungan. Ang buong lehislatibo ang siyang gumagawa o nagbabago ng mga panukalang batas o pinapawalang-bisa ang kapangyarihang veto ng pangulo, ngunit base rin ito sa ilang mga kondisyon tulad ng kinakailangang bilang ng mga kongresista o senador upang maipasa o maibasura ang isang panukalang batas o ang desisyong pagbasura ng veto. Dalawampu’t apat ang inihahalal sa puwesto ng senador, at nabibigyan ng 6 na taon kada isang termino. Maaaring ihalal ang mga senador sa dalawang magkasunod na termino, samantalang ang 250 kongresista naman ay inihahalal upang kumatawan sa maraming distrito sa lahat ng probinsiya at mga lungsod sa buong bansa. Kabilang din dito ang mga party-list na kinakailangang makabuno ng sapat na bilang ng boto upang makakuha ng puwesto sa Kamara. Tatlong

taon kada termino ang ibinibigay sa bawat kongresista, at limitado hanggang sa tatlong magkakasunod na termino ang bawat na-kaupong mambabatas.

Ang pangatlo sa tatlong sangay ng pamahalaan ay ang hudikatura, na siyang pinangangatawanan ng Korte Suprema at ng mga korte sa buong bansa. Binubuo ang Korte Suprema ng punong mahistrado at 14 na katuwang na mahistrado na siyang itinatagala base sa rekomendasyon ng Judicial and Bar Council, at maaaring manatili sa kanilang posisyon hanggang sa edad na 70.

“CHECK AND BALANCE”

Itinuturing mang malaya ang tatlong sangay mula sa isa’t isa, mayroon pa ring umiiral na sistema ng check and balance sa pagitan ng mga ito upang tiyaking walang sangay ang makaaabuso sa kaniyang kapangyarihan.

“Kaakibat ng ‘separation of powers’ ang ‘check and balance,’” ani Lim. “Ibig sabihin, dahil may paghihiwalay dapat ang bawat sangay ay may kapangyarihang/katungkulang limitahan ang maaaring gawin ng iba pang mga sangay.” Samakatwid, binibigyan ng prinsipyong ito ang tatlong sangay ng kapangyarihang i-check ang isa’t isa upang maiwasan ang pagmamalabis ng isang sangay sa kaniyang kapangyarihan. Ayon kay Lim, maraming halimbawa nito sa ating Konstitusyon. Isa na ang sa paggawa ng batas. Kongreso ang gumagawa ng mga panukalang batas ngunit maaring ipagbawal ng pangulo na maging batas ang isang panukala na naipasa na ng Kongreso sa pamamagitan ng veto ng pangulo. Gayumpaman, maaari ding ibasura ng Kongreso ang veto ng pangulo sa pamamagitan ng 2/3 boto ng bawat isang kapulungan.

Isang mahalagang usapin din sa prinsipyo ng check and balance ang kapangyarihan ng hudikaturang tinatawag na “judicial review” o “constitutional review.” Dahil dito, maaaring ibasura ng hudikatura ang isang batas na ipinasa sa Kongreso o hadlangan ang isang aksiyon ng pangulo o ng anumang kagawaran o ahensiya sa pamamagitan ng pagsasabing ang mga ito ay labag sa Saligang Batas.

Ayon kay Lim, maraming beses na nitong nilimitahan ang pang-aabuso ng pangulo at ng iba pang ahensiya ng pamahalaan. Tulad noong 2006, kung kailan ibinasura ng Korte Suprema ang Executive Order 464 ni dating Pangulong Gloria Macapagal-Arroyo (GMA). Binibigyan nito ang pangulo ng kapangyarihang pumigil sa mga miyembro ng gabinete, pulis at military generals, senior national security officials at iba pang mga opisyal na tutukuyin ng pangulo na dumalo sa mga pagdinig sa Kongreso, hangga’t bigyan sila nito ng permiso.

“Noon ding taong iyon ibinasura ng Korte Suprema ang isang paggalaw ng mga kaalyado ni GMA na baguhin ang Saligang Batas sa pamamagitan ng “people’s initiative.” Ibinasura din ng Korte ang isang kontrobersiyal na panukala ukol sa “ancestral domains” na paraan umano upang magkasundo na ang pamahalaan at ang MILF.”

Ngunit mayroon ding pagkakataon kung kailan idineklarang legal ng Korte Suprema ang ilang mga kontrobersiyal na mga batas at aksiyon ng pangulo. Tulad na lamang noong 2010 nang ipinahayag ng Korte Suprema na hindi labag sa batas ang paghirang ni GMA ng isang bagong punong mahistrado, sa katauhan nga ni Renato Corona, kahit pumasok na ang panahon ng “appointments ban.” Noong rehimeng Marcos, ginamit din ang “judicial review” upang bigyan ng basbas na legal ang Martial Law at ang mga ginawa ni Marcos noong Martial Law.

ANG LARO NG PAMUMULITIKA

Nagkakaloob ng isang sistematikong pamamaraan sa pamamahala ang pagkakaroon ng paghihiwalay ng kapangyarihan sa mga sangay sa gobyerno.

Nakadiseno ito upang hindi makahigit ang kapangyarihan ng isang sangay sa iba pa. Subalit may mga salik na maaaring makaapekto sa maselang balanse ng kapangyarihan sa pagitan ng tatlong sangay, mga aspektong walang kasiguruhan na sa loob ng kahit sandaling panahon lamang, ay mananatiling pareho. Ito ang mga salik na kinabibilangan ng sadyang pabago-bagong likas na kalagayan ng tao. Bilang pagdidikta ng kasaysayan, nabibilang sa salik na ito ang napakalakang impluwensiya ng mga partido politikal sa bansa.

Naiiba ang sistema ng pagkakaroon ng mga politikal na partido sa Filipinas dahil walang malinaw na sinusunod na ideolohiya ang karamihan sa mga ito, ayon sa librong *Philippines: A Country Study* ni Ronald E. Dolan. Nagsisilbi lamang bilang behikulo para isakatuparan ang mga ambisyong politikal ng ilang mga partido, kung saan malayang nagpapalipat-lipat ang mga politiko mula sa isang partido tungo sa isa pa—walang mahigpit na pamamaraan o tiyak na protokol upang panatilihin ang isang miyembro, hindi tulad sa ibang bansa. Madalas itong naobserbahan tuwing panahon ng halalan, kung saan ang pangangailangan para sa mga pondo at maki-narya ang nag-uudyok sa mga nais tumakbo na maghanap ng isang partidong susuporta sa kaniya. Kung mayroon mang sinasabing tiyak na pagkakakilanlan ang isang partido, ayon sa artikulong pinamagatang “Let’s Party: A Look at Philippine Political Parties in Paper and Practice” sa “Politikang Pinoy 2010,” isang fact sheet ng Ateneo School of Govern-

ment noong 2009, kadalasa’y sumasalungat pa rin ang nagiging katumbas na aksiyon sa kanilang sinusunod umanong mga ideal.

Para saan nga ba ang mga partido politikal? Sa parehong artikulo, sinasabing nagsisilbi ang mga ito bilang tagapamagitan ng gobyerno at ng taumbayan ngunit tila nagiging laging administrasyon laban sa oposisyon ang pamantayan sa bawat halalan, na siyang magpapatuloy hanggang sa maupo na lahat ng mananalo sa eleksiyon. Hindi lamang ang isa’t isa ang naapektuhan sa talabang ito, dahil ayon kay Lim, ang hidwaan ng mga partido politikal ay maaari ding makaimpluwensiya sa balanse ng paghihiwalay ng kapangyarihan kung saan maaaring dahil sa mga alyansa sa pagitan ng mga miyembro ng partido na nabibilang sa higit sa isang sangay ay “hindi umiral ang ‘separation of powers’ dahil sa kapangyarihang taglay ng isang partido.”

These are not without risks: if the public disagrees with them, they will be punished in the next elections.

**Randy David,
“Public Lives”**

Ibinigay ni Lim ang susunod na sitwasyon upang ilarawan ang epekto ng alyansa sa pagitan ng, ehekutibo at lehislalibito: “Madaling maunawaan kung bakit sa sitwasyong ito, maaaring mabalewala ang ‘separation of powers’ lalo na’t napakadisiplinado ng mga miyembro ng partidong ito at lahat ng iuutos ng kanilang pinuno (na pangulo na ng bansa ngayon) ay kanilang susundin. Ang mang-yayari: lahat ng ipanukala ng pangulo ay isasabatas ng mga kapanalig niya sa Kongreso. Magiging parang sunod-sunuran na lamang sa pangulo ang Kongreso. Ito ang isang hindi gaanong mabuting naidudulot ng isang partido—lalo na ang isang partidong disiplinado ang mga miyembro.”

Sa kolum ni Randy David na “Public Lives” noong Disyembre 14, 2011, nagmukhang isang tahimik (o hindi) na sabwatan ang matagumpay na pagsasampa ng kaso ng impeachment laban kay Punong Mahistrado Corona sa Senado dahil sa mabilis na pangangalap ng mga lagda mula sa mga mambabatas tila nag-iwan ng nosyon ng pagkakaroon ng isang pakikipagsangkutan sa pagitan ng ehekutibo at lehislalibito ang pagsuporta at aktibong pangangampanya ni Pangulong Aquino para sa impeachment ni

Corona. Ngunit iginiit ni David na masyadong matapang ang salitang pakikipagsangkutan; mailalarawan nang mas mabuti ang nangyari sa dalawang magkaalyansang sangay bilang isang planadong ‘pagtutulungan,’ ika nga.

Subalit hindi lamang ito ang mayroong lantad na pagtawid sa mga bakod ng kapangyarihan. Pati mismo ang impeachment court ay may sariling ‘paglabag’ sa prinsipyo ng paghihiwalay, at ang batas mismo ang nagmamamandato nito. Nagsisilbi bilang hukom ng paglilitis sa punong mahistrado ang 23 miyembro ng Senado. Sa liham sa patnugutan ng *Philippine Daily Inquirer* noong Pebrero 28, 2012, inilarawan ni Pio Frago na ang impeachment trial ay sui generis—katangi-tangi sa lahat dahil ang mga hukom ay may dalawang tungkulin: una, bilang mga mambabatas na iniluklok sa Senado, at pangalawa, bilang mga hukom na maghuhusga sa nasasakdal. Bilang mga senador-huwes, kinakailangang manumpa pang muli ang mga ito bago nila gampanan ang kanilang papel bilang tagahusga.

Upang maiwasan ang pagkakaroon ng pagkiling at maging patas ang paghatol kay Corona, umaasa si Lim na walang pinanigan bilang mga hukom ang mga senador na naglitis sa punong mahistrado, na ang pagbabatayan nila para sa desisyon ay ang ebidensiya na pumabor o kumontra sa nasasakdal. “Impartial, ‘ika nga.” Sumasang-ayon dito si Frago dahil bilang mga senador, sumasagot umano sila sa kanilang konsensiya, sa Diyos bilang nakasaad sa panimula ng Konstitusyon at sa “sovereign Filipino people for whom all government authority emanates.”

Nariryan ang tanong na maaari bang maging patas at walang pagkiling ang mga naatasan upang magbigay ng hatol kay Corona. “Pero hindi rin naman natin maihihiwalay ang mga senador sa mga partido politikal nila: ang mga kapartido ni Pangulong Aquino ay boboto laban kay Corona at ang mga nasa oposisyon ay maaaring kumampi kay Corona. So, may mga analyst na hinulaan na ang magiging hatol ng Senado batay o ayon sa partidong kinaananiban ng mga senador,” ayon kay Lim.

“WILL OF THE PEOPLE,” ANG BIDA SA TELESERYE NG TOTOONG BUHAY

Sa huli, gaano man mabangyayan ang mga kampo na kasali sa isyung ito, ang ginagampanan ng “will of the people” sa isyu ng good governance at accountability sa ganitong mga kaso tulad ng impeachment ang siyang maghahari. Sa mga mamamayan nakaasa ang pagiging demokratiko ng isang demokrasya. Lahat ng kinatatayuang institusyon ng lipunang Filipino ay nakadepende sa opinyon, kagustuhan at pangagailangan ng taumbayan—mula sa Saligang Batas, ang paghalal sa mga opisyal ng gobyerno at hanggang sa mga “civic societies” o pagkilos ng mga “organisa-

dong bahagi ng mamamayan,” ani Lim. “Ang Saligang Batas ay batas na mga mamamayan mismo ang may-akda at nagpasa. Kaya, lahat ng nakapaloob sa Saligang Batas—kasama na ang ‘separation of powers’ at ‘checks and balances’—ay naaayon sa kalooban ng ‘taumbayan,’” kaniyang pagpapaliwanag.

Pati ang halalan ay isang avenida para sa taumbayan upang ipahayag ang kanilang kasiyahan o pagkadismaya sa naging pagganap ng mga nailuklok na “lingkod” ng bayan sa mga tungkuling naiatas sa kanila. “Ito rin ang pangunahing paraan para mapanagot ng taumbayan ang mga tiwali, mapagsamantala at walang kakayahan sa pamahalaan. Itong huli ang tinatawag na ‘accountability mechanism.’ Hindi lamang halalan ang “accountability mechanism” na mayroon sa isang demokrasya ngunit ito pa rin ang pangunahing ‘accountability mechanism.’”

Ngunit para kay David, ang mga kilos na isinasagawa ng mga kampong nabibilang sa napakahabang dula na ito ay isang direktang bunga ng impluwensiya ng taumbayan sa magiging kalalabasan ng lahat-lahat. “These are not without risks: if the public disagrees with them, they will be punished in the next elections.”

Malaki ang naging papel ng “will of the people” sa pagkakaroon ng pagkakaiba sa pagitan ng mga isinampang kaso sa dalawang punong mahistrado—kay dating Punong Mahistrado Hilario Davide, Jr. at sa kasalukuyang Punong Mahistrado Renato Corona, ayon kay David. Sa parehong pagkakataon, nagkaroon ng talaban sa pagitan ng dalawang sangay ng pamahalaan, ang lehislatibo at hudikatura. Sa kaso ni Davide noong 2003, halos nagka-

roon ng “constitutional crisis” nang ibasura at ideklarang hindi konstitusyonal ang kaso ng impeachment laban sa dating punong mahistrado, dahil ang nasabing reklamo ay isinampa matapos maibasura ang isa pang kaso sa parehong taon dahil “inefficient in substance” umano ito. Isang paggiit ng kapangyarihang “judicial review” ng Korte Suprema ang nangyari, ngunit inakusahan ng Kongreso ng kawalan ng respeto ang korte sa paghihiwalay ng kapangyarihan at ang abilidad ng Kamara upang patalsikin ang mga opisyal ng pamahalaan na sa kanilang tingi’y hindi nagagampanan ang kanilang tungkulin.

Inisyal na dumistansiya ang dating Pangulong Arroyo sa isyu ng paglilitis sa dating punong mahistrado—ito ang nakatulong sa kaniya sa pag-iwas sa mga reklamo ng impeachment ilang taon na ang nakalipas dahil umaksiyon ang Korte Suprema, sa pangunguna ni Davide, base sa naunang kaso.

Iginiit ni David sa kaniyang kolum na ang pagtitiwala at respeto ng publiko kay Davide ay higit na nakatulong sa kaniya, lalo pa’t itinuring ng taumbayan ang kaniyang naging papel sa EDSA II noong 2001 bilang mahalaga sa pagtutuwid ng pamahalaang kanilang kinabibilangan. Aniya, “...disputes of this nature are settled on the basis of public trust, which is not the same as being merely popular. Popularity can win votes, but only trust can confer respect.” Sa kalagayan naman ni Corona, sa simula pa lamang ay kahina-hinala na umano sa publiko ang mga kalagayang bumalot sa kaniyang pagkakatalaga bilang punong mahistrado, lalo pa’t sa kalagitnaan ito ng panahon ng eleksiyon noong 2010 kung saan hindi suportado ng mayorya ng taumbayan ang pambato ng administrasyong

Arroyo sa pagkapangulo.

Bagama’t napakalaki ng ginagampanan ng taumbayan sa magiging desisyon sa anumang isyung kinasasangkutan ng mga namamahala sa pamahalaan, masasabi pa ring ito’y “Janus-faced” para kay Lim, kung saan may panganib din sa maling pag-unawa o paggamit sa kapangyarihan ng publiko. “Sa isang sistemang presidensiyal na kung saan direktang inihahalal ng mamamayan ang pangulo ng bansa, may panganib na naidudulot ang ‘will of the people’ at maaari itong kasangkapanin ng isang baluktot at tusong pangulo upang labagin at buwagin pa nga ang sistema ng ‘separation of powers’ at ‘checks and balances...’ Gagamitin niyang propaganda ang ‘will of the people’ para mamuno sa isang paraang halos diktatoryal na. Bibigyang katwiran niya ang pagsuway niya sa Saligang Batas, sa mga batas at sa mga institusyong naglilimita sa kapangyarihan ng panguluhan, sa ngalan ng ‘will of the people.’”

Masasabing nagsisilbing gabay ang paghihiwalay ng kapangyarihan at ang kaakibat na sistema ng “checks and balances” upang magkaroon ng “good governance” sa pamahalaan, ngunit lahat ng ito ay nakasalalay sa magiging desisyon ng mga mamamayang Filipino kung kanino karapat-dapat ihabilin ang kapangyarihan upang pamahalaan siya. Mananatili sa kaniyang kamay ang pagpili ngunit hindi maaaring matapos dito ang kaniyang tungkulin bilang mamamayan ng bansa—para kay Lim, “hindi dapat ipaubaya lamang sa pamahalaan ang pamamahala sa lipunan at pagtugon sa mga pangangailangan ng tao dahil kung tutuusin, ayon na rin sa mga pantas, sa taumbayan naman nagmula ang tatlong kapangyarihang gumawa ng batas.”

Sa Ilalim ng Aandap-andap na Liwanag: Isang pagsilip sa dulang Fireflies ni Suzue Toshio

nina Donald Jay Bertulfo at Rhea Leorag
kuha ni Nicola de Vera ng Tanghalang Ateneo
lapat ni Benjhoe Empedrado

ALITAPTAP. Insektong kapansin-pansin sa gabi dahil sa rikit ng kaniyang ilaw. Alitaptap. Hindi nagtatagal na liwanag. Alitaptap. Salamin ng buhay. Alitaptap. Mahihirati ka na lamang ba sa hindi nagtatagal na pamanglaw ng alitaptap?

Alitaptap ang litaw na imahen sa dula ng Tanghalang Ateneo na ipinangalan rin sa insekto—"Fireflies." Tinalakay ng dula ang magkakaugnay na kuwento ng mga taong naghahanap ng bagay na bubuo sa kanila at sa kanilang buhay. Bilanggo sa rehas ng kalungkutan at tradisyong sinikap ng mga tauhang kumawala at mahanap ang kaligayahan sa kanilang ugnayan sa mga taong nakapaligid sa kanila.

Animo'y nakatali ang imahen sa tema ng dula. Sa halip na hanapin ng mga tauhan ang walang hanggang alab ng tunay na pag-ibig, mas pinili ng mga tauhan ang pag-ibig na ini-halintulad sa ningning ng alitaptap, aandap-andap. Hindi na baleng panandalian lamang ang saya.

ALITAPTAP

Payak ang disenyo ng entablado, mabibilang ang mga kagamitan doon. Ilaw ang ginamit na instrumento upang ipakita ang pagpapalipalit ng mga eksena. Maaaring paraan ito upang higit na pagtuunan ang diyalogo sa pagitan ng mga tauhan. Komplikado ang banghay kaya't higit na mahalaga ang diyalogo bilang pangunahing instrumento ng dula. Sa huli, iba-iba man ang kuwento ng mga tauhan, iisa ang layunin nila na mahanap iyong makapagbibigay sa mga tauhan ng tunay na kaligayahan.

Sa dula, pag-ibig ang pangunahing pinagmulan ng kasiyahan. Litaw ito sa dinamiko ng mga tauhan. Sa pagsilip, halimbawa, sa relasyon nina Tomoyo at Nakagawa hindi nila nahanap ang kaligayahan dahil ipinagwalang-bahala nila ang sinasabi ng isa't isa. Sa isang

eksena, sinabi ni Nakagawa na hindi panahon ng paglitaw ng mga alitaptap at sinagot iyon ni Tomoyo ng, "Wala naman talaga simula pa noong una." Tila baga isang deklarasyon iyon ng kawalang-kabuluhan ng kanilang relasyon mula't mula pa. Para kay Tomoyo, bagaman masakit din para sa kaniyang isipin, hindi hihigit sa pagiging "sex partners" ang relasyon nila. Hubog ng tradisyong mapaniil, tinalikuran ni Tomoyo ang kasintahan sa paniniwalang walang patutunguhan ang buhay ng huli.

Nang magpakita ng interes kay Tomoyo si G. Hayakawa, hinayaan niya ang sariling unti-unting lumayo kay Nakagawa sa pag-aakalang sa katauhan nito niya mahahanap ang kaniyang "alitaptap." Bilanggo rin ng giri (bigat ng tungkulin) si G. Hayakawa at hindi niya magagawang pahalagahan ang bagong ugnayan kay Tomoyo. Ito marahil ang dahilan kaya't iniwan niya si Tomoyo para sa kaniyang asawa matapos ang nangyari sa kanila sa love hotel.

Sa huli, tanging ang mga sumusuportang tauhan lamang ang nakahanap ng pagmamahal at kaligayahan. Ang matandang mag-asawang naghahanap ng mga alitaptap kahit pa hindi panahon niyon, nanlamig sa isa't isa matapos pumanaw ang anak.

Gayunman, sa pagpapatuley ng istoriya unti-unti nilang binuksang muli ang sulili sa isa't isa at sa huli'y natagpuan ang pag-ibig at kaligayahang walang humpay nilang hinanap gamit ang imahen ng mga alitaptap. (Ang matandang mag-asawa naman ay muling napagningas ang pag-ibig habang naghahanap ng alitaptap. Mahirap maghanap ng alitaptap kung hindi panahon ng paglitaw ng mga ito. Dahil matagal ang naging proseso, unti-unting pumasok sa kamalayan ng mag-asawa na sandigan nila ang isa't isa sa hirap. Sa ganitong ugnayan muling nanumbalik ang alab ng pag-iibigan ng mag-asawa).

ANG MANUNULAT NG DULA: SI SUZUE TOSHIRO

Pinangungunahan ni Toshiko ang Drama Program ng Toho Art College of Drama and Music sa Japan kung saan isa rin siyang propesor. Higit 50 dula na ang kaniyang naisulat. Ilan sa mga iyon ay naisalin na sa iba't ibang wika tulad ng Ingles at Aleman at naitanghal na rin sa iba't ibang bansa. Isa na rito ang Fireflies na isinulat niya 27 taon na ang nakararaan at siya ring unang dula niyang naitanghal sa Filipinas sa ilalim ng Tanghalang Ateneo.

Ayon sa kaniya, nagsilbing modelo para sa mga tauhan ng Fireflies ang tunay na buhay niya at ng kaniyang mga kaibigan. Kapuwa sila mga estudyante sa isang unibersidad at nang makatapos, nagsipagtrabaho sa malalaking kompanya at sa mga opisina ng gobyerno. Sa kumbensiyonal na pamumuhay nilang iyon bilang kabataang Hapones, hinanap nila kung ano ang dapat gawin at ang saysay ng buhay.

Nagawa ring makahanap ng kaligayahan sa isa't isa nina Murai, kaibigan ni Nakagawa, at ng estudyanteng si Megumi, sa isa't isa. Bagama't bilango rin ng tradisyon, nagawa ni Murai na labanan ito sa pamamagitan ng pagpapakilala ng kaniyang sarili at pagpapahayag ng pag-ibig kay Megumi. Si Megumi naman ay nakahanap rin ng kalayaan nang ipagtapat niya kay Murai ang kaniyang mga hinaing at hinayaan ang sariling mahalin ang huli upang sabay nilang hanapin ang kaligayahan. Gayunman, naging napakabilis naman ng naging pag-usbong ng pag-iibigan nina Murai at Megumi. Maaaring sa unang tingin ay akalain ng manonood na tunay ang pag-ibig. Ngunit hindi ba't nararapat lamang na dumaan ang pag-ibig sa isang mahabang proseso? Kung gayon, maaaring sabihing kahit papaano, "hilaw" pa ang pag-ibig ng dalawa. Maaaring nagniningas ito ngunit kalauna'y maaari ring maihalintulad sa ilaw ng alitaptap kung saka-sakaling nabubulagan lamang ang dalawa.

Nagbigay-daan sa pag-usbong ng magkakasalungat na emosyon ang nagkabuhul-buhol na sitwasyong kinasadlan ng bawat tauhan. Lumutang ang karakter ng bawat isa dahil unti-unti silang nasikil ng kani-kaniyang suliranin. Ang mabilis na pagpapalit ng emosyon ng mga tauhan ay maihalalintulad sa di-pangmatagalang kasiyahang nararanasan ng mga tauhan. Sa una'y masaya sila ngunit hindi nabigyan ng pagpapalawig ang nasabing emosyon dahil nakatuon ang lente ng dula sa iba't ibang istorya ng iba't ibang

tauhan sa dula. Gayumpaman, ang teknik na ginamit—ang pagpapatssi-patsi ng istorya ng mga taong may kaugnayan sa isa't isa ngunit may sari-sariling tunggalian—ay naging epektibo sa pagpapahiwatig ng kakintalang makikita sa dula.

Sa kabuuan ng dula, naging maugong ang katanungang "Are you happy? Are you contented?" ("Masaya ka ba? Kuntento ka na ba?" sa Filipino). Sa pangit ng lasa ng mga inumin sa dula—maligamgam na juice sa bahay ni Nakagawa, walang lasang kape at banana juice sa coffee shop—ay kagila-gilalas ang tingin nila rito. Muli, nagpapahiwatig ang mga insidenteng ito ng patuloy na paghahanap ng kaligayahang nagaganap sa pagitan ng mga tauhan, at ang pagkabigo ng karamihan sa kanila.

SALAMIN NG BUHAY AT KULTURANG PILIPINO

Kung tutuusin, hindi lamang kulturang Hapones ang sinasalamin ng Fireflies. Ang tema ng dula—pagkagapos, kawalan ng katiwasayan at ang walang patumanggang paghahanap ng pag-ibig at kasiyahan ay isang unibersal na konsepto. Ang dula ay isang paggagad sa pilosopiyang pansarili—kung paano naaapektuhan ang tao ng kaniyang mga hangarin at motibasyon.

Madalas na itinatanong ng tao sa kaniyang sarili kung ano ang kaniyang hangad, kung ano ang makapagpapasaya sa kaniya, kung

ano dapat niyang gawin upang makamit ang katiwasayan. Iba-iba ang sagot sa mga katanungang ito. Maaaring kayamanan, pag-ibig, kaayusan sa pamilya, pagpapaigting ng pananampalataya, pagsisilbi sa higit na nakararami, kombinasyon ng mga nabanggit at marami pang ibang bagay ang maaaring maging sagot sa mga katanungang naisaad. Ang tao ay pinakawalan sa mundo upang hanapin ang bagay o ang mga bagay na makapagpapasaya sa kaniya.

Magulo at walang direksiyon ang paggalugad na ito ng tao upang hanapin ang bagay o mga bagay na makapagpapaligaya sa kaniya. Nakaugalian na ng marami na hanapin sa iba ang kasiyahan, tulad ng mga tauhan ng dula dahil may posibilidad na mahanap sa iba ang inaasam. Ang iba nama'y takot na sumugal, sapagkat nakagapos sa mala-tanikalang pamantayang iginigiit ng lipunan sa kanila kung kaya sinisikap nilang mabuhay sa kapanglawan, gawin itong sarili nilang paraiso at paniwalain ang kanilang sarili na sa pagiging sarado sa impluwensiya ng iba, makakamit din nila ang kaligayahang hinahanap. Sa ganitong mga pag-iisip umuusbong ang "mala-alitaptap" na ugnayan—ang mga ugnayang sa una'y marikit pa ang liwanag ngunit kalauna'y magdidilim rin hanggang sa mamatay ang liwanag. **M**

Hiyas sa Silangan: Gaano na kalapit ang bansa sa pag-abot sa MDG para sa Kababaihan?

*nina Pao Hernandez at Kayle Salcedo
may ulat ni Iman Tagudiña
kuha ni Jeah Dominguez
lapat ni Robert Alfie Peña*

DALAWANG pangulo, labing-isang senador, daan-daang kinatawan sa Kongreso, milyong botante, propesyonal, manggagawa at mamamayang kababaihan. Bumubuo sa higit sa kalahating bahagdan ng populasyon, hindi nga maikakailang malaking bahagi ng samabayang Filipino ang kababaihan. Gayumpaman, dahil hubog ang lipunan sa patriyarkal na estruktura at pamantayan, maituturing pa rin kayang pantay ang pagkakataon para sa kababaihan?

'PINAKAMAPALAD SA ASYA'

Sa artikulong "The Best and Worst Places for Women" ng Newsweek na inilabas noong 2011, nakasama ang Filipinas sa 20 pinakamagandang lugar para sa kababaihan. Nakuha ng bansa ang ika-17 puwesto at kinilala bilang natatanging Asyanong estadong napabilang sa unang dalawampu. Kasama sa mga nanguna sa listahan ang Iceland, Canada, Estados Unidos at Switzerland. Ayon sa artikulo, kapansin-pansin na halos lahat ng nasa mataas na puwesto ay naglalakihan ang kita at demokratiko ang pamahalaan. Ginamit na panukat ng Newsweek ang katarungan, kalusugan, edukasyon, politika at ekonomiya.

Tinawag na 'pinakamagandang lugar para sa kababaihan sa Asya' ang Filipinas. Nakakuha ang bansa ng 86.3 grado mula sa posibleng 100. Pinakamataas ang nakuha ng bansa sa edukasyon (92.2), sinundan ng ekonomiya (89.1), katarungan (88.4), politika (85.6) at kalusugan (57.0). Nakapag-aaral, nakapagmamay-ari, at nakalalahok sa politika, mapalad ngang maituturing ang kababaihan sa bansa lalo na kung ikukumpara sa mga bansa kung saan talamak pa rin ang female castration, karahasan at malinaw na pagpapatahimik sa sektor.

Hindi naman nalalayo ang ulat na ito sa mga datos ukol sa Millennium Development Goals (MDG). Halimbawa, sa Millennium Development Goals Report 2011 ng United Nations, may 'parity' na pagdating sa primaryang edukasyon sa Timog-Silangang Asya na siyang kinabibilangan ng Filipinas. Ibig sabihin nito, pantay na ang pagkakataon ng kalalakihan at kababaihan na pumasok sa elementarya sa rehiyon. Ganito rin ang estado ng rehiyon sa sekondarya kasama ang Gitnang Asya at Hilagang Aprika. Naiiba lamang ito sa antas kolehiyo kung saan nakahihigit ang mga kababaihang nagpapatuloy ng kanilang pag-aaral.

"Mataas 'yong probabilidad na magkakapantay na ang ratio ng lalaki at babae sa edukasyong primarya [gaya ng] gusto natin,"* paliwanag ni Michelle Viernes na kawani ng National Statistical Coordination Board o NSCB. Aniya,

Though merong mga indicators (MDG) na pababa, marami rin namang indicators na pataas ang data.

**Michelle Viernes,
kawani ng NSCB**

base sa datos na nakalap ng Basic Education Information System ng DepEd, maganda ang kinakaharap ng ikatlong MDG na ikampanya ang pagkakapantay ng mga kasarian at pagbibigay-kapangyarihan sa kababaihan.

Sa ilalim ng MDG na ito, layon na mawala na ang pagkakaiba ng bilang ng nag-aaral ng elementarya at sekondarya pagdating ng 2005 at sa lahat ng antas naman 2015. Sa kasalukuyan, napagtagumpayan na ang nauna.

HIGIT NA MAPALAD

Nakikita ang mga nasabing target bilang posibilidad na makausad ang kababaihan sa iba pang kapaligiran tulad na lamang sa trabaho. Layunin ng MDG na maging patas ang ambag ng kababaihang empleado sa kabuuang kita ng bansa. Sa huling datos ng NSCB noong 2009, nasa 41.9% na ang ambag ng Filipina at mukhang tataas pa raw ito sa susunod na tatlong taon. Magandang balita ito dahil malawak ang saklaw ng hanapbuhay sa estado ng kababaihan.

Paliwanag sa pag-aaral na pinamagatang "Making the MDG Report Gender-Responsive" ng Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) Watch Philippines, "Mahalaga ang akses sa hanapbuhay para sa iba't ibang dahilan. Hindi lang nito pinuputol ang siklo ng kahirapan, pinalalakas din nito ang kababaihan—higit silang nakagagalaw, mapagdedebatihan na pinabubuti ang kanilang pagdedesisyon sa konteksto ng pamilya, at binibigyan sila ng pagkakataon na humanap ng mas maigi para sa kanila sa usapin ng reproductive health." Sa ulat noong 2009, nakahihigit ang pagkakataong makapaghanapbuhay ng mga kababaihang edad 35 hanggang 60.

Kung karapatang sibil at politikal naman ang pag-uusapan, maituturing na 'medyo' mapalad ang kababaihan. Habang patuloy pa ang pakikipaglaban ng mga bansa upang magkaroon ng pantay na pagkakataon sa sahod, pagmamay-ari at akses sa iba't ibang

resources, tinatamasa na ito sa Filipinas. Maituturing na nauuna ang Filipinas. Makikita ito sa ulat ng mga mananaliksik ng United Nations Development Programme na nagtala na mas mataas ng 45% ang sahod ng mga kalalakihan sa Nepal at lalong malaki ang tiyansang walang lupang pag-aari ang kababaihan sa Cambodia at Kyrgyzstan kaysa sa kanilang kapilas.

Kasama ng ilang bansa gaya ng Bahrain, pantay ang politikal, sibil at ekonomikong karapatan sa bansa. Sa kasalukuyan, mababa pa rin ang representasyon sa Timog-Silangang

Asya. Sa datos na inihanda ng CEDAW, noong 2007, hawak ng kababaihan ang apat sa 24 na upuan sa Senado, 42 sa 209 sa Mababang Kapulungan, 16 sa 73 sa pagka-goberador at 262 sa 1527 sa pagka-alkalde. Sa kasalukuyan, 21.4% ng pambansang lehislatura ay kababaihan, mas mataas ito sa 18% na global average na naitala noong 2009. Gayumpaman, malayo-layo pa ito sa 50% na target.

Ayon naman sa Gabriela Women's Party (GWP), "dumarami ang bilang ng mga kababaihan sa Kongreso at sa mga posisyon sa gobyerno subalit hindi naman ito nangangang-

hulugang nagiging makakababaihan ang mga institusyong ito." Dagdag pa nila, "Karamihan sa mga nauupo sa posisyon, bagamat mga babae, ay hindi nagsusulong ng mga batas na kinakailangan para mabigyang-alwan ang kalagayan ng maraming kababaihan tulad na lamang ng panukalang batas para sa dagdag sahod, pagtatanggal ng 12% VAT at marami pang iba."

Itinaas naman ng CEDAW ang tanong ng pagiging lehitimo ng aktibong pakikisangkot ng kababaihan sa politika. "Bagaman may pag-usad, nananatiling panlalaking larangan

ang politika sa bansa, 70 taon matapos nagkaroon ng karapatang bumoto ang kakabaihan.” Sa parehong ulat, nabanggit din ang ulat ng Philippine Center for Investigative Journalism na “pito sa sampung kakababaihan sa Mababang Kapulungan ay mula sa politikal na angkan. Tinatanong sa ulat kung nagiging “benchwarmers” lamang ba ang karamihan sa mga babae sa Kongreso. Sa kabilang banda, ayon pa rin sa ulat, mayroon namang pagkakataong nagiging mas matagumpay sa politika ang mga kababaihang ito kaysa kanilang sinundang kaanak.

MAPALAD UMANO

Naiiba naman ang antas ng kababaihan kung kalusugan na ang pag-uusapan. Litaw naman ito sa markang ibinigay ng Newsweek na nabanggit sa itaas. Lalo na kung gagawing sukatan ang ikalimang MDG na pagpapabuti sa kalusugang maternal. Napapaloob sa nasabing MDG ang pagpapababa sa dami ng sanggol na namamatay sa bansa at ang pagkakaroon ng pagkakataon ng lahat na mapangalagaan ang kanilang reproductive health.

Naging maganda ang tantiya sa kalagitnaan ng pag-uulat ukol sa pagpapababa ng mortalidad ng kabataan mula limang taon pababanoong 2007. Naiba naman ito sa datos sa kasalukuyan kung saan tinutukoy na malabonang maabot ang 53 kada 100,000 na target. Inamin naman ni Viernes na mababa na nga ang probabilidad na maging matagumpay sa panukat ngunit positibo naman niyang ibinahagi na sa datos para sa 2010, ipinapalagay ng kanilang ahensiya na bumaba sa 95-163 ang namamatay sa bawat 100,000 nanganganak.

Pagdating naman sa reproductive health, ani Viernes, “Pataas ang antenatal care at sa datos naman, maganda naman yung status ng antenatal care natin.” Lyon umano ang tutok ng bansa. Matatandaang noong nagdaang taon naging mainit na isyu ang reproductive health dahil na rin sa House Bill 5043 o mas kilala sa pinaikling RH Bill. Para sa GWP na isa sa nagtataguyod ng panukala, nakapanghihinayang ang pagsulong na maaaring maging bunga ng RH. Ayon sa partido, “Malaki ang maitutulong ng pagkakaroon ng batas at polisiya sa RH para mabigyan ng akses sa serbisyong pangkalusugan ang mga kababaihan.”

Agad naman niyang nilinaw na “Ang pagtataguyod ng karapatan ng kababaihan sa serbisyong pangkalusugan ang dapat na maging sentro at salalayan nito, at hindi ang layuning kontrolin ang populasyon at isisi rito ang lumalalang kahirapan o mapagbigyan ang mga multinasyonal na nagnanais na kumita sa potensiyal na demand na malilikha para sa mga contraceptives.” Bahagi rin ng kanilang sentimyento ang patuloy na pagliit ng badyet para sa serbisyong medikal na di-umano’y nagpapahirap sa pagsasapubliko ng gayong

mga serbisyo. Ang nanarapat tuloy umanong libreng tulong medikal ay naisasapribado.

MAPALAD NGA BA?

“Ang estado ng nakararaming kababaihang Filipino ay hindi nalalayo sa kalagayan ng nakararaming mamamayan,” ito ang pahayag ng Gabriela tungkol sa kalagayan ng kababaihan sa bansa. Anila, kung pagbabatayan ang mga sarbey at estadistika, makikitang patuloy ang pagdami ng naghihirap at nagugutom na Filipino. Giit pa ng partido, hindi makakamit ang inaasam-asam na women empowerment ng MDG kung mananatiling nakabaon sa kahirapan ang mga kababaihan. Nananatili pa rin umano ang pangangailangan na tugunan ang kalusugan, pabahay at edukasyon ng mga mamamayan.

Sa tala naman ng CEDAW mas maigi ang kalagayan ng mga tahananang pinangungunahan ng kababaihan ayon sa datos nila mula 1988 hanggang 2003. Mas maliit umano ang poverty incidence sa mga tahananang ito at mas mataas ang taunang kita kaysa mga tahananang pinangungunahan ng kalalakihan. Bunga raw ito ng mas maiging paghawak sa badyet kung saan malaki ang nakalaan sa pag-aaral at serbisyo medikal. Hindi naman daw nangan-

Paulit-ulit na ring naririnig na ‘Poverty has the face of a woman.’

Gabriela Women's Party

gahulugan na nababawasan ang gawain ng mga kababaihang nangunguna ng tahanan o nagiging pantay ang paghahati ng mga gawain ng mga magkatuwang.

Hindi nalalayo rito ang imahen ng Filipinas na ipinipinta ng United Nations kaugnay ng MDG para sa kababaihan. Inilarawan ang bansa sa kanilang website sa ganitong paraan: may Saligang Batas na nangangalaga sa pagkakapantay-pantay ng lahat, ano pa man ang kasarian; lalong maigting ang pangangalaga sa kababaihan sa konteksto ng pamilya; ipinagbabawal ang poligamiya sa mga hindi Muslim na residente; walang legal na diskriminasyon pagdating sa pagpapamana; at walang legal na limitasyon sa paggalaw liban sa ilang nakagawian para sa mga Muslim. Sa madaling salita, pantay ang kababaihan at kalalakihan ayon sa batas.

Sa kabilang banda, kahit may proteksiyon, nananatiling balakid pa rin sa kakabaihan ang nakagawian. Binigay na halimbawa sa pag-aaral ang pananakit sa kababaihan. May-

roong Violence Against Women Act ngunit may paniniwalang maraming kaso ang hindi ipinaaabot sa awtoridad. Maraming pinansiyal na establisimyento ang hinihingi pa ring pumirma ang lalaking kapareha sa mga kontrata.

PAGLAPIT SA LAYON

Nang tinanong kung mabuti ang kalagayan ng MDG sa bansa, ani Viernes, “Sa pangkalahatan, oo naman kasi madami rin namang mga indicators na tumaas o increasing ‘yong pagachieve ng MDG goals. Though merong mga indicators na pababa, marami rin namang indicators na pataas ang data.” Sinusubukan umano ng NSCB na ipaabot ito sa madla sa pamamagitan ng pag-uulat sa Kongreso, pagkakaroon ng mga forum at pagpapakalat ng impormasyon, bagaman aminado ang ahen-siya na limitado ang kanilang naaabot. Ani Viernes, “‘Yong mga ordinaryong mamamayan, hindi pa nila masyadong naiintindihan ‘yong MDG.’”

Sa pag-aaral na pinamagatang “What Will it Take to Achieve the Millenium Development Goals?” sinubukang sagutin ng UNDP ang tanong na siya mismong pamagat ng pag-aaral. Nagbigay ng walong sagot ang UNDP, isa kada MDG. Kabilang na rito ang “pagsuporta sa pagbabagong pinangungunahan ng lokal na pamahalaan tungo sa pag-unlad at pamumuno; paglalaan para sa edukasyon, kalusugan, tubig, kalinisan at imprastruktura; at pagbibigay oportunidad para kababaihan sa pamamagitan ng pagsulong sa legal, politikal at ekonomikong pagbibigay-kapangyarihan sa kanila.”

Sinalamin din ng pahayag mula sa ulat ng UNDP ang nauna nang pahayag ng Gabriela, “Makatutulong ang paniniguro na magkakaroon ng patuloy na akses ang mga batang babae sa serbisyo medikal at edukasyon (primarya at sekondarya) sa pag-usad ng lahat ng MDG.” Dagdag pa ng partido, “Paulit-ulit na ring naririnig na ‘Poverty has the face of a woman.’ Ito ay dahil doble kung hindi man tripleng bigat ang pinapasan ng mga kababaihan sa panahon ng kahirapan.”

Dahil nga milya-milya ang naabot ng milyon-milyong kababaihan sa iba’t ibang tungkulin nila bilang mga magulang, kaanak at katabaho, malaking bahagi ng lipunan ang kababaihan. Gaya ng sa kalalakihan o kalikasan, kailangang mamuhunan sa kababaihan. Kailangang kilalanin ang kanilang kapasidad at ibigay ang oportunidad na nararapat sa kanila. Sa ngayon, kasimpalad ang kababaihan ng katabi niya, kapuwa sila nagsusumikap na tuldukan ang kahirapan. **M**

**isinalin mula Ingles*

DOBLE-KARA

SA
KABILA NG NA-
BUBUONG KUWENTO
SA LOOB NG MGA GUHIT,
ANO NGA BA ANG KOMIKS?
POSIBLE BANG MAGHALO
ANG DALAWANG LARANGAN
-SINING AT PANITIKAN-
SA ISANG OBRA?

*nina Iman Tagudiña at Benjhoe Empedrado
may ulat ni Manuel Mendoza
sining ni Monica Esquivel
lapat ni Robert Alfie Peña*

GUMUHIT ng kuwadrado. Gamitin ang imahinasyon at subukang gumawa ng imahen—gawin ang makakaya upang iguhit ito sa loob ng kuwadrado. Sa tabi nito, dugtungan ng isa pang kuwadrado, tantiyahing mabuti ang sukat at emosyon ng imahen. Sikaping maging kaaya-aya ang dibuho. Kung kinakailangan, bigyang tinig ang mga dibuho upang magkaraon ng diyologo: ilapat ito sa mga ulap, sa mga lobo.

Ulit-ulitin ang proseso hanggang sa may maibuong kuwento. Tawagin itong komiks.

PINOY KOMIKS

Kilalang katangian ng komiks ang sining na taglay nito. Halo-halong emosyon ang bukas para sa interpretasyon na matatagpuan sa mga dibuho. Sari-sari din ang tema ng mga komiks: mula paranormal, romansa, pagpapatawa, hanggang sa drama. Hindi lamang kulong ang komiks sa pagiging babasahin na pampalipas-oras o sadyang libangang pambata. Ginagamit na rin ang komiks bilang instrumento ng pagtuturo sa mga librong pampaaralan. Maging sa aspektong politikal, makikita ang ating mga komiks sa mga paskil o di naman kaya'y sa pangangampanya tuwing eleksiyon.

May hatak ang komiks dahil sa taglay nitong estetika. Kung susuriin, walang imposible sa proseso ng pagbuo ng komiks. May dagdag na kapangyarihan ang kuwento dahil sa kaaya-aya nitong anyo sa pamamagitan ng paglalaro ng panitikan at ng sining.

Ilan lamang sa mga kilalang komikero ng henerasyon ngayon ang mga kuwento ni Pol Medina ("Pugad Baboy"), Manix Abrera ("Kiko Machine"), Carlo Vergara ("Ang Kagilagilalas na Pakikipagsapalaran ni ZsaZsa Zaturtnah") at Budjette Tan ("Trese"). Iba't iba ang paraan ng pagkukuwento na may kani-kaniyang

katanyagan lalo na sa paraan ng pagguhit. May iba rin namang komikero gaya ni Gerry Alanguilan ("Elmer" at "Siglo") na nag-uudyok na pangalagaan ang mga lumang komiks.

KASAYSAYAN NG KOMIKS

Tunay na maipagmamalaki ang kasaysayan ng Pinoy Komiks. Pinaniniwalaang si Dr. Jose Rizal ang unang Filipinong nakapaglimbag ng kaniyang komiks sa Filipinas nang kaniyang iginuhit ang "Pagong at ang Matsing." Sinundan ito noong 1900s ng "Telembang" at "Lipang Kalabaw," mga komiks na may temang politikal.

Ang pormal na kasaysayan ng komiks ay nagsimula kay Antonio "Tony" Velasquez, ang itinuturing na Ama ng Pinoy Komiks. Lumabas ang kaniyang komiks na "Mga Kabalbalan ni Kenkoy" sa mga pahina ng Liwayway magasin simula noong 1929 na pumatok naman sa masa. Ang Kenkoy ang unang seryeng komiks na inilimbag sa Filipinas. Nang dumating ang

**The avenues are there.
It's just a matter of you
writing or drawing your
story.**

Budjette Tan

mga Hapon sa bansa, ipinatigil ang lahat ng uri ng media ngunit nakapagpatuloy sa paglimbag ng mga isyu ang Liwayway, at kasama dito ang Kenkoy.

Sa pag-alis ng mga Hapon, ang mga komiks na dala ng mga Amerikanong sundalong

tumulong sa liberasyon ay nagbigay-inspirasyon sa mga Filipinong gumuguhit ng komiks. Upang maibsan ang kalungkutang dala ng mga Hapon sa kanilang pananatili sa Filipinas, nabuo ang unang librong komiks ng Pinoy—ang "Halakhak." Tumagal lamang nang sampung isyu ang "Halakhak" dahil na rin sa kakulangan sa puhunan.

Noong 1947, itinayo ni Don Ramon Roces at Tony Velasquez ang Ace Publications na may layong maglimbag ng mga komiks. Una nilang inilabas ang "Pilipino Komiks" noong 14 Hunyo 1947, tig-25 sentimo ang isa at may 10,000 kopya. Sinundan ito ng "Tagalog Komiks" noong 1949, "Hiwaga Komiks" noong 1950, "Espesyal Komiks" at "Kenkoy Komiks" noong 1952. Ang 1950s ang itinuturing na Ginintuang Panahon ng Pinoy Komiks (Golden Age of Komiks).

UNTI-UNTING PAGHINA NG KOMIKS

Nagsara ang Ace dahil sa mga protesta laban dito noong 1963. Gayumpaman, nakabawi ang Pinoy Komiks sa pagsulpot ng mga makabagong uri at genre ng komiks. Umusbong ang mga bomba komiks at developmental komiks. Bomba ang mga komiks na nagtataglay ng mahalay at pornograpikong tema at imahen. Developmental naman ang mga komiks na may layuning makapag-udyok ng pagbabago sa lipunan. Maraming mga palimbagan ang itinayo nang makita nila ang paglago ng komiks sa bansa.

Nang ipatupad ang Batas Militar noong 1972, ipinasara ang halos lahat ng media. Nang pinayagang makapaglimbag muli, nagkaroon ng restriksiyon sa ipinakikita ng mga komiks. Isa na rito ang pangangalaga ng imahen ng gobyerno at ng Filipinas na dahilan ng pagkawala ng mga temang panlipunan tulad ng kahirapan. Ginamit rin ng pamunuang Marcos ang komiks sa pagpapalaganap ng

kanilang proyekto. Halimbawa na ang Super-aide noong 1977, na tungkol sa isang Metro Aide na kumakalaban sa mga makalat na Filipino. Ginamit rin ni Marcos ang komiks sa paglilinis ng kaniyang imahen.

Naging produkto rin ng 1970s ang mga wakasan at nobela, pumalit sa bumagsak na industriya ng mga nobela at maiikling kuwentong pawang puro salita. Ditonauso ang mga kuwentong pantasya na karaniwang tumatalakay sa mga bidang biktima ng pagbibiro ng tadhana na kalaunan ay mabibiyayaan ng mahika. Pumatok din ang mga kuwentong pag-ibig at romansa, mga epiko, mga komiks na tungkol sa isport at sci-fi. Nagkaroon din ng mga komiks na tipong James Bond ang tema.

Dahil sa kasikatan ng komiks, ginamit ang mga istorya mula rito sa mga pelikula. Mutwal ang naging relasyon ng dalawa. Gagawa ng komiks para may istorya ang pelikula, gagawa ng pelikula para mabenta ang mga komiks. Naging patok ang komiks sa mga lumilikha ng pelikula. Minadali ang paggawa, at nasakripisyo ang kalidad ng kuwento. Umasa ang mga komikero sa mga pormula na siguradong papatok na sa takilya tulad ng pag-iibigang langit at lupa ang naghihiwalay, inang inaapi, at isang hamak na taong mabibiyayaan ng superpower. Itinuring itong pagbagsak ng Pinoy Komiks.

KOMIKS SA MODERNISADONG MUNDO

Sa kasalukuyan, maraming komiks ang patuloy na nagpapalaganap sa tradisyon ng

Pinoy Komiks. Marami ang kumukuha ng inspirasyon sa mga komiks ng dayuhan tulad ng manga at American Comics. May mga napapansin din hindi lamang sa lokal na industriya kundi pati na rin sa internasyonal na nibel. Ang mga komiks tulad ng “Elmer” ni Gerry Alanguilan at “Trese” ni Budjette Tan ay ilan lamang sa mga pamagat na patuloy na umaasa sa muling pagkabuhay ng mga pahina ng komiks sa diwa ng bawat Filipino.

Ayon kay Ponci Soliongco, guro sa Fine Arts Program ng Ateneo de Manila, mas maganda na ngayon ang lagay ng mga bagong komikero dahil mas kinikilala na sila ng mambabasa. Partikular na ang mga artist o ang mga gumagawa mismo ng sining. Mas kinikilala na sila kumpara noon. Ngunit sa kabila nito,

mayroon pa ring problemang kinakaharap ang industriya.

“Mahina pa rin ‘yong actual publishing,” ani Soliongco. “Wala pa rin tayong dedicated publishers ng comic book.” Iilan lamang sa mga palimbagan ang aniya’y handang sumugal para sa pagpapaimprenta ng mga komiks. Naniniwala si Soliongco na malakas ang puwersa ng mga independent comic artists ngayon. Ganito rin ang palagay ni Budjette Tan, isa sa mga lumikha ng serye ng “Trese” komiks.

Ani Tan, mas madali na ngayon para sa mga komikero ang maging kilala dahil sa Internet. Patuloy niya, “they can now [be] easily found by an international audience. They have no excuse. Dati, ang excuse namin ay ‘Ang mahal magpaprint ng comics o di ko alam kung saan ibebenta.’”

Maging ang mga teknik na ginagamit ngayon ng mga komikero ay nagbabago na ang anyo. Ani Soliongco, “Nag-umpisa uli siya. Kilala na siya. May support ang community: mga Comic Convention (Comic-Con).”

Dagdag ni Tan, mas malaki na ang komunidad ngayon ng mga komikero sa bansa, at kung tutuusin, mas madaling makahanap ng suporta kahit para sa nagsisimula pa lamang. Mayroong mga forum o Facebook group kung saan nagpapalitan ng mga kuro-kuro ang mga komikero, kung saan nila maaaring ipagbili

ang mga obra nila, at kung saan makahanap ng payo ang mga nagsisimula pa lang sa industriya.

“The avenues are there,” giit ni Tan. “It’s just a matter of you writing or drawing your story.”

Kung susuriing mabuti, ang mga temang ginagamit ngayon sa mga komiks ay naimpluwensiyahan na ng mga dayuhan. Kung babalikan ang kasaysayan, ang unang komiks ay umusbong sa panahon ng Amerikano, na siyang nagpasimula ng superhero culture bilang tema ng mga unang komiks. Nagpatuloy ito hanggang sa may mga lokal na bersiyon na tayo ni Wonder Woman sa anyo ni Darna.

Dagdag ni Tan, hindi raw dapat gawing isteryotipo na pang-superhero lamang ang komiks. Aniya, “If they look back at the history of Filipino comics, we have a good list of fantasy, romance, horror, [and] sports comics.”

May mga tema rin ang komiks natin na nagpapatotoo sa pagkakakilala sa atin bilang masayahing mga tao. Natural na lumilitaw ang Pinoy humor sa mga komiks natin.

Patuloy ni Tan, “Like any storyteller your pagka-Pinoy comes to the picture whether it be subtle or overt. Whether it’s the setting, or your characters, or the values of the characters you might have, it’s a reflection of the Filipino life.”

ANG TUNAY NA KUWENTO

Nang tanungin si Tan kung bakit komiks at hindi maikling kuwento ang napili niyang paraan ng pagkukuwento, aniya “It’s an interesting medium of combining words and pictures.” Dagdag pa niya, mabilis din itong gawin, at walang limitasyon sa kung ano ang maaari mong mabuo.

Mahirap sabihing hindi panitikan dahil lahat ng galaw o lahat ng bagay na bumubuo sa komiks ay gumagamit ng mga techniques ng sining at panitikan.

Ponci Soliongco, Fine Arts Program

Para naman kay Soliongco, ang paggawa ng komiks ay isang passion project. “Walang pumapasok sa komiks [dahil lang sa] wala,” aniya. “Gusto mong pumasok sa komiks kasi gusto mong gumawa ng komiks. Hindi siya business model.”

Sa huli, umiiral pa rin ang pagtataguyod ng humanidades sa panahon kung kailan lagapan ang teknolohiyang nakapagpapadali ng ating buhay. Sa kultura ng komiks, nagsanib ang panitikan at sining.

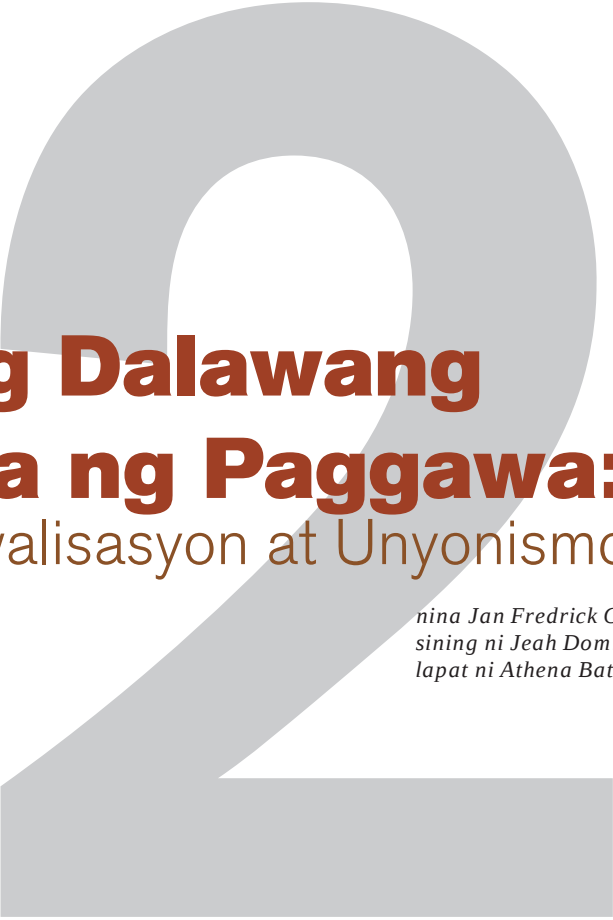
Hindi na ito bago para sa marami sa atin, dahil tayo mismo ay minsan nang lumikha ng maliliit na taong hinango mula sa mga salita para makagawa ng istorya. Pagkatapos ay bumaling tayo sa sining para linawin ang ating mga kuwento, dahil mas epektibo ang pantanaw, ang nakikita, kaysa kuwentong pasalita.

Bilang panapos, iginiit ni Soliongco na mas mahirap sabihing hindi panitikan ang komiks. Patuloy niya, “Lahat ng galaw o lahat ng bagay na bumubuo sa komiks ay gumagamit ng mga techniques ng sining at panitikan.”

Anyo at paraan pa rin ng pagkukuwento ang paggawa ng komiks. Manunulat man o alagad ng sining, ang punto pa rin sa huli ay kung nabigyang-buhay ba ng obra ang idea.

Ani Tan, “If there’s a story that they want to tell, and if they are lucky people who can write and draw, and they have something to say, they might wanna use a comic book as a medium to tell their story—and it doesn’t always have to be about superhero.” **M**

Ang Dalawang Mukha ng Paggawa: Kontraktuwalisasyon at Unyonismo

*nina Jan Fredrick Cruz at Raphael Limiac
sining ni Jeah Dominguez
lapat ni Athena Batanes*

“Manggagawa, bawiin ang yaman;
Kaisipa’y palayain.
Ang maso ay ating hawakan,
Kinabukasa’y pandayin.”
-Internationale, salin sa Filipino

SIMULA nang manawagan si Karl Marx na “Mga manggagawa ng daigdig, magkaisa!” naging malaking bahagi ng kasaysayan ng pakikibaka para sa katarungang panlipunan ang naging gampanin ng sektor ng paggawa.

Totoo ito, lalo na sa kasaysayan ng Filipinas, tulad noong panahon ng batas-militar na ang mga obrero ay hindi lamang nakikibaka para sa interes ng kinabibilangang uri, kundi magiging para sa kapakanan ng bansa at interes ng demokrasya.

Datapuwa, sa daluyong ng globalisasyon, at paglakas ng sistemang kapitalismo, dalawang hamon ang dapat harapin ng kilusang manggagawa ng Filipinas: (1) ang kontraktuwalisasyon at kawalan ng kasiguraduhan sa trabaho, at (2) ang limitasyon ng umiiral na modelo ng unyonismo sa bansa.

SA KONTRAKTUWALISADONG MUNDO: ANG KUWENTO NG PALEA

Isa ang Philippine Airlines Employees Association o ang PALEA, sa nagtatanggol sa mga karapatang pangmanggawa. Ang pangunahing laban ng PALEA ay sa kontraktuwalisasyon na kung saan inaalas ng kontrata sa pagitan ng empleado at ng kompanya ang

mga benepisyong tinatanggap ng mga regular na empleado, nabibigyan ng higit na maliit na suweldo, tinatanggalan din ng karapatang mag-organisa ng mga unyon at ng pagsasagawa ng kolektibong pakikipagtawaran, ayon sa panayam ng Matanglawin kay Gerry Rivera, pangulo ng PALEA.

Ipinapaliwanag ni Rivera na ang kontraktuwalisasyon o ang ‘outsourcing program’ ng

**Anong klase ng buhay
ang naghihintay sa
kanila kung lalagapak
lang din sila sa
mababang antas ng
paggawa o trabaho?**

**Gerry Rivera,
pangulo ng PALEA**

Philippine Airlines (PAL), ay isang ‘labor-only contract’ kung saan ang natatanggap lamang ng manggagawa ay ang ‘minimum’ na benepisyo at hindi na ito nakakaahon sa kahirapan. Dagdag pa niya na ang sistemang ito ay labag sa ‘Collective Bargaining Agreement,’ ngunit pinaninindigan umano ng DOLE, at ng opisina ng Pangulo ng Filipinas na legal ang ginagawang sistema ng PAL.

At dahil dito, nakabinbin pa rin ang kanilang kaso sa Court of Appeals na ikinatatakot ng PALEA na matulad sila sa kapuwa unyon sa PAL, ang Flight Attendants Stewards Association of the Philippines o FASAP, na inabot ng higit sa isang dekada bago magkaroon ng resolusyon. Isa rin sa ikinatatakot ng PALEA ay ang pagbago ng hatol sa kaso ng FASAP, kung saan napagdesisyonan ng korte na ilegal ang ginawang pagsibak sa 1,400 na flight attendant, ngunit dahil sa sulat ng isa sa mga abogado ng PAL, nabago ang hatol ng Korte Suprema pabor sa PAL.

“Sa simpleng rason, maari nang gawing kontraktual ang dati nang regular na pagtatrabaho. Di tulad dati na ang kontraktual ay may pag-asa pang maging regular,” ani Rivera.

KAPITALISTA VS. MANGGAGAWA

“Maituturing na ang mga interes ng mga kapitalista at mga manggagawa ay laging magkasalungat. Ang kapital ay laging nakatuon ang pansin sa tubo sa kanilang negosyo. Sa kabilang banda, nais din ng mga manggagawa na umunlad man lang kahit kaunti ang kanilang kabuhayan. Ngunit sa tuwinang hihingi ng umento ang mga manggagawa, ito ay kabawasan sa kita ng kapitalista,” ani Rivera.

At dahil dito, nagkaroon na ng pagsibak sa kanilang hanay. Ayon sa estadistikang ibinigay ni Rivera, 76% ng PALEA o mahigit na 2,600 na kasapi at 13 sa 21 na kasapi ng ‘executive board’ o 62% ang natanggal sa trabaho. Kung kaya itinuring ito ni Rivera at ng PALEA na isang kaso ng ‘union busting’ at dahil dito ay lumalaban ang PALEA sa legal at extra-legal na paraan.

Bukod din sa mga labang nabanggit na, layunin ng PALEA na mapag-isa ang sektor ng mga manggagawa sa pamamagitan ng pagsasagawa ng seminar, o pagkilos. Sabi ni Rivera, kahit na may sari-sariling interes ang ibang samahan, iisa pa rin ang kanilang layunin. Hindi rin maikakaila na sa isyu at laban ng PALEA, nagkakaisa ang lahat ng manggagawa.

SA BINGIT NG KAWALANG-KASIGURADUHAN

Kung hindi mapagtagumpayan ang laban sa kontraktuwalisasyon, maaring maging sanhi ito upang mapabuwag ang regular na empleo at unyonismo, ani Rivera. Nasa 70% umano ng mga manggagawang Filipino ang maaapektuhan kung hindi ito lalabanan.

Ayon sa estadistika, sa higit na 90 milyon na Filipino, pumapalo lamang sa mahigit na 150,000 pamilya ang kumokontrol umano sa ekonomiya ng Filipinas. “Masyadong mahaba ang linya ng mayaman at mahirap,” ani Rivera. Kung kaya, ayon rin kay Rivera, kapag hindi nasolusyunan ang suliranin ng kontraktuwalisasyon, bababa ang kalidad ng trabaho at wala nang hustisyang makakamtan ang manggagawang Filipino.

“Anong magandang kinabukasan ang matatamasa ng mga kabataan ngayon na nagsusumikap na makapag-aral para makaahon sa kahirapan balang araw? Anong klase ng buhay ang naghihintay sa kanila kung lalagapak lang din sila sa mababang antas ng paggagawa o trabaho?” ani Rivera.

FIRST WORLD NA TUGON SA PROBLEMANG THIRD WORLD

Makalumang patakaran. Ganito inilarawan ni Prop. Jorge Sibal, dekanong UP School of Labor and Industrial Relations (UP-SOLAIR), ang kasalukuyang modelo ng unyonismo. Aniya, ang pinakatampok na umiiral na sis-

tema ay ang collective bargaining agreement (CBA) na nilalahukan ng tatlong aktor: ang management, ang unyon, at ang gobyerno.

“Ang rasyonal ng sistemang collective bargaining ay tumulong sa pagpapaunlad ng bansa. Kailangang tulungan ng gobyerno ang mga employer—pribado man o [nasa] gobyerno—na maging produktibo at episyente upang maging kompetitib sa kalakalang lokal at global,” ani Sibal.

Bilang mga katuwang ng management sa pagpapaunlad ng industriya, binigyang-diin ni Sibal na binuo ang mga karapatan ng mga manggagawa—na bumuo ng unyon, na lumahok sa collective bargaining, at magsimula ng strike—upang tumbasan ang karapatan ng management na magpatakbo sa negosyo at pagsasara nito.

“Kailangang bigyan ng malakas na karapatan ang mga manggagawa sa pamamagitan ng kanilang mga unyon upang masigurong

makakabahagi sila ng sapat sa mga kinikita ng industriya na sila ang katuwang,” dagdag ni Sibal.

GAYA-GAYA, PUTO MAYA

Magkagayon, tinukoy ni Sibal na ang kasalukuyang modelo ng unyonismo ay batay pa sa Industrial Peace Act of 1953, na kilala rin bilang Magna Carta of Labor, isang patakaran na naisabatas halos anim na dekada na ang nakakaraan. Bukod pa rito, ginaya lamang ang nasabing patakaran sa umiiral noon na mga

batas sa paggawa sa Estados Unidos. “Ang sistemang ito ay angkop sa isang industriyalisadong bansa tulad ng EU (Estados Unidos) at Japan. Inaasahang ang Filipinas ay magiging industriyalisadong bansa (noong dekada ‘50) kaya isinabatas and Industrial Peace Act,” paliwanag ni Sibal.

Magkagayon, hindi naging lubos na industriyalisadong bansa ang Filipinas. Kaya naman, ang lakas at lawak ng unyonismo at ang sistemang collective bargaining ay limitado lamang sa ilang sektor, lalong-lalo na sa mga pabrika (manufacturing) at malalaking negosyo.

“Hindi sila (mga trade union) nakasanib sa mga organisasyon ng mga manggagawa sa impormal na sektor, na labis pa sa kalahati ng lakas-paggawa,” pagsusuri ni Sibal. “Kaya, ang trade union movement ay parang naging elitista na rin na nakahiwalay sa mas malaking sektor ng uring manggagawa.”

SILA-SILA, TAYO-TAYO, KANIYA-KANIYA

Batay sa estadistika ng Bureau of Labor Relations (sa ilalim ng Kagawaran ng Paggawa at Empleo) noong 2007, may humigit-kumulang 10 pambansang sentro ng unyon, at 128 pederasyon ng mga manggagawa sa Filipinas. Sa unang tingin, tila nangangahulugan ito ng masiglang kilusang manggagawa sa Filipinas.

Magkagayon, “watak-watak ang liderato ng mga unyon,” giit ni Sibal. “Hindi ito tulad ng Estados Unidos at Europa na ang mga unyon at collective bargaining ay nakabase sa buong industriya.”

Sa mga Kanluraning bansa, halimbawa, may malawakang koalisyong ng mga manggagawa na nakikipag-usap sa isa ring malawakang koalisyong ng mga employer. “Isa lamang ang kanilang unyon sa buong industriya, samantalang sa Filipinas ay enterprise-based kaya’t ang collective bargaining ay kaniya-kaniya.”

Bukod pa rito, nagiging hadlang din kadalasan ang mga legal na rekisitos sa pagkilala sa isang unyon. Sa Filipinas kasi, bago kilalanin ng gobyerno ang isang unyon, kailangan muna nitong dumaan sa rehistrasyon at certification election (ang paghalal ng liderato sa unyon). Ibinubunsod ng certification election ang paglalaban-laban sa hanay ng manggagawa.

“Lalo pang humihina ang kilusang unyonismo dahil sa kanilang paglalaban-laban sa pag-oorganisa ng mga unyon sa mga kompanyang organisado na,” ani Sibal.

Dahil na rin sa pagiging kani-kaniya ng collective bargaining sa bawat kompanya, at sa tunggalian ng mga manggagawa sa loob ng unyon, di-hamak na bentaha ito sa panig ng

management. Ilan sa madalas na estratehiya ng mga kompanya ay ang pakikialam sa rehistrasyon at certification election ng mga unyon, bukod pa sa pagpapairal ng kontraktuwalisasyon.

PAG-ASA SA PAKIKIBAKA

Magkagayon, nananatiling optimistiko si Sibal sa kinabukasan ng unyonismo sa bansa. Aniya, “nagkakaroon na ng adjustment ang kilusang ito (trade unions) patungo sa social movement unionism o SMU. Pinalalakas na nito ang pakikipag-ugnayan sa mga organisadong sektor ng mga manggagawa sa impormal na sektor.”

Ang kilusan [unyon] ay patuloy sa pagpapaigi at pagpapaigting ng kanilang pagkilos sa iba pang layunin ng unyonismo.

**Prop. Jorge Sibal,
dekano ng UP-SOLAIR**

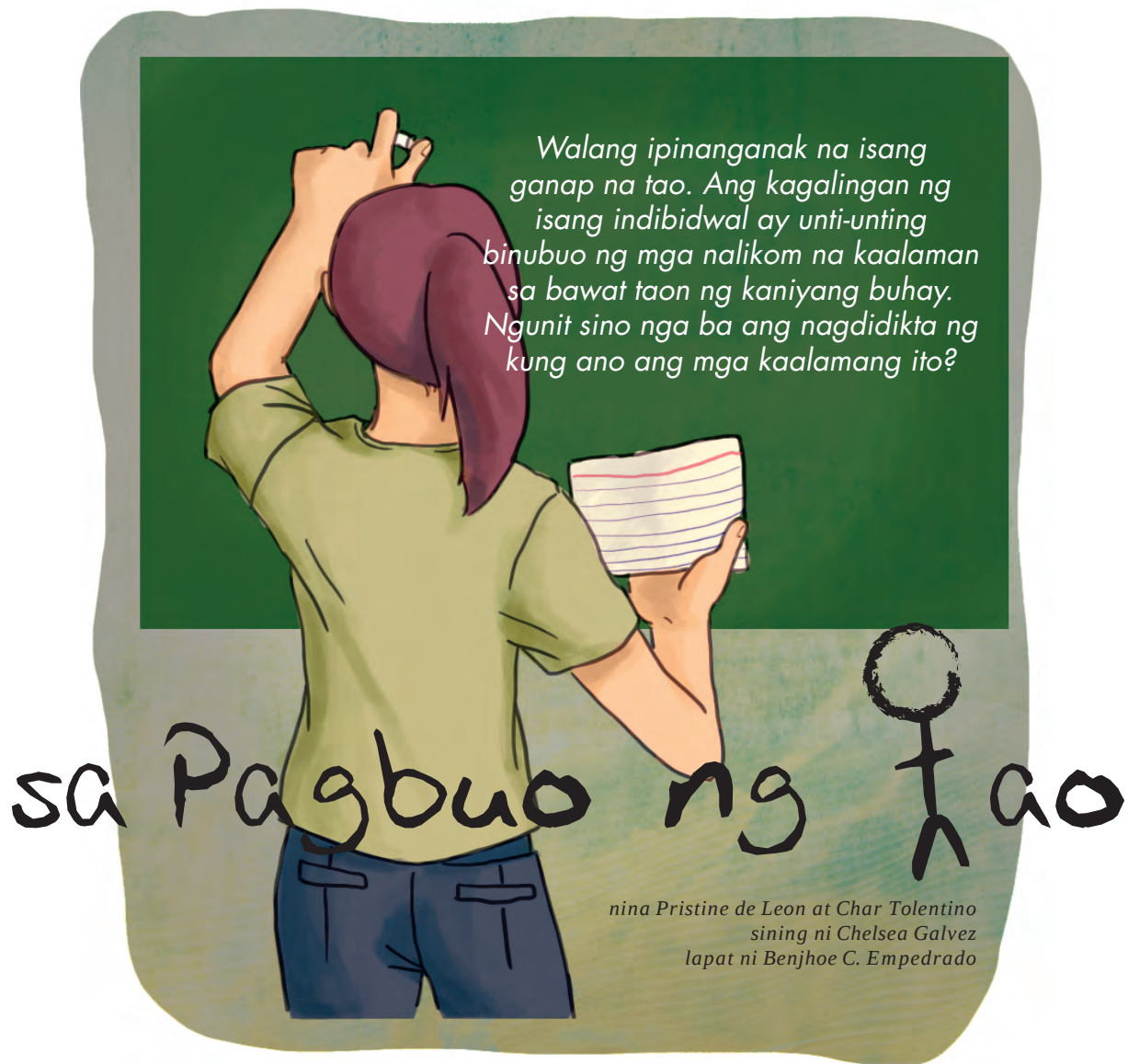
Bukod pa sa nakagawiang collective bargaining, isiniwalat din ni Sibal ang mga pagkilos upang bumuo ng “grievance committee, labor management cooperation council, worker’s council, at iba pang anyo ng pakikipagtuwag sa mga employer.”

Itinuro din ni Sibal ang partisipasyon ng mga party-list ng manggagawa sa Kongreso, bukod pa sa iba pang uri ng pakikilahok—na tinatawag na “legal enactment”—ng mga kilusang mangagawa sa pamahalaan.

“Ang kilusan ay patuloy sa pagpapaigi at pagpapaigting ng kanilang pagkilos sa iba pang layunin ng unyonismo—ang legal enactment o political unionism, at ang paglahok sa social enterprise development o kilusang-kabuhayan ng mga manggagawa,” salaysay ni Sibal.

Dagdag pa niya, “Darating ang panahon na ang bansa ay magiging industriyalisado kaya’t handang-handa na tayo sa yugtong ito dahil sa kahusayan sa proseso.” **III**

PAGBUO AT PAGBAGO

Sa loob ng pamantasan, ang School Council ang nagpapasya kung ano ang laman ng kurikulum ng bawat mag-aaral. Produkto ang pagpapasyang ito ng isang mahabang proseso, itinakda upang matiyak ang mataas na kalidad ng edukasyon.

Ayon kay G. Eduardo Jose Calasanz, ang Associate Dean for Academic Affairs, itinatakdang gobyerno ang ilang kursong ibinibigay sa anumang pamantasan sa Filipinas. Sa loob naman ng pamantasan, bago baguhin ang anuman, may mga mungkahing manggagaling sa iba't ibang kagawaran; tinatalakay ito ng curriculum committee at pagkatapos ay inilalahad sa School Forum. Tinatalakay ang mga paksang ito ng School Council at ang huling hakbang ay mapupunta sa Board of Trustees.

Nakapaloob na sa prosesong ito ang pagsusuri bawat semestre o bawat taon ng mga komento't reklamo ng mga mag-aaral na ipinapadala sa pamamagitan ng Ateneo Integrated Student Information Systems o AISIS.

Lumalabas mang mahigpit ang proseso ng pagtatakda ng kurikulum, ang kurikulum na nabubuo ay hindi laging perpekto. Kung nabatid ng pamantasan o ng anumang sektor nito na kinakailangan ng pagbabago, dadaan muli sa proseso upang maihanda ang pinahusay na kurikulum.

Isa sa mga pagbabagong isinasagawa ang pagdadagdag ng bagong mga asginatura sa programa ng pag-aaral ng estudyante.

PAGDARAGDAG NG MGA KLASÉ

Kabilang sa mga nakararanas nito ang mga

mag-aaral sa kursong BFA Information Design o BFA ID. Ayon kay Lance Viado, ang dating Tagapangulo ng School of Humanities Board, para sa electives, may mga bagong klaseng binuo. Kabilang na rito ang kursong Typography at ang kursong Web Design.

Sinasabi ring may madaragdag sa core curriculum ng mga mag-aaral ng Fine Arts. Kabilang dito ang klase ukol sa Art Apprenticeship. Sa pamamagitan nito, nalilina ang panlipunang aspekto ng sining.

Sa pagdaragdag ng ganitong mga klase na tumutuo sa parehong teknikal at teoretikal, mas nahuhubog nang mabuti ang pagkatao. Nagkakaroon ng iba't ibang dimensiyon ang kaalaman.

Hinahalintulad ito ni Lance sa imahen ng letrang "T" kung saan parehong lapad at taas

ang nalilining. Nagiging mas ganap ang pagkatuto.

Makikita mula sa ganitong patakaran ang imahen ng mag-aaral ng sining na ninanais hubugin ng pamantasan. Sa pagbuo ng bagong mga klase, napapatibay hindi lamang ang teknikal na kahusayan kundi pati na rin ang panlipunan at makataong sensibilidad sa sining.

Bagaman dumarami ang nabubuong mga klase, ayon kay Lance, hindi nadaragdagan ang free electives o major electives na maaaring kunin ng isang mag-aaral.

Sa ilang kaso, kung daragdagan pa, lalampas na sa pinakamaraming units na maaaring kunin bawat semestre.

Sa mga pagkakataon kung saan hinihingi ng gobyerno na madagdagan ng ilan pang mga asignatura sa kurikulum ng isang partikular na kurso, umaabot na halos sa pinakamaraming units na maaaring kunin ang units ng mag-aaral sa kursong iyon. Ito ang nagiging kaso sa kursong Electronics, Computer and Communications Engineering o ECCE. Dumarami nang dumadami ang mga asignaturang kailangang kunin sa bawat semestre.

Ginagawa lamang ang pagdaragdag kapag may panganib na matatanggal ang isang kurso kung hindi tinupad ang patakaran ng gobyerno ukol sa mga kukuning asignatura.

Iniiwasan ito kung maaari. Mas naniniwala ang pamantasan sa pagpapataas ng kalidad ng bawat asignaturang naroroon na.

“Sa ngayon, ang tingin ng pamantasan, kung masyadong mabigat, hindi rin matututo ‘yong estudyante. Depende nga roon sa pananaw ng pamantasan, ‘yong kaniyang pilosopiya ng edukasyon,” ani G. Calasan.

MAKABULUHANG PAGHUBOG

Pinapayo madalas ng mga nasa labas ng pamantasan ang pagbawas ng core subjects na kailangang tapusin upang magkaroon ng espasyo para sa mas teknikal na asignatura.

Sabi naman ni G. Calasan, iyon ang hindi maaari.

Ang hindi nga lang nila magagawa ay ang pagbawas ng itinakdang core subjects para sa lahat ng mag-aaral, kahit pa man sa unang

tingin, walang relasyon ang asignatura sa kursong kinukuha.

Sa kasawian, nagrereklamo na lamang ang mag-aaral. Kadalasang maririnig ang mga praseng, “Bakit hindi na lang alisin ‘yong ibang core subjects para mapalitan ng majors?” Pamilyar na ang ganoong hinaing.

Bakit nga ba hindi maaaring palitan ang Philo o Theo ng isa pang free elective? Bakit hindi binabawasan ang pagkarami-raming core subjects na kailangang kunin ng bawat

Ang hinuhubog natin, hindi mga computer engineers o mga electronic engineers lamang. Ang hinuhubog natin, mga tao.

*Eduardo Jose Calasan,
Associate Dean for
Academic Affairs*

mag-aaral, may malinaw na koneksiyon man siya sa kurso ng estudyante o wala? Ano naman ang relasyon ng pagiging pilosopo o artistiko kung ang kurso ay pagiging inhenyero? Lumalabas na kahibangan sa unang tingin.

Sa ganitong mga hinanaing, ang sagot ni G. Calasan ay, “Ang hinuhubog natin, hindi mga computer engineers o mga electronic engineers lamang. Ang hinuhubog natin, mga tao.” Sa pormasyon ng isang mag-aaral at sa bisyon ng pamantasan, bawat asignaturang itinakda sa kurikulum ay tumutupad ng partikular na layunin.

“Ang pamantasan ay may pananaw kung ano ang layunin ng edukasyon. Kung paano ito isasakatuparan, isang paraan ay ang kurikulum. Normal lamang na may mga paksa, may mga kurso na tinatakda ang pamantasan kung may pananaw ito tungkol sa tao, mundo, katotohanan,” ani G. Calasan.

Sa kurikulum naisasakatuparan ang bisyon ng paaralan para sa isang mag-aaral, ang gawin siyang ganap na tao, hindi lamang

hasa sa teknikal na kahingian ng kaniyang propesyon kundi pati na rin sa panlipunan, politikal at kahit sa pansining na aspekto, na hinihingi ng kaniyang pagiging tao.

Kinakailangan, higit sa lahat, na malaman ng mag-aaral kung paano makatutulong ang pagiging teknikal sa kabuuan ng pagiging tao.

PAGLAWAK AT PAGLALIM: PAGBUBUKAS NG ISIP

Sa pagkatuto, kritikal na malaman ng mag-aaral ang dahilan sa pagkuha ng bawat asignatura at ang mga makukuha niya mula rito. Mukha mang walang kinalaman ito sa kursong kinukuha, malaki naman ang magagawa nito sa buhay at pagkatao. Narapapat ding alisin ang pananaw na kinukuha lamang ang isang asignatura sa pamantasan upang pumasa, hindi para matuto.

Bahagi na rin marahil ng edukasyon ang paglawak at paglalim ng pag-iisip, kahit ukol lamang sa isyu ng kurikulum. Kailangan mabatid ang dahilan at halaga ng bawat asignatura.

Sabi nga ni Lance, “Yong iba, parang iniisip nila, dadaanan ko lang ‘to para pumasa. Hindi nakikita ‘yong relevance.” Makikitang galing sa humanidades ang karamihan sa core subjects ng pamantasan. Nakatutulong ito sa pagpapakita ng alternatibo sa pag-iisip na puro na lamang negosyo o kapitalismo ang namamayani sa labas ng pamantasan. Binibigay ng humanidades ang edukasyong nanggagaling at tumutukoy sa kabilang panig ng pagkabuhay. Binubuksan nito ang pag-iisip.

Binibigay naman ng iba pang asignatura galing sa iba pang kagawaran ang iba’t ibang punto de bista na nakatutulong upang lubos na malinang ang pagkatao.

Kung masyadong nakatuon ang pansin sa teknikal o sa mga paksang natatangi lamang sa isang partikular na kurso, nakakahon ang kamalayan, ayon nga kay Lance. Sa pag-unawa ng maraming punto de bista, magagawa niyang mailagay sa konteksto ng mga ito ang gawaing hinihingi sa kaniya ng kurso.

“Dapat magkaugat iyong ginagawa mo,” sabi nga ni Lance.

PAGKAKAUGNAY NG MGA KURSO

Sinabi rin ni Lance, kailangang mabatid ng

mga mag-aaral na magkakaugnay ang bawat kurso—lahat ng kurso, galing man ito sa School of Science and Engineering (SOSE), School of Humanities (SOH), School of Management (SOM) o School of Social Sciences (SOSS). “Wala naman talagang ‘SOM-centric’ na trabaho,” ani Lance. Ang sinasabi nilang ‘SOM-centric’ ay ang mga corporate ngunit maaari din naman itong pasukin ng mga nakatapos ng sikolohiya o komunikasyon.

Sa ganitong lagay, maaari ding pasukin ng SOM ang ibang larangan sa labas ng pag-nenegosyo. Magkakaugnay ang iba’t ibang kurso.

Ayon din sa kaniya, magandang konsepto ang kolaborasyon ng dalawang magkaibang kurso, gaya na lamang ng ECCE (Electronics, Computer and Communications Engineering) o ID (Information Design) para sa kanilang gagawing tesis. Ang mag-aaral mula sa ID ang maghahanda ng disenyo at ECCE naman ang bahala sa mas teknikal na proseso.

Ani Lance, “Multidisciplinary. ‘Yong teknikal, SOSE pero ‘yong aesthetics, sa Fine Arts. ‘Yon ang nakikita kong kolaborasyon.” Sa kolaborasyong ito, maaaring mabawasan ang pagkasara ng bawat kurso mula

sa isa’t isa. Makikitang sa katotohanan, hindi kailangan ang pagbubukod-bukod ng isang kagawaran sa isa pa dahil sa huli, kinakailangan ng isa ang bawat isa. Tulungan at pakikipagkapuwa-tao ang magaganap. Naiiwasan din ang pagkahon ng kamalayan sa limitadong sakop ng isang partikular na kurso. Naiintindihan nila ang ibang disiplina. Napapayaman ang pang-unawa.

GANAP NA PAGHUBOG

Ayon kay Lance, tumutulong ito upang malutas ang mga suliraning nanggagaling sa overspecialization, o labis na pagtuon sa mga gawain at paksa ng isang kurso lamang.

Ang mali sa overspecialization, nalilimitahan ang pag-iisip; nalilimutan na ng mag-aaral ang mga isyu sa labas ng kaniyang larangan.

Ayon din sa kaniya, katulad na lamang ng mga kurso sa SOM, dapat maturuan nang mahusay ang mga mag-aaral tungkol sa mga isyung kaugnay ng contractualization at labor laws.

Hindi sapat na aralin lamang kung paano gumagalaw ang mundo; nararapat ding malaman kung gumagalaw nga ba ito sa tamang direksiyon.

Ayon kay Lance, “kailangan hamunin ang estudyante na baguhin ang dominanteng rasyonalidad...mayroong puwedeng ibahin sa lipunan.”

Bago makamit ang pagbabagong ito, nara-rapat lamang na makamit ang pagbabago ng kamalayan ng indibidwal at maaari itong matupad gamit ang kurikulum. Nilalayong solusyunan ng kurikulum ng pamantasan ang pagkakahon. Binubuksan nito ang isip ng mag-aaral tungkol sa mga politikal at pilosopikong idea ng mundo.

Hinihingi rin nito ang bukas na pang-unawa ng mag-aaral hinggil sa mismong kalikasan ng kurikulum na sinusunod. Bukod dito, hinihingi rin ang kanilang partisipasyon.

Gaya ng nasabi, hindi lamang sa gobyerno o sa School Council nakasalalay ang gawain ng pagbuo ng kurikulum.

Sila lamang ang nagpapasya. Ngunit maaaring makilahok ang bawat mag-aaral sa mahabang proseso ng pagpapasya. Hindi na kinakailangang gumawa ng papeles o dumalo sa pagpupulong o anuman.

Pagpunan lamang sa mga evaluations ng Ateneo Integrated Student Information System o AISIS ang kailangan. Kung mas marami raw ang sasagot ng faculty and course evaluations, mas maraming mapagkukunan ng idea upang pag-usapan ang kasalukuyang kurikulum.

Mahalaga rin ang parte ng mag-aaral sa pagbuo ng kurikulum na kaniyang susundin.

Sinabi nga ni G. Calasanz, “Nananawagan ako sa mga estudyante na seryosohin ang mga teacher at course evaluations para magkaroon kami ng feedbacks. Akuin ninyo ang inyong edukasyon. Isang paraan ay itong evaluations.”

Dahil dito, produkto ang kurikulum ng mga taon ng pagbuo at pagbabago at ng maraming tao kung saan ang iba ay nagrereklamo, nagtatalo, at sa huli ay nagpapasya rin sa kung ano ang lalamanin nito.

Sa pamamagitan nito, nabubuo ang isang kurikulum sa pamantasan upang humubog ng isipan at bumuo rin naman ng isang ganap na tao. **M**

Ang Pagkamatay ni Ma'am Susan

ni Gerimara Vinaya S. Manuel
(nasa ika-4 na taon sa Manila Science High School)

Unang Gantimpala sa Timpalak Bertigo-Tula

Ang pagkamatay ni Ma'am Susan ay kaginsa-ginsa
Marami ang napangiti, mayroon bang nagdurusa?
Nang siya'y huling makita, umapoy pa ang mga mata
Halimaw na nagbabadyang lapain ang mga bata

Ang pagkamatay ni Ma'am Susan, bukambibig ng lahat
Simbilis ng kaniyang bunganga, ang balitang kumalat
Kahit sino maaring bumaril sa kaniyang likuran
Lalo ang mga magulang sa mababang paaralan

Ngunit hindi lapida ang nagbigay pagkakakilanlan
Sa hindi mahanap na labi niyong si Ma'am Susan
Kundi ang litratong "R.I.P"-ng tatambad sa tuktok
Kapag ikaw ay napagawi sa wall niya sa Facebook

Kaya Ma'am Susan kahit nasa'n ka man, matahimik ka
Sa nagbabasa ng trahedyang ito, sana'y mag-ingat ka
Daming mamamatay-tao sa ikaapat na mundo
Sa mga sasabihin at litrato't mo'y manigurado

Sa lumalalang populasyon ng mga "kaibigan" mo
Wala sa kalahati ang talagang 'yong nakatagpo
Bago ka sumali sa usong larong tawag ay Facebook
Kilala mo ba ang kalaro? Hindi ba mapusok?

Mas malaki ang polusyon kaysa sa mga solusyon
Bagay na dinudulot ng mga social network ngayon
Minsan kong naging guro ang natauhang si Ma'am Susan
Nagtagpo kami minsan, ngunit di na siya online kailaman

Droga

ni Ray John Paul A. Santiago
(nasa ika-4 na taon sa Elizabeth Seton School)

Ikalawang Gantimpala sa Timpalak Bertigo-Tula

Namumugto ang kaniyang mata
Titig na titig sa kawalan
Akala mo'y wala sa ulirat
Wag kang lalapit diyan
Sabog ang utak niyan

Nanlilisik ang mata
Sa dilim nag-iisa
Sa isang liwanag umaasa

Biglang tumawa
Ayan tumalab na
Akala niya'y alas onse
'Yon pala'y alas dos na

Pulang-pula ang mata
Tumatawa
Mag-isa

Click
Comment
Follow
Lik-

At biglang nagalit
di na like ang naiibig
Nang ang saksakan ng PC
Aksidente kong nahagupit

Sa isang pindot

ni Jojie Marie B. Efondo
(nasa ika-4 na taon sa Manila Science High School)

Ikatlong Gantimpala sa Timpalak Bertigo-Tula

Click dito at click doon ang maririnig
Kaunting pindot ngunit boses ng tinig
Malawak na mundo ng teknolohiya
Naging daan sa bagong ideolohiya

Noong kapanahunan ni kopong-kopong
Mensaheng nais sabihin at mga sumbong
Dadaan muna sa masinsinang pluma
Upang mawatas ang mga telegrama

Gamit nilang mga kaparaanan noon
Para bagang butas ng karayom ngayon
Dapat pang palampasin buwan at araw
Bago makarating dito ng malinaw

Mga kamag-anak pati mga kaibigan
Kung saan-saang lupalop nagpuntahan
Libu-libong milya pa ang tatakbuhin
Bago makita, mahagkan na hangarin

Ngunit biglaan, sa isang kisapmata
Mundong ginagalawan heto't nag-iba
Pagtataka ay naghari sa isipan
Naguluhan, tila di-maintindihan

Nagulat na lamang, biglang bumulaga
Kompyuter nagkaro'n ng kamay at paa
Nagsalita, sabay wika ng ganito
"Makabagong panahon na 'to, tingnan mo!"

"Teknolohiya tuluyan nang umunlad
Iba't ibang ideya heto na't lantad
Bunga ng pagkamalikhain at sining
Nakatipid sa pera, lakas at kusing"

Dila ko ang nagtulak, biglang nasabi
"Bago, ngunit hindi dapat isantabi
Pagkakataon di dapat palampasin
Gawin na ang lahat ng gusto't naisin

Kakaiba at sadyang kaaya-aya
Rinig ko pa ay maraming magagawa
Kulay asul, facebook na nga kung tawagin
Patok ito, kay raming kayang ayusin"

Tulay sa maayos na komunikasyon
Ibang panig man ng mundo, dito't doon
Ideya't opinyon, tahasang sambit
Pagkakaunawaan di maiipit

Napatunayan itong pagkamalaya
Sa pamamagitan ng sariling wika
Maaring ilahad anumang nais
Basta't 'wag lamang magdulot nitong inis

Kabutihan ang isinaalang-alang
Bago likhain itong mga social media
Nararapat pagtuunan 'to ng pansin
Dahil maaring dulot ay sama rin

'wag nating abusuhin, lapastanganin
Pribilehiyo at karapatan natin
Gamitin ng wasto, isip paganahin
Upang sa bandang huli hindi sisihin

Bawat bagay, mabuti man o masama
Di mawawalan ng "side effect" ika nga
Oo, nakakatulong ito nang husto
Ngunit kabaligtaran 'pag 'to'y biniro

Kilos at galaw pag-isipang mabuti
Bago isagawa, isipin mong muli
Sa isang pindot, malaki na ang dulot
Isip ay hingan muna ng pahintulot

Mag-ingat ka

ni Joan Christie A. Zuñiga
(nasa ika-3 taon sa Manila Science High School)

Ikatlong Gantimpala sa Timpalak Bertigo-Tula

Kasabay ng pagbago ng pag-inog ng mundo
Pag-unlad ng teknolohiya saan mang dako
Tila mas maliit na nga ang tahanang ito
Dahil hindi na inda kung sila ay malayo

Naimbento na ang nakamamanghang paraan
Nang mas mapadali ang pakikipag-ugnayan
Sari-saring social media, sa kanila'y turan
Na nagbibigay ng aliw at kaginhawahan

Sa friendster sumikat ang ganitong kalakaran
Di man kilala'y maituturing kaibigan
Anyayahan lamang at sa isang pindot, hayan!
Kaibiga'y parami nang parami na naman

Mula rito'y mabilis na naengganyo ang iba
Sa pagkatuwa'y dinagdagan ng marami pa
Multiply, Plurk, Tumblr, at Facebook ay umariba
Di nagpahuli ang Twitter sa mga artista

Oo nga't maligaya ang pakiramdam natin
Kapag sila'y nakikita't nakakausap din
Ang simpleng kamusta'y nakaaantig damdamin
Malayo man sila'y parang andyan na rin

Subalit malaki ang ating pananagutan
Sa pagsangkot sa ganitong uri ng ugnayan
Bawat gawa'y may responsabilidad na tangan
At limitasyon sa kung hanggang saan lamang

Dahil sa sobrang pagkahibang ng ibang tao
Naging daan na rin 'to upang makapanloko
Naging daluyan ng gawang hindi makatao
Ang dating langit, nasakluban na ng demonyo

Maraming kababaihan ang nabibiktima
Dito ng pang-aapi at pananamantala
Dala ng kapusukan at pagwalang-bahala
Sariling buhay ay nilalagyan na nga mitsa

Ang bawat bagay sa mundo ay may kasalungat
Walang puro; kung may matamis ay may maalat
Ang ligaya'y may sigalot kaya ka mag-ingat
Makipagkaibigan sa taong nararapat.

Sarili mong Mundo

Anong 'social' ang nabubuo ng social media at ng makabagong teknolohiya?

ni Joelle Mae Garcia (ika-3 taon sa Pasig City Science High School)
sining ni Carol Yu
lapat ni Melvin Macapinlac

Unang Gantimpala sa Timpalak Bertigo-Sanaysay

“BALITANG-BALITA sa radyong sirala!”

Dinig mo ba ang dagundong ng bawat kataga? Ilang henerasyon na rin ang pinagdaanan ng mga salitang ginamit pampukaw ng ating diwa. Ngunit, ano nga ba talaga ang nais iparating ng salitang ito? Ang tanging habol ba nito ay pagpapatawa?

Isantabi natin ang mga bagay na kasalukuyang gumugulo sa ating isipan, at lumangoy tayo pabalik sa pampang ng ating kabataan kung saan tayo'y napapangisi sa mga birong Pinoy na tulad ng nasa simula. Sa isang musmos na alaala may nagkukubling isang katanungan, “Ano nga ba ang sirala: ang radyo o ang balita?”

Masdan mo ang iyong paligid. Saan man dumako ang iyong mga mata ay makakakita ito ng makabagong teknolohiya. Magmula sa mga telebisyonang nakasabit sa dingding hanggang sa naglalakihang electronic billboards. Hindi na mawawala sa pang-araw-araw na buhay natin ang teknolohiya. Paggising sa umaga ay telebisyon ang kaharap at kapag

lalabas ng bahay ay malilimutan ang lahat huwag lamang ang cellphone. Sa iba nga'y hindi kompleto ang araw kung hindi makakapag-Facebook.

Gaya ng Twitter, Tumblr, at Multiply, ang Facebook ay isang social networking site kung saan solong-solo mo ang mundo. Walang makikialam sa kung ano ang gusto mong i-share sa iyong wall at ilagay sa iyong status update. Kayo ng iyong mga kaibigan ang magpapalitan ng komento o opinyon tungkol sa naturang post. Walang patakaran, malaya ka, sarili mo ang mundo. Ito ang katotohanan dahil konsepto ito ng Internet. Milyon-milyon ang tumatangkilik sa laman ng Internet, bata man o matanda, may ngipin o wala, may access sa Internet. Sa isang klik lang, maaari mo nang simulan ang iyong paglalakbay sa iba't ibang lugar gamit ang napakamakapangyarihang Internet. Kung may gusto kang malaman, nasa dulo lang ng daliri at isang klik lang iyan.

Teka, matanong nga kita. Kailan ka huling nakinig sa radyo para sa balita? Hindi ba't

binubuksan mo na lamang ang iyong radyo para makinig sa naggagandahang musika at nakagigising na tinig ng mga DJ? Umamin ka na, lagi kang naka-FM at hindi na naliligaw sa AM. Bihira ang patuloy na tumatangkilik sa mga programang patuloy na nagpapahayag ng balita sa radyo. 'Yong iba, nakasanayan na ang pakikinig, samantalang napipilitan na lang ang karamihan. Ang ibig sabihin ba nito, wala nang interesado sa mga nangyayari sa ating paligid?

Marami pa rin naman ang may pakialam sa balita ngunit sa telebisyon na nakasubaybay. Hanggang sa umusbong ang social networking sites. Dito na nagpapalitan ng kuro-kuro ang mga tao. Kasama na diyan ang kanilang mga hinaing at opinyon. Hindi naman natin sila masisisi sapagkat dito lang naman sila nakapaglalaran ng kanilang mga saloobin. Blog! Status! Comments! Sa ganitong paraan, mabilis na kumakalat ang maiinit na balita. Minsan nga, sumosobra pa sa totoong nangyari.

Walang katotohanan na sirala ang radyo, dahil ito'y wasak na. Unti-unting pinapatay ng

social media

mabilis na paraan ng pagkalap at pagkalat ng balita—ang social media o social network.

Tsk! Tsk! Ang social media... paano nga ba nito binago ang buhay ng bawat tao? Paano nga ba nito niluma ang nag-uumigting na layunin ng radyo? Ang layuning makapagdala bilis na paglabas ng balita, sa tamang oras, sa simpleng patalastas, sa makabagbag boses ng mga dramatista, sa opinyon ng mga komentarista at makapagbigay ng mga paalala sa mamamayan—sa paraang simple lang, sa pagpapaikot lamang ng pihitan.

Paano ba natin malalaman ang mali at tamang epekto ng social media sa sangkatauhan? Mag-umpisa tayo sa loob mismo ng ating tahanan. Naririnig mo ba ang malakampanang boses ng iyong butihing nanay kapag nakababad ka magdamag sa kompyuter ng halos kalahating araw na? O di kaya ay, kapag mula paggising hanggang pagtulog ay kaulayaw mo ang pinakamamahal mong cellphone? Litanya niya, “Bakit sa panahon namin, walang kompyuter, walang cellphone, walang TV, buhay naman kami!?” Doon na mag-uumpisa ang init ng ulo ng isang inang umaasang maging “normal” ang buhay ng anak niya tulad ng sa kaniya. May karugtong pa, “Ang taas ng bill sa kuryente, sa Internet, mahal na rin magpa-upgrade ng salamin sa mata, at higit sa lahat, ni hindi ninyo na alam laruin ang luksong tinik, ang piko, ang taguan-pong. Lulusog ka ba kung laging ang nilalaro mo ay DOTA? SF? Mga Ville na dulo lang ng daliri at mata ang napapagalaw?” Ayan na, maglalaro na sa isipan mo ang dalamhati ng isang ina sa makabagong panahon. At hindi pa rin tumitigil si nanay, “At ano itong sulat mula sa paaralan ninyo? Natutulog ka sa kalagitnaan ng klase? Nagkukuwentuhan kayo ng mga hindi maipaliwanag na kuwento at kabalbalan na sa Internet ninyo lang natutunan? ‘Yan ba ang magandang epekto ng Internet sa iyo?” Hindi matatapos ang litanya

ng nanay hangga’t hindi ka tumatayo mula sa pagkakababad sa kompyuter. Aalis ka, dadapa sa kama at maglalaro na lang ng PSP. Pero ano ito? Pinalitan ka ng Nanay sa kompyuter at nag-Facebook! Kibit-balikat ka, kasi gusto mong maramdaman ng Nanay ang iyong nararamdaman habang ikaw ang nakaupo diyari. Pero mali yata, bakit nag-aaway sila ng tatay, mauwi pa yata sa hiwalayan o sa mas malalang bagay—ang Nanay, nakakuha ng kasintahan sa Internet.

Hindi masama ang umunlad sa pamamagitan ng makabagong teknolohiya at paraan ng pagbabalita, ilagay lamang sa tama, madisiplina at mabungang paraan ang paggamit nito.

Lahat ng uri ng balita ay matatagpuan na sa Internet. Tulad na lamang nito: “Ina, Pinatay ng Asawa Dahil May Ka-chat.” Nakakaiyak, sarili mong buhay, naka-headline sa Internet at nababasa ng mundo. Karugtong nito ang laman ng puso ng mga mamamayan, ang mga komento. Nariyang sinisisi ang malaganap na pagkausap ng social media, ang mali na paggamit nito upang masadlak sa karumal-dumal na trahedya ang mga taong hindi ginagamit sa tamang paraan ang social media, at kanila itong inaabusado.

Dumako naman tayo sa kuwento ng isang OFW na nag-TNT sa Amerika. Tanong ng Nanay, “Anak, ang tagal mong nawala?, Hindi

ka man lang nagparamdam, di ka man lang nag-email, di ka man lang nag-Skype?” Ang sagot ng nag-TNT na anak, “Inay, anong hype?” Gusto ko tuloy balikan ang isang Nanay na nabuhay nang walang Internet at itanong sa kaniya, “Paano kung ang anak ninyo ang OFW na napariwara sa ibang bansa at ang tanging kaligtasan niya lang ay ang ang gumamit ng Yahoo Messenger o di kaya Skype upang siya ay makauwi?” Sasabihin pa rin kaya niya na nabuhay naman sila noon na walang Internet?

Dumako naman tayo sa mga himpilan ng pulisya at tahanan ng mga wanted sa lipunan sa salang pagpatay at kung ano-anong kahindik-hindik na kaso. Dekada na ang dumaan at hindi pa rin mahuli-huli ang mga kawatan, mga kriminal, at mga takas na bilanggo. Aba! Ano ito? Sa isang iglap, sabay-sabay pa silang lumitaw at nahuli. Ang diyaske! May Facebook account pala. May account pa sa Twitter ‘yong isa! Aba’y nasundan ba naman ng mga pulis.

Punta naman tayo doon sa dating manliligaw ng Nanay mo na ayon sa kaniya’y kaniyang nilalait-lait noong ito ay nanliligaw pa lang. Aniyan, driver lamang ito ng isang negosyanteng Tsino. Kanya umano itong natagpuan sa Facebook, de-kurbata na, may kotse, malaking bahay, magandang asawa at malulusog na mga anak. Aba! yumaman pala ito dahil sa isang online business, sa tulong ng malawakang Internet na ito. Franchise dealer daw siya ng Natasha, Avon, Sundance at may-ari ng mga boutique na halos aabot na sa sampu ang mga sangay. Ayon sa kaniya, triple ang kinita niya mula nang matanto niya ang kanyang abutin gamit ang Internet. Sayang, muli na naman sana siyang manliligaw sa iyong nanay at dugtungan ang kanilang nakaraan, kaso lang marunong ding mag-Internet si tatay at silang dalawa ay sumakabilang-bahay nang sabay.

Sa larangan ng sining naman, sisikat ba ng ganito ang kapuwa Filipino nating artista at alagad ng sining kung wala ang nagdagan-dahang props o effects na likha gamit ang kompyuter? Mailalathala ba ang nangyayari sa mga importanteng tao sa buong mundo kung wala ang Yahoo? Ang Google? Ang Mozilla Firefox? At kung ano-ano pang websites? Mapapalaganap ba kaagad ang kasikatan ni Manny Pacquiao, ni Barrack Obama, ng mga sikat na mang-aawit at kanilang konsiyerto kung wala ang mga ito? Aminin natin, malaki ang naging bahagi ng social networking na ito sa ating buhay, bilang tao at mamamayan.

Tumingin tayo sa malawakang anggulo sa ating bansa. Pagdating sa ekonomiya, makakaya ba nating makipagsabayan sa agos ng papaunlad na karatig-bansa kung tayo ay mananatiling mangmang sa paggamit ng social media? Uusad ang ating bansa na parang pagong, maiiwanan sa tinatawag nating globalisasyon. Nasa kamay na ng bawat Filipino ang pag-unlad, makakaya na nating makipagsabayan sa mga dambuhalang ekonomista ng mauunlad na bansa. Hindi na natin mapipigilan pa ang pagbabagong teknolohikal na ito ng ating bansa. Doon na patungo ang mga kabataan ngayon, ang higit na mapaunlad ang teknolohiya at agham, upang higit

pang lumawak ang ating kaalaman, gumanda ang ekonomiya at makipagsabayan sa bilis ng pag-unlad ng mga dambuhalang mauunlad na bansa.

Ito ang balitang-balita sa naglalakihang billboard at mukha ng websites: "Hindi masama ang umunlad sa pamamagitan ng makabagong teknolohiya at paraan ng pagbabalita, ilagay lamang sa tama, madisiplina at mabuong paraan ang paggamit nito."

Saka mo lang masasagot ang katanungang ito: Nakapagpapaunlad ba o nakapagpapasama ang paggamit ng social media? **MD**

Lansangan

Jose Lorenzo C. Abuel
4 BFA Malikhaing Pagsulat
HULAGWAY TULA: Unang gantimpala

*Panahon na namang muli
para magbuklat ng diyaryo
upang ilatag sa malamig na semento*

*kung saan muli tayong tutupi,
akap ang ating mga binti—
Dahan-dahan, pipikit*

*ang ating mga mata at magiging
kasing gaan natin ang dumaraang
hangin ng nagdaraang sasakyan*

*sa pagbaybay sa pamilyar nang lansangan
ng ating mga isipan—ang madilim na Katipunan.
Dito natin nahahanap*

*ang ating tahanan, ang ating laruan,
ang takbuhan ng sikmura nating kumakalam,
kung saan kasing daling hagipin ang pag-asa*

tulad ng paggastos sa benteng nilimos sa ating bulsa.

social media:

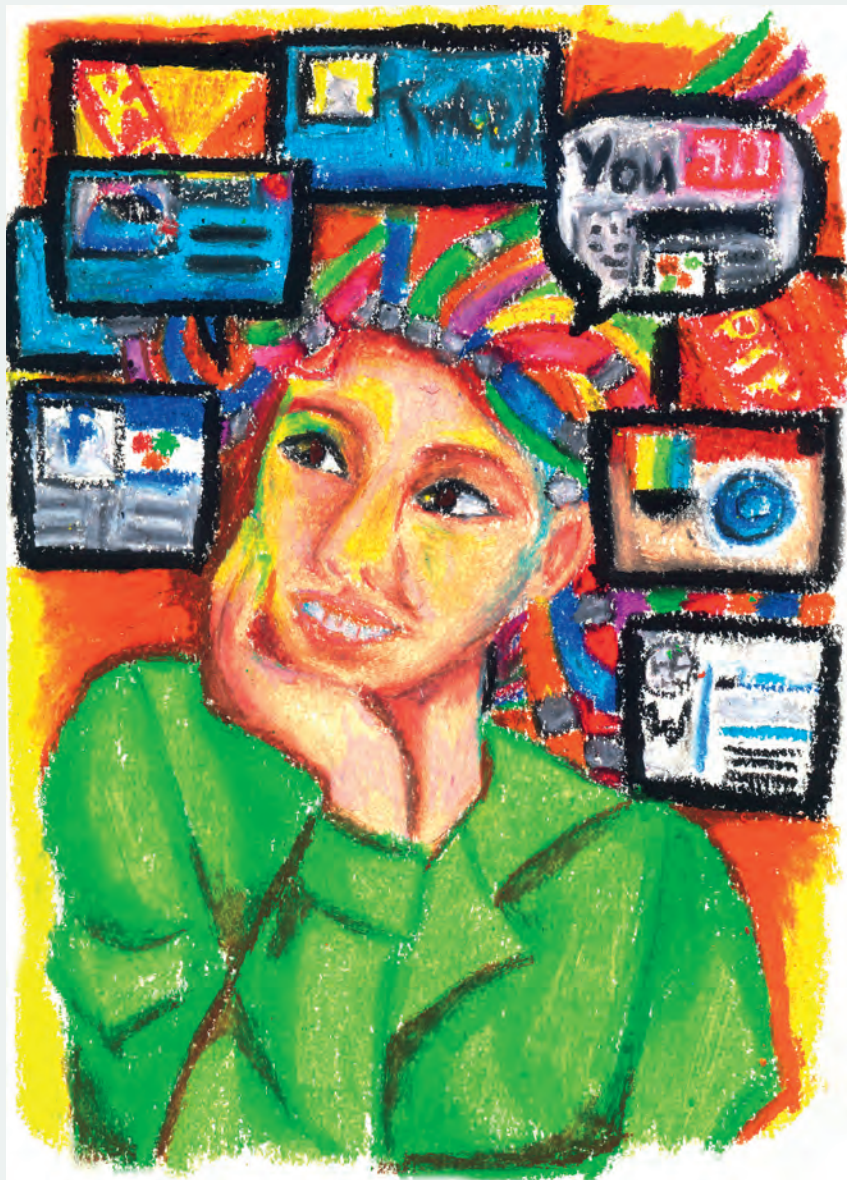

Pagharap sa Hamon ng

Matanglawin 1213's Photos

[Back to Album](#)

[Previous](#) • [Next](#)

Unlike Comment

Tag Photo

Ika-21 Siglo, Tulong sa Kabataang Filipino

Ikalawang Gantimpala sa Timpalak Bertigo-Sanaysay

ni Sherwin Hugo Tan Lu (nasa unang taon sa Paaralang Xavier)
sining ni Precious Baltazar
lapat ni Reg Onglao

SA UNANG tingin, ang mga social media gaya ng Facebook, Twitter, Youtube, Photo-bucket, ay mayroong masamang epekto sa ating komunidad ngunit malaki pa rin ang naiaambag ng mga ito lalo na sa panahon ng globalisasyon at McDonaldisasyon.

Ang mga social media ay isang paraan kung saan puwedeng makipagkuwentuhan, mag-chat, mag-share, o magpakita ng mga larawan sa iba't ibang tao kahit na sa malalayong lugar basta may Internet. Ito ay karaniwang ginagamit ng mga kabataan ngayon, kaya ito ay maituturing na isang lagusang maaaring magamit ng kahit na sino. Ang unang ilalarawan ko ay ang Facebook. Ang Facebook ay isang social networking site na may chat, video chat, applications, at iba pa. Sa Facebook, puwede kang humingi ng tulong sa isang kaklase sa pagsangguni sa inyong proyekto o humingi ng mga takdang-aralin kung ikaw ay absent. Maaari ring mag-advertise, gumawa ng event, gumawa ng timpalak, at iba pa. Ang Facebook rin ay puwedeng gamitin bilang isang "assessment" sa pagtataya sa pagkatuto ng mga mag-aaral katulad ng paggawa ng Facebook profile ng mga tauhan ng Ibong Adarna. Makatutulong din ito sa guro para malaman niya kung may naunawaan ba ang mga mag-aaral sa kanilang aralin. Sa Facebook rin ay puwede kang magplano gamit ng group function. Maari ring tawagin ang mga tao para sa mga "emergency reminders" o "emergency meetings." Gamit pa ang Facebook ay makakapag-chat at makakapag-video chat ka rin sa iyong mga kamag-anak sa iba't ibang panig ng mundo. Mayroon ding pag-share ng mga larawan ng tao sa mga friends niya sa Facebook. Ngayon din ay may isang website na ang tawag ay Edmodo at ang tagline nila ay "Secure social learn-

ing network for teachers and student." Itong website ay ginagamit sa buong mundo dahil ito ay madaling gamitin at libre ang paggawa ng isang account ng guro at mag-aaral. Ang isang guro ay puwedeng gumawa ng isang grupo para lamang sa klase niya at ang mga mag-aaral ay nangangailangan ng group code nito. Ang guro ay puwedeng maglagay ng mga takdang-aralin doon at may mapagpipilian siya sa isang karaniwang post o isang post na kailangang ipasa ng mga mag-aaral. Sila rin ay puwedeng maglagay ng mga mahahalagang paalala, presentasyong ginamit para sa balik-aral, at iba pa. Sa Edmodo rin ay puwedeng magbahagi ng mga tala ng mag-aaral. Ang isa pang sikat na social media ay ang Twitter. Ang twitter ay isang website na puwede kang mag-tweet ng pangyayari sa

Itong mga social media ay nakakatulong sa pagpapaunlad at pagmulat sa kamalayan ng kabataan

buhay mo. Puwede kang mag-"follow" ng mga tao para makita mo ang tweets niya. Ang Twitter ay isang paraan ng pagpapakita ng emosyon na makikita sa pag-retweet o share, favorite, at mag-reply. Sa ganitong paraan, puwede siyang bigyan ng payo at maging mas mabuti. Ito rin ay puwedeng gamitin bilang "assessment" tulad ng pagpapakilala ng isang tauhan sa libro o video man. Pareho sa Facebook, makikita ng isang guro ang oras na na-tweet niya at naunawaan

ba nang mabuti ang aralin batay sa mensahe ng kaniyang tweet. Ang mga photo-sharing websites tulad ng Tumblr, Flickr, Photo-bucket, at iba pa ay isang paraang maaaring magamit para makapagbahagi ang mga larawan saan man sa mundo, kaya ito rin ay isang social media site. Sa pagbahagi ng isang taong ng mga larawan ay makikita siya ng mga kamag-anak niya at magkommento roon. Mayroon ding mga "follow" at ang lahat ng mga litrato sa mga website na ito ay protektado ng copyright kaya walang taong puwedeng gamitin ang "Save image as..." o "Download as..." Kinakailangan mo talagang i-download sa website mismo para makuha mo ang litratong iyon. Paminsan-minsan ay mayroong mga taong naglalagay ng mga realisasyon o mga kasabihan sa kasalukuyan. Ang mga ito ay tawag na "meme." Marami-rami ang photo-sharing sites na punong-puno ng mga "memes" na tinukoy ko. Ang isang "video-sharing" site ay Youtube. Ito ay isa sa mga pinakasikat na video website. Ito ay madaling gamitin at madaling makita ng buong mundo. Maari ka ring pumili sa mga kung sino-sino ang maaaring manood. Sa Youtube, puwede kang mag-advertise ng iba't ibang patalastas ng mga produkto, bagay o kompanya, manood ng mga gabay na video para sa pagluto, paggawa ng origami, pag-sayaw, at iba pa. Ito ay karaniwang ginagamit para sa pang-aliw o "entertainment" ng tao. Sa Youtube din ay puwedeng mag-post ng isang video na "assessment" at titingnan na lamang ito ng guro gamit ang link. Ang huling ipakikilala kong social media ay ang Prezi (na nasa prez.com). Mabuti ito dahil naibabahagi sa ibang tao ang isang presentasyon sa mablis at epektibong paraan. Ang isa sa kagandahan nito ay ang pagiging pribado para lamang sa mga taong gumawa at sa mga taong gusto niyang makakita: puwede

lamang ang taong gumawa at ang mga taong may-ari nito dahil puwedeng maramihan ang may-ari nito, ngunit isa lamang ang taong gumawa. May public na makikita ng lahat ang iyong Prezi. At ang huli ay “public and allow copy” na makikita ng lahat at puwede nilang kopyahin ang Prezi mo sa kanilang account. Itong mga social media ay nakakulong sa pagpapaunlad at pagmulat sa kamalayan ng kabataan.

Kung may kabutihang dulot ay mayroon ding masamang epekto. Ang unang epekto ay ang “plagiarism” o “copyright infringement.” Ito ang pagkuha ng impormasyon galing sa isang website ng tao na wala man lamang pagkilala sa sanggunian. Sa ngayon, may tatlong kilalang sikat na batas na lumalaban dito, SOPA (Stop Online Piracy Act), PIPA o PROTECT IP ACT (Preventing Real Online Threats to Economic Creativity and Theft of Intellectual Property Act), at ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement). Ang SOPA at ACTA ay mga batas na nagkaroon ng botohan at sumang-ayon ang mga tao sa Kongreso ng US. Ang PIPA naman ay ipinapasa lamang dahil binago ang petsa ng botohan. Ang tatlong ito ay naghihinto sa mga media site na nagkakaroon ng mga kaso ng copyright infringement tulad ng Megavideo, Media Fire, posibilidad ang Youtube, ngunit tinatanggal na ng Youtube ang mga video na labag dito. Tutol sila sa “copyright infringement” o ang maling paglalagay ng sanggunian o di-pagkuha ng pagsang-ayon sa mga gumawa ng isang larawan, impormasyon, video, at iba pa. Maraming nangyayaring ganito sa social media sites, kaya ito ang isang malaking problema. Bukod dito ay mayroon ding mga pekeng accounts sa social media sites na ginagamit bilang pagpapasikat o panggagaya o panggagamit sa ibang tao. At dahil dito, mayroon ding mga maling friends na ibinibigay ang impormasyon sa Facebook at iba pang websites. Mayroon ding pagkakataong may taong nanloloko o nanunukso sa isang tao sa social networks. Ito ay tinatawag na cyberbullying. Sa mga social media sites, ay napakarami na ng ganitong kaso. Mayroon pa nga na dahil sa galit lamang ay may taong nangha-hack ng ibang account at sinisira ang reputasyon ng iba. Pati na rin ang mga mensahe at posts o tweets. Ito ang isang hindi mapipigilang aksiyon ng mga tao. Katulad din ng mga “spam” o di-impor-

tanteng posts na pinapang-inis ang isang tao. Kadalasan ay mga websites ang ginagamit bilang spam at kung binuksan ng isang tao ito, ang site na iyon ay ginagamit ang ac-

Talagang malaki ang naitutulong ng pagkakaroon ng kaalaman at paggamit ng mga ganitong uri ng social networking sites.

Lalo’t higit sa pagkatuto at pag-aaral ng mga mag-aaral

count mo at nagpapadala ng kung ano-ano. Ang mga social media sites ay mayroon ding mga posibilidad ng virus o mga programang nakakasira ng isang kompyuter o anumang gadget.

Sa aking opinyon, ang mga social media sites ay nakapagpapaunlad dahil sa magagandang epekto nito sa karamihan ng komunidad. Ito ay nagbibigay ng pagkakataon sa mga kabataan para makausap nila ang mga ka-batch kahit na nagtatrabaho na. Puwede ring magtulungan sa mga negosyo tulad ng mga matatalino at matatagumpay na tao. Ang social media rin ay ginagamit sa pang-araw-araw na gawain katulad ng mga pangkatang-gawain, libangan sa oras kung walang magawa, pakikipag-usap sa mga tao, at marami pa. Talagang malaki ang naitutulong ng pagkakaroon ng kaalaman at paggamit ng mga ganitong uri ng social networking sites. Lalo’t higit sa pagkatuto at pag-aaral ng mga mag-aaral. Sa akin ay produktibo kong nagagamit ang aking oras. Kung sakaling may tanong ako sa guro o kaklase ay ina-update ko lamang ang aking facebook o di kaya ay sa Youtube para manood ng ilan sa libo-libong video na gabay para sa mga bagay na ganito. Ako ay madalas gumamit ng Prezi, kaya iniimbata ko ang aking mga kaibigan sa Canada o sa U.S. para tingnan nila ito. Sila ay

may alam sa Prezi, ngunit pumunta sa ibang bansa. Sa aking mga kaklase ay maari kong ibahagi sa kanila itong presentasyon, lalo na sa aking guro. May isa akong ginawang presentasyon na may nagkomento kung puwede nilang magamit ang aking Prezi. Nagsabi ako ng “oo” dahil sila ay hindi nag-“plagiarize” o gumawa ng “copyright infringement.” Simpleng tanong lamang sa may-ari. Ito ay dahil sa impluwensiya ng mga tao sa social media at sa paalala ng ating mga guro. Ako ay naglalagay ng tamang sanggunian dahil sa isang website na nakuha ko sa Facebook. Ito ay citationmachine.net, isang website na gumagawa ng tamang paglalagay ng sanggunian para sa iyo. Magandang bunga ito ng social media hindi ba? Dahil rin sa mga social media na ito, ay natulungan ko ang aking mga kaklase. Ginagamit ko ang mga larawan o video sa ibang site bilang gabay nila at ibinibigay ko ito sa Facebook o sa Twitter.

Maraming masasamang epekto ang social media na nakapagpapasama, ngunit sa ating kasalukuyang mundo, mas maraming mga taong gumagawa ng lahat ng kaya nila para lang mahinto ito. Ilang halimbawa ay ang SOPA, PIPA at ACTA, ang seguridad ng ilang photo-sharing sites, ang pagtanggap ng ilegal na video ng Youtube, at iba pa. Sa bahaging ito, tunay na higit na nakalalamang ang kabutihang dulot ng social media sa buhay at isipan ng kabataan. Nangangahulugan lamang na dapat ay magkaroon ng isang malinaw at tiyak na layunin ang isang indibidwal sa paggamit niya ng social media.

Mga Sanggunian:

Nõmm, A. (2012, January 28). [Web log message]. Retrieved from <http://therawpaper.wordpress.com/2012/01/28/sopa-pipa-acta/>

Hanson, A. (2011, January 31). 16 surprising social media stats. Web Pro News. Retrieved from <http://www.webpronews.com/16-social-media-statistics-that-might-surprise-you-2011-01>

Qualman, E. (2011, June 13). 10 wow social media statistics. Retrieved from <http://www.socialnomics.net/2011/06/07/10-wow-social-media-statistics/>

Gabi

ni Paolo Miguel C. Tiausas
(III BFA Creative Writing)

Ikalawang Gantimpala sa Timpalak Hulagway

Iisa lamang ang kulay ng gabi
at kulay ng kanilang katawan.

Parehong may angking dilim.
Nasa katawan nila ang gabi

samantalang nasa gabi ang kanilang mata—
wari'y bulag o wari'y nakakikita?

Mailap ang anumang liwanag
na hindi galing dito sa lupa.

Mahirap pa naman magtala ng salita
kung hindi nakakikita, mailap pa naman

ang salitang pag-asa.
Wala rito sa aninong tahanan.

Kaya sa hangin sila nananalangin:
nawa'y pumailanlang ang mga salita

mula sa pagal nang katawan,
mula sa pagal nang pananahan

at paglaon nawa'y isilang
bilang mga tala sa mata.

Holdap Ito

Brylle Madulara

Magnanakaw!

Magnanakaw.

Magnanakaw ang tawag nila sa akin.

Ni hindi nila inalam kung ilan ang aking pinapakain.

Malibog!

Walang disiplina sa pag-aanak!

Malibog at walang disiplina sa pag-aanak ang tawag nila sa akin.

Eh, bakit yung Senador na walumpu ang supling 'di naihahalintulad sa akin?

Tamad!

Ayaw magtrabaho!

Tama nga kaya?

Hindi ako nakapag-aral 'di dahil sa ayaw sikapin,

Uunahin pa ba 'yon kaysa sa pagkaing ihahain?

At paano ako makahahanap ng disentang trabaho,

Kung mailap ito pati sa mga bagong katatapos at edukado?

Mga salot!

Salot na pabigat sa lipunan!

Salot Ako sabi Niyo?

Halika rito,

Subukan mong silipin ang aking dalahin

Nang makita mo ang bagaheng kay bigat sa akin.

Akala Niyo siguro na kagustuhan kong maging mahirap sa Pilipinas.

Dito kung saan ang biktima'y nagmumukhang Hudas.

Papaano nga Niyo mauunawaan, kung buhay ay sagana

Nagmimistula na ngang kasabwat Ka sa sistema.

Kaya pasensya kung tinututukan kita ng balisong sa beywang,

Hindi ko naman talaga kagustuhan, may sakit ngayon si Inang.

Kaya habang wala pang pulis, anak, tatanungin kita ulit:

Holdap 'to.

Selepono o buhay?

Ang tanong naman ng lipunan sa akin ay:

Holdap 'to.

Mamatay nang dilat o Maghirap nang nakapikit?

Kaya kung Ako Ikaw,

selepono na ang pipiliin

Kung ikaw naman ang nasa lugar Ko,

Anong pipiliin Mo?

*ni Noel Clemente
sining ni Jeudi Garibay
lapat ni Reg Onglao*

Nangingibabaw ang halakhak nila
sa sentro ng kasino:
nakatitig sa kaban ng kalaban
nasasabik nang magwagi
at higit na yumaman.

Walang maririnig na kilansing
ginto't pilak ang pinaglalaruan;
lalong magaan ang gamit na
pinanghalili
maigi nang poker tsip ang pagtalunan
sa sentro ng bulwagan.

KASINO

Mistulang baraha ang maghahatol
sino ang yayaman, sino ang mabibigo
kahit pa ganoon, hindi kalianman matatang-
gap:
Bitbit ang patalim o baril
Sakaling sapian ng malas.

Naroron sila sa gitna ng kasino
sugal ang yamang hanap ng tao
nakangisi, walang pakundangan
Hindi maitatatwang hayop na
Naglaho na sarili, 'di na alam ang ginagawa

Pinalitan na gaya ng barya,
ganid nang nauupo sa mesa

PANAWAGAN NG AGBABA

*ni Ana Raymundo ng IgnITE
isinalin nina Noel Clemente at Pao Hernandez
lapat ni Benjhoe Empedrado*

HINDI na bago sa pandinig nating mga Atenista ang payong “bumaba mula sa burol.” Sa paninindigan sa pagiging tao para sa iba, hinihingi sa atin na lisanin ang burol kung saan tayo komportableng nanahan sa kahabaan ng pananatili natin sa kolehiyo. Marahil, hinihiling ng metapora ng pagbabang ito na abalahin natin ang politikal na kapaligiran mula sa pagkakahimbing nito.

Sa dami ng ating karapatan at kaginhawaang natatamo bilang mag-aaral ng isa sa mga pinakatanyag na pamantasan, marahil karamihan sa atin ay palagay na sa kani-kaniyang lugar sa lipunan. Tila walang dahilan upang humakbang palabas sa komportableng buhay na ito para tahakin ang mabatong landas ng politika. Sa katotohanan, masyadong marahas at mapanganib ang idea ng politika para sa karamihan ng Atenista, lalo na kung sa loob ng pamantasan. Para sa ilan, walang hinahantungan ang pakikilahok; masyadong umanong agresibo at antagonistiko. Sa iba naman, masyado nang maraming pinagkakaabalahan para makilahok sa isang bagay na hindi naman nila higit na naiintindihan. Hindi naman siguro sa walang pakialam ang Atenista sa politika, maaaring nawala lamang sila kasabay ng paiba-ibang kahulugan ng salita.

Tulad ng sa anumang relasyon, hinihingi ng politikal na paninidigan ang pagtataya mula sa lahat ng kasangkot. Kasing halaga ng mga nakikilahok na mag-aaral ang mga nailuklok na kinatawan ng Sanggunian. Matindi ang pagtataya ng mga Atenista sa kanilang mga organisasyon, isports, at iba pang interes. Nariyan ang Sanggunian upang bigyang direksiyon sa pinagkakahusayan at sa interes ng mga mag-aaral tungo sa isang responsa-

bleng komunidad ng Atenista. Tungkulin din ng Sanggunian na pamunuan at ipaunawa sa nasasakupan ang pangangailangang makilahok sa mga isyung kinabibilangan ng karatig-komunidad ng Ateneo at ng bansa. Sa balangkas na ito naaayon ang paniwala ng IgnITE na kinakailangang bumaba sa burol at pagtuunan ng pansin ang paglapit sa mismong komunidad.

Ito ang hinihingi sa Sanggunian—sila mismo ay dapat bumaba sa kanilang burol. Nararapat na bigyan ng higit na pagkakataon ang mga kinatawan ng bawat pangkat at kurso sa usaping lehislatibo at ehekutibo. Kailangan ding makasama ang mga mag-aaral sa pakikipag-ugnayan sa mga pamantasang Ateneo sa iba pang lugar, ganoon din ang iba pang kabahagi ng komunidad, maski iyong mga hindi estudyante. Kailangang maunawaan ng Sanggunian ang mga isyung dapat na tutukan sa loob at labas ng Ateneo. Mapagtatalunan, ngunit sa malamang, hindi kakayanin nang mag-isa ng Sanggunian na harapin ang samu’t saring isyung panlipunan; kailangan nila ang partisipasyon ng mga mag-aaral upang maganap ang minsan nilang nilayon na ‘aktibong komunidad.’

Naniniwala ang IgnITE sa kakayanang magpanibago ng pagbibigay-pagkakataon sa mga mag-aaral na makilahok sa paraang alam nila. Naniniwala ang IgnITE sa maalam na pagdedesisyon. Kung magkakaroon ng mga talastasang humihimok sa mga mag-aaral na isakilos ang kanilang mga kumbiksyon at panig, magkakaroon ng lalong matagumpay na ugnayan sa pagitan ng mga estudyante at ng Sanggunian—na hihigit pa sa kampanya lang at eleksiyon. Magsisimula ito sa pagtiti-

yak na bawat pangkat at kurso ay may kinatawan at batid ang mga nangyayari sa kanilang paligid. Sa ganitong paraan, tunay na makapipili kung ano ang gagawin at paniniwalaan ng Atenista. Kinakailangang gambalain ng Sanggu ang mga mag-aaral upang mailapit sila sa kanilang tungkuling makilahok sa pamayanan at sa bansa. Mula roon, maaaring ang mga mag-aaral na ang pipili kung paano ito gawin batay sa kanilang mga kakayahan.

Hindi maiiwasan ng mga Atenista ang politika kahit anong iwas ang gawin—kakailanganin nilang bumaba sa burol. Hangga't nananatili ang ugnayan ng kapangyarihan sa lipunan at ang ating pagkakakilanlan bilang mga Atenista, mananatili ang pangangailangan sa pakikilahok sa politika. Kailangan maunawaan na ang pagiging Atenista ay kapuwa pribilehiyo at tungkulin. Walang lugar ang pagiging kampante—hindi lamang sa loob ng silid-aralan kung hindi pati sa politikal at panlipunang larangan. Tinuturuan tayo sa mga klase sa Pilosopiya at Teolohiya na pahalagahan ang mga tao labas sa ating sarili. Malaki ang impluwensiya ng Ateneo sa bansa, mahalagang talos natin ang kahulugan nito para sa atin na produkto ng institusyong ito.

Nakaririndi na marahil na marinig ang tungkol sa paghina ng bansa, ang ating mga opisyal na inaakusahan ng katiwalian at ang kawalang-kakayanan ng ating mga kababayan pagkatapos ng kalamidad. Napakasalimuot

kung patuloy lamang tayong mananatiling hindi natitinag at walang pakialam. Kailangang baguhin ang mentalidad natin tungkol sa Ateneo. Hindi tayo nasa Ateneo dahil magaling ito; kailangang nating maging Atenistang makapag-aambag sa kagalingang iyon—kagalingan sa pagganap ng tungkulin sa pamayanan at sa bansa. Hindi natin basta na lang tatanggapin ang kasalukuyang sitwasyon. Kailangan nating makita ang ating kakayahan at tungkuling magsulong ng pagbabago. Dito nagiging lubhang politikal ng ating pakikilahok: hindi bilang makapangyarihang kasapi ng pamunuan, kundi bilang mga kasangkot na mamamayan.

Minsan nang sinabi ni Fr. Jett na “Kapag nagsasalita ang Ateneo, nakikinig ang lahat; ngunit kapag tumahimik ang Ateneo, maririnig ng lahat ang katahimikan.” Kailangang maintindihan ng mga Atenista ang diwa ng pagiging kasapi ng pamayanan, at pagkasangkot ng kaniyang dangal at tungkulin. Sa paraang ito makikita na hindi maiiwasan ng Atenista ang pagkasangkot sa politika.

Nagsisimula ang pakikisangkot na ito sa loob ng komunidad at dito papasok ang malaking ginagampanan ng politika sa loob ng pamantasan. Sa paghahalal ng ating mga pinuno, sa patuloy at maingat na pagtugon sa kanilang mga kilos, sa indibidwal na pagsisikap sa ating piling larangan, nakikilahok tayo sa politika sa Ateneo. Kung mananatili tayong

tahimik sa pagkakamali ng ating mga pinuno, o kaya nama'y walang pakialam sa kanilang pagsusumikap, kapuwa tayo magiging kampante at apatetiko. Bagaman malaki ang tungkulin ng Sanggunian na maging litaw at may pananagutan, naririyang din ang tungkulin ng mga mag-aaral na makilahok sapagkat ito ang ating Sanggunian.

Bilang IgnITE, naniniwala kaming maaaring maging lubhang sangkot ang mga mag-aaral sa kanilang Sanggunian batay sa kanilang mga kakayahan at interes. Mayaman ang Ateneo sa mga may talentong indibidwal. Kailangan nating kilalanin at itanghal ang mga pagkakaibang ito tungo sa iisang layunin: maging tao tayo para sa iba. Naniniwala ang IgnITE na sa pamamagitan ng pakikisangkot nito sa Sanggunian, kaya nitong lumikha ng pagkakataon para makilahok ang mga mag-aaral sa politika sa pamamagitan ng mga polisiya at programang isinusulong ng samahan. Maaaring palawakin ang pagkatawan sa bawat pangkat at organisasyon sa pamamagitan ng Central Board. Maaaring tiyakin ang sapat na pinansiyal na tulong sa sari-saring interes ng mga estudyante sa pamamagitan ng mga School Board. Gayunman, nararapat na idirehi ito sa pagtataguyod ng pagganap sa tungkulin sa bansa at sa paghihimok sa mga Atenistang maging lalong sangkot sa pamayanan. Sa pamamagitan nito, nawa'y maging pamantasan tayong mahusay at magaling sa paglilingkod sa kapuwa Filipino.

Meron nga politika sa bang politika Ateneo?

Isang pagsisiyasat sa politikang Atenista

ni Bryan Aldrich R. Chua ng CRUSADA
lapat ni Benjhoe Empedrado

MERON nga bang politika sa Ateneo?

Marahil sa pagsagot ng tanong na ito'y nara-rapat munang alamin kung ano nga ba talaga para sa atin ang ibig sabihin ng politika?

Para sa aking mga kaklase sa PolSci noong nakaraang semestre, namamayani ang di-magandang pagtingin sa politika. Hindi ko sila masisisi, marami nga namang kabulastugan ang nakakonekta sa politika na gabi-gabi nating natutunghayan sa TV na para bagang isang telenobela. Malamang sa malamang ay puro masasamang balita ang kamumulatan natin sa bawat kabanata ng ating paboritong tagapagpahayag ng balita. Pinatay si ganito dahil sa kaniyang mga ipinaglalaman, kinasuhan si ganon dahil sa kaniyang pangungurakot. Nabibigyan tuloy tayo nito ng napakapesimistikong pananaw sa politika. Kung titingnan din naman ang ibang mga balita, nakakonekta pa rin sa politika kahit papaano. Bumili si politiko X ng mamahaling sasakyan, ikinasal si politiko Y sa ex ni politiko X. Ganito na lamang ba ang politikang maipapakita ng ating bayan sa atin?

Di natin maikakaila na napakanegatibo nga naman talaga ang imahe ng politika dito sa Pinas. Isa itong imaheng niyurakan na ng deka-dekadang mga politikong hindi kailan man di-nabahiran ng anumang kontrobersiya. Dekadekada na rin tuloy tayo nakondisyong isiping wala na ngang pag-asa pa. Na di na ito dapat pag-aksayahan pa ng panahon at pakialaman.

Di rin naman siguro nalalayo ang ganitong mga sentimyento sa loob ng Ateneo. Balikan natin ang tanong at ating silipin ang Ateneo. Meron nga bang politika sa Ateneo?

Sa isang banda oo, tuwing may eleksiyon sa Sanggu, tuwing pinagdaraanang core subject na POS 100, tuwing nagkakaroon ng paminsan-minsang rally o porum. Sa isang

banda, meron namang politika sa Ateneo. Ngunit hanggang dito na lang ba ito? Baka maaari nating tanungin ang posibilidad ng pagkakaroon ng mas malalim pang pagkakaintindi ng politika na labas sa mga pangyayari o events. Baka maaari nating ipagpalagay ang politikang lumalampas sa mga pangyayari't proyekto (o sa teorya) at sa halip ay namumuo't namumuhay sa puso't isipan ng mga tao.

Sa pagpasok ko sa Sanggu, naranasan kong maging parte ng isang institusyong sa papel ay dapat umuukol sa politika o ma-politika. Di maitatago na madalas batikusin ang Sanggu dahil sa tila kawalan ng politika sa institusyong pilit pinamayani ng mga opisyal tulad ko sa pamamagitan ng mga ma-politikang mga proyekto't inisyatiba. Obviously, kulang ang mga ito. Kung kaya't patuloy pa rin kaming binatikos ng mga organisasyon sa loob at labas ng pamantasan.

Isa sa mga pangunahing kritiko ng Sanggu ang partidong CRUSADA (Christian Union for Socialist and Democratic Advancement) ng Ateneo, kung saan, matapos ang ilang linggo mula ng aking pag-alis sa partido IBIG-Agila'y siya kong sinalihan. Dati-rati ay tinatawanan (binabalewala) ko lang ang "ingay" ng CRUSADA, at nang umalis ako ng IBIG-Agila'y ninais ko na lang pagbutihin ang mga natitira ko pang buwan ng pagtatrabaho sa Sanggu. Pero nang mamulat ako sa realidad ng politika (o kawalan nito) sa Ateneo at mas higit pa, sa Sanggu, ay nagdesisyon akong salihan ang samahang ito. (Muli, politika na lumalampas sa mga pangyayari't proyekto.)

Dahil maraming hindi natutuwa sa CRUSADA (dahil sa ingay nitong nakakapagpagbagabag), marami ring nagulat at nagtanong sa akin kung bakit ko ito sinalihan. Ang sagot ko lang sa kanila'y simple: dahil naniniwala ako sa ideolohiyang ipinaglalaman ng CRUSADA na umiikot sa pagsusulong ng demokra-

syang nagbibigay-bose at kapangyarihan sa tao lalo na ang mga marhinalisado.

Natuwa naman ako sa pagrespeto ng nakarami sa aking naging desisyon lalo na mula sa mga kasama ko sa Sanggu. Dito ko nakita ang simula ng pagbabago ng ihip ng hangin ng politika di lamang sa akin, kundi sa loob na rin ng Sanggu.

Sunod-sunod ang naging pag-aklas ng maraming mga miyembro ng IBIG-Agila mula sa partido na nagresulta sa pagkabuwag nito. Sa kanila, may ilang nagtatag ng sariling partido. May ilan ding sumali sa tanging naiwang partido sa Ateneo tulad ko, at marami sa aking kasama sa School of Social Sciences School Board.

Mula noon, umusbong ang bagong politika sa Sanggu. Mula noon, namulat ang marami sa kaseryosohan ng politika. Masasabi kong mula sa roon ay nabasag ang status quo, kung ano man 'yon, at nabuksan ang mga mata namin ng mga kasamahan ko sa posibilidad ng politikang lagpas sa mga proyekto't teorya. Namulat ang lahat sa politikang lumalagpas o humihigit pa sa personal naming pakikitungo sa isa't isa. Nabuhay ang politikang umuusbong sa kung ano nga ba talaga ang mga pinaniniwalaan namin. Tila bagang nakain naming lahat ang prutas sa gubat at namulat kami sa mas malaking katotohanan ng kung ano ba dapat talaga ang politika—isang politikang andito ngunit lumalagpas din.

Muli, balikan natin 'yong tanong. Meron nga ba talagang politika sa Ateneo?

Parating na.

Paano ko ito nalalaman? Nakikita ko kasi na marami nang mga di-pagsang-ayon sa Sanggu ngayon. Marami nang mga idea ang di lang basta-basta tinatanggap. Kritikal na ang pagtingin sa mga galaw at isip ng tao. May mga tao na kasing nanggugulo sa loob, isang magandang gulo na nagbibigay sa aming lahat ng oportunidad para isipin talaga ang mga bagay-bagay sa isang kritikal na paraan.

Natutuwa ako sa kahihinatnan ng politika sa Sanggu, pati na rin sa Ateneo. Natutuwa ako sa pag-usbong ng iba't-ibang boses at ideang nais marinig. Parating na ang politika sa Ateneo. At sa aking pagbaba mula sa burol ng Ateneo, natutuwa ako sa mga pangyayaring ito. Kahit papaano'y naramdaman ko rin ang isang malaking pagbabago.

Sa ngayon, di pa matanggap ng ilan ang ganitong pagbabago. Di ko sila masisisi. Mahirap talagang kalimutan ang nakaraan. Mahirap bitawan ang mga nakasanayan na. Pero alam kong di magtatagal ay makikita rin nila ang kahalagahan ng pagsisimulang ito. Oo, magulo. Oo, mahirap. Oo, nakakasakit. Pero aanuhin mo ang kakaunting gulo, hirap at sakit kung ang kahihinatnan naman ng lahat ay ang buong paghubog ng politka sa bawat Atenista? At dahil Atenista nga, ang buong paghubog din ng politika sa bansa?

Di ba't nakakatuwa?

Sa pagsusulat ko nito, iilang oras na lang bago lumabas ang resulta ng eleksiyon sa Sanggu. Ilan sa mga kandidato ang mga kaibigang alam kong naghahangad din ng pagbabago sa Sanggu. Ilan sa mga kandidato ang aking mga kapartidong nais magsulong ng aming pinaniniwalaan bilang sosyo-demokratiko. Natutuwa ako para sa kanilang lahat. Alam ko na sa kanilang pagtakbo pa lamang ay binigyang-hustisya na nila ang laban para sa pagkakaroon ng mas malalim na pag-unawa at pagtingin sa politika sa Ateneo.

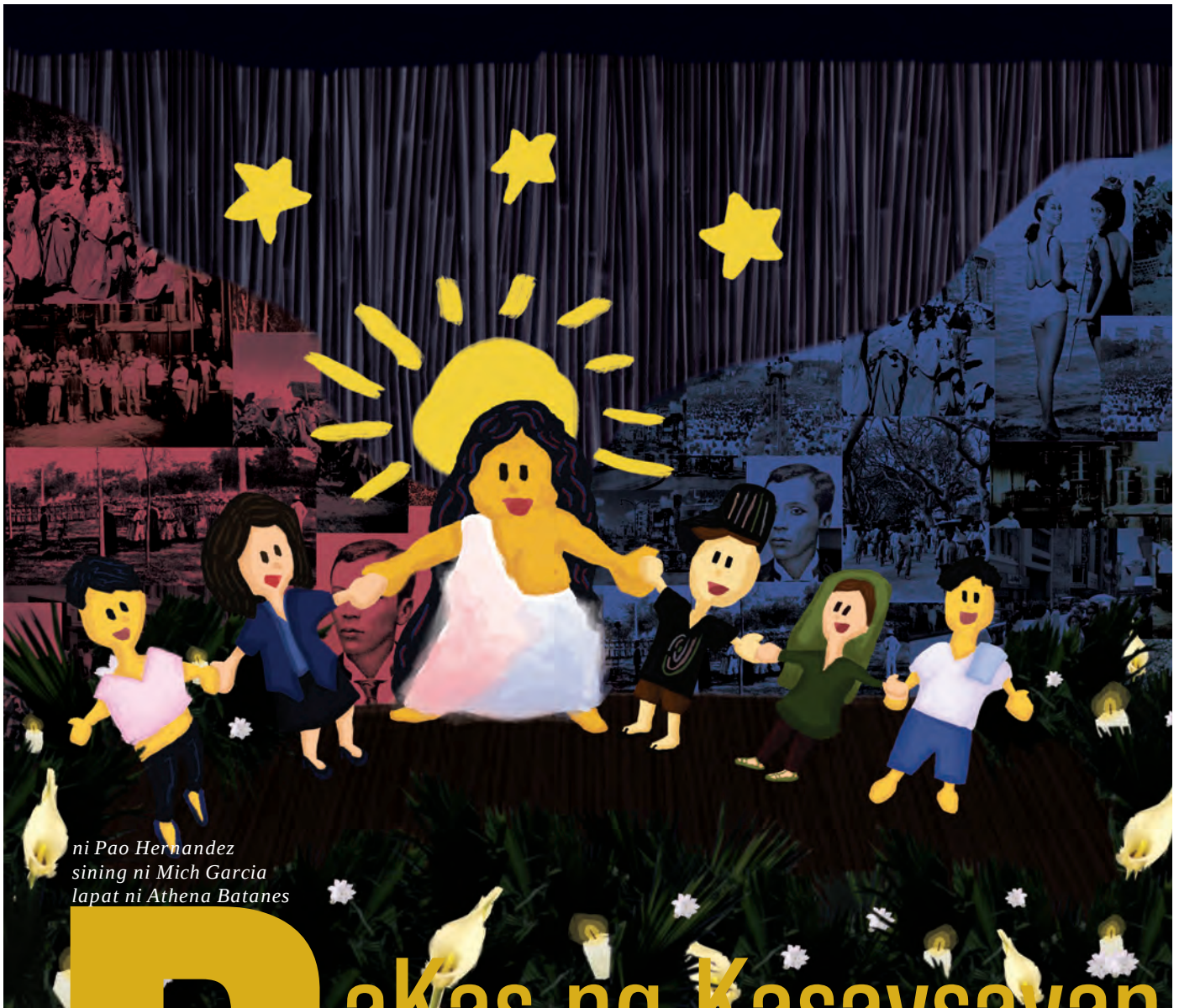
Sa pagtatapos, marahil ay ilan sa inyo ang di pa rin kumbinsido sa estado ng politika sa Ateneo ngayon. Marahil ay di kayo sang-ayon sa sinasabi kong parating na pagbabago. Bagama't okey lang naman ang mag-alinlangan ay hinihiling ko lang na sana'y bigyan ninyo ng pagkakataong mamuo ang politika sa Ateneo, lalo na sa Sanggu. Maging bukas

po sana tayo sa mga pagbabagong nais marating ng Sanggu.

Para sa aking mga kasama sa Sanggunian, tatagan ninyo lang ang mga sarili niyo. Magtaya lamang at manindigan. Malayo ang marating ng ating paniniwala kung maninidigan tayo rito. Patuloy na magbigay ng tapat na serbisyo. Patuloy na bigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong mag-isip sa isang kritikal na paraan dahil mula rito uusbong ang tunay na politikang ating hinahangad.

Para sa aking mga kasama sa CRUSADA, 'wag magsawang mag-ingay. 'Wag magsawang magsulong ng ating mga pinaniniwalaan. Kahit na para bang walang nakikinig, kahit na para bang di tayo sineseryoso ng iba, manatili lamang sa pagbibigay ng mga ideang magpapaipisip sa mga taong nagtutulug-tulugan sa katotohanang ayaw makita. Darating din ang panahon ng tagumpay.

Para sa aking mga kapuwa Atenista. Masaya ako para sa ating lahat. Umasang babangon muli ang politika sa Ateneo sa mga darating na panahon tulad ng politikang tumulong sa pagsulong ng rebolusyon sa EDSA noong panahon ng diktador. Gawin natin ang lahat para pasiglahin itong muli sa puso't isipan ng lahat. Maging aktibo tayo sa paghahanap nito upang sa wakas ay masabi nating lahat, nang walang alinlangan, ang pagkakaroon ng politika sa ating pinakamamahal na Ateneo. Isang politikang likas sa lahat ng Atenista.

ni Pao Hernandez
sining ni Mich Garcia
lapat ni Athena Batanes

Pagtataguyod ng 'Pantayo' sa kuwento ng bayan

Bakas ng Kasaysayan

Kung mahabang panahon kang talo, nasaan ka nga ba sa kronikas, historia, o kasaysayan? Karaniwang ulat na maituturing ang history—ulat ng panig na nanaig sa isang labanan o na may hawak ng kapangyarihan sa panahong pinapaksa ng naisulat. Sa pagbabalik sa kahabaan ng ulat ukol sa Filipinas, makikitang matagal ding pinaksa ang bansa ng ibang lahi. Nagsimula sa mayamang pagsasalaysay ang mga Filipino ukol sa kaniyang sarili gamit ang awit, epiko, pag-uukit, at iba pang anyong hindi nakasulat. Gayunman, dahil sa anyo ng pagsasalin at sa pagsakop sa bansa, napasaila-lim ang pagsusulat ng kasaysayan sa kamay ng mga kolonista. Ibinatay ang kuwento ng bansa sa mga ulat sa hari ng Espanya, sa mga tala ng 'pakikipaglaban' ng Hapon sa mga Amerikano, mga salaysay ng pagtulong at 'pagpapalaya' ng pamahalaan ng Estados Unidos, at iba pang pagtatakda.

Sa aklat na "Pantayong pananaw: Ugat at Kabuluhan : Pambungad sa Pag-aaral ng Bagong Kasaysayan," pinag-iba ng retiradong propesor ng kasaysayan sa UP-Diliman at nagpasimula ng Pantayong Pananaw (PP) na si Dr. Zeus Salazar ang kasaysayan at history. Aniya, tumutukoy ang kasaysayan sa salaysay na may saysay na iniuulat ng sarili, habang tumutukoy naman umano sa siyentipikong pag-uulat ng magkakasunod na pangyayari na inuunawa rin sa loob ng banyagang konsepto ang historya. Paliwanag niya, kapag pinag-sasama ang dalawang ito—"ang dalumat ng kasaysayan at positibistang paghahanay ng mga pangyayari," mabubuo ang Bagong Kasaysayan.

Sa bagong kilos-pangkasaysayang ito ipinangalan ang samahang itinatag ni Salazar na Bagong Kasaysayan Inc. o Bahay Saliksikan

ng Kasaysayan (BaKas), isang organisasyong binubuo ng mga historyador at ng iba pang may hilig sa larangan. Kabilang sa mga bumubuo nito sina Atoy Navarro, Jaime Veneracion, Nilo Ocampo, Ferdinand Llanes, Portia Reyes, Efren B. Isorena, Vicente C. Villan at Mary Jane Rodriguez-Tatel. Gamit ang e-journals at workshops, isa ang organisasyon sa nagsusumikap na payabungin ang Pantayong Pananaw na kinikilala nilang daan tungo sa kasaysayang tunay na atin.

PAGHAHANAP SA KASAYSAYANG ATIN

“Mula sa atin, para sa atin”—ang simpleng paliwanag ni Ramon Guillermo sa PP sa Exposition, Critique and New Directions for Pantayong Pananaw na nalimbag sa “Kyoto Review of Southeast Asia.” Layon ng pananaw na magsulat ang Filipino para sa kapuwa Filipino. Taliwas ito sa ‘pangkaming pananaw’ na “mula sa atin, para sa kanila,” na nagsusulat para sa ‘kanilang’ tumukoy marahil sa akademya, lalo na yaong nasa labas ng bansa.

Malaki ang pagkakaiiba ng motibasyon ng dalawa sa pagsusulat ng kasaysayan. Sa nauna, lumilikha ang bayan ng kasaysayan para sa patuloy na pagbubuo ng kamulatan ng kaniyang mamamayan. Sa ikalawa naman, tila nangangatwiran at pinatutunayan ng sambayan ang kakayanan at karapatan niyang umiral. Ipinaliwanag ni Salazar sa parehong aklat ang PP ng ganito: “Ang buod ng pantayong pananaw ay nasa panloob na pagkakaugnay-ugnay at pagkakaugnay-ugnay ng mga katangian, halagahin, kaalaman, karunungan, hangarin, kaugalian, pag-aasal at karanasan ng isang kabuuang pangkalinangan—kabuuang nababalot sa, at ipinapahayag sa pamamagitan ng isang wika; ibig sabihin, sa loob ng isang nagsasariling talastasan/diskursong pangkalinangan o pangkabihasnan.”

Mula roon, tatlo ang litaw na katangian ng PP: kailangang nauunawaan ito ng mamamayan, Filipino ang gagamiting wika at layon nitong maibukas sa bayan ang pagbuo ng kasaysayan. Sa tatlo, unang napapansin ang aspekto ng wika.

BUTAW NA WIKA

Paliwanag ni Atoy Navarro, isang lecturer ng kasaysayan at kasapi ng BaKas, “Kung gusto mong lumahok ‘yong mamamayan do’n sa talastasang pangkasaysayan, gamitin mo ‘yong wika nila.” Sa isang bansa kung saan malinaw ang paghahati ng lipunan sa wikang kaniyang gamit, kailangang piliin ang wikang alam ng mas nakararami. Dagdag ni Navarro, “Kung Ingles lang tayo nang Ingles, walang matututunan ‘yong bayan sa atin.”

Sa pag-uulat ni Guillermo sa Kyoto Review binigyang-diin niya na ang paggamit ng Filipino, “Mahalaga sa pagpuksa sa malayo

at elitistang estado ng araling panlipunan sa bansa ang aktibong paggamit at pagpapaunlad ng pambansang wika.”* Nilinaw naman agad ni Navarro na hindi katumbas ang paghahati ang antas sa kapasidad ng tao. Hindi nakahihigit ang matatas sa Ingles kaysa sa Filipino. Sa usaping bayan, baka mas maalam pa umano ang bayan. “Kasi ang taxi driver, ito ‘yong kaniyang inaalmusal, tinatanghalian. [I]yan ‘yong naririnig niya araw-araw. Mas marami talaga silang alam sa mga nangyayari sa Filipinas kaysa sa maraming mga estudyanteng burgis na nag-aaral sa mga unibersidad.”

Giit pa ni Salazar sa akda niya, maaari mang magbunga ang akademya sa Ingles, hindi naman natin tunay na maangkin iyon. Bahagi pa rin umano ng banayagang pagyabong iyon, hindi ng Filipino. Malapit ito sa paliwanag niya sa mga dahilan ng mga magulang kung bakit nila nais na magpakahusay ang kanilang mga anak sa Ingles: ‘mahusay makipag-salitaan (sa amo at kauri); magpakitang may pinag-aralan (hindi tunay na mapakinabangan); makakuha ng mabuting hanapbuhay; at makapaglakbay (sa labas ng bansa).’

PAGBUBUKAS O PAGSASARA

“Para sa marami sa Pantayong Pananaw mas maganda, mas mapakinis, mas mapagpino ‘yong wikang Filipino dahil may sariling katangian ‘yong wika ng akademya pero debate pa rin iyan,” pagbabahagi ni Navarro. Sa loob mismo ng pagkilos, nagkakaroon ng pagtatalo sa ibinubunga ng pagpili ng wika. Naninindigan naman si Salazar na sapat ang Filipino, at kung hindi, aniya, pagkukulang na ito ng tao.

Ayon naman kay Navarro, maski sinong magsulat, tiyak na lalabas na Filipino ang wikang nananaig sa bansa. “Kapag nagtatalo-talo ‘yong mga tao ke mula ‘yan sa ordinaryong mamamayan o estudyante galing sa public o estudyante galing sa private, ‘pag nagtatalo-talo na ang mga iyan sa social media, hindi naman sila nagtatalo-talo in English di ba? Nagdedebate sila, nagdidiskurso sila sa wikang Filipino.” Gaya ng sabi niya Navarro at Salazar, mas marami ang maaabot nila.

Kinikilala naman umano ng BaKas na may mga hindi sila maabot. Ani Navarro, “Kung gusto no’ng ibang mga historyador na mag-Ingles, bahala sila. Kasi magkaiba kami ng kinakausap, magkaiba tayo ng audience.” Malaki rin ang tiwala niya sa wika. Dagdag pa niya, “Kung hindi ka marunong ng Filipino, mapapag-iwanan at mapapag-iwanan ka.” Hindi naman nalalayo ang mga isyung ibinabato sa Pantayong Pananaw sa karaniwang isyu ng wika. May ilan umano ang nagsasabi na nakatuon sa Tagalog ang PP. Tanggi ni Navarro, “Hindi ‘yan totoo kasi kung titingnan mo ‘yong diskurso ng Pantayong Pananaw, [ito] ang naglagay sa kategorya ng ibang rehiyon sa harap ng diskurso.” Patunay pa ni

Navarro, ang PP ang nagpasok ng Ili at Banwa. Hindi rin umano makabuluhan na itaguyod nila ang Tagalog kung mismong si Salazar ay Bicolano.

Mayroon ding nagsasabing etnosentrik o sarado ang PP sa banyagang kontribusyon. Ngunit pagsusuri ni Guillermo, handa naman umano ang humiram ang PP sa banyagang wika at kaisipan, ngunit may bukas na pagkilang lang ito sa mapagkukunang ‘atin.’

PAG-AANGKIN, PAG-AAKO

“Ang gumagamit ng [F]ilipino ay makararanas di lang ng pagkakahiwalay ng kanilang tunay na pagkatao at ang mapagpanggap na anino sa Ingles, kundi ang layo sa iba pang kabansaan,” salaysay ni Salazar. Ipinaliwanag niya na nagbibigay-kapangyarihan ang wika. Sa pamamagitan nito nakalalahok ang miyembro ng lipunan at naibabahagi sa iba ang kaniyang paninindigan. Gamit iyon, nakikibahagi siya sa pagbuo ng kuwento ng bayan. Sa ganoon ding paraan nakabubuo siya ng identidad na kaiba sa ‘kanilang’ labas sa ‘ating’ lipunan.

Babalik ito sa layon ng samahan. Ani Navarro, “Gano’n lang naman kasimple ‘yong adyenda ng Pantayong Pananaw: mas gawing demokratiko ang diskurso tungkol sa kasaysayan para hindi ‘yong iilan lang na marunong sa Ingles, marunong sa Espanyol, ang may kontrol ng kung ano ‘yong kasaysayan.” Gamit ang Internet at mga malawakang seminar para sa mga guro, tinututukan ng BaKas ang mga pribadong mataas na paaaralan nang sa gayon, maibahagi ang kahalagahan ng paggamit ng wikang katutubo sa pagpapaunawa sa kasaysayan. Hindi dapat hamakin ang maibabahagi ng bawat isa. Baka umano mabigla ang madla sa lalim ng maibabahagi ng karaniwang mamamayan.

Maraming kuwentong napapaloob sa kahabaan ng pag-iral ng Filipinas at mga Filipino, ngunit gaya ng sabi ni Navarro, ang kasaysaysayan sa atin ay ‘yong makabuluhan. Sa pagiging kolonya kinakitaan natin ng saysay ang pagpapaunawa sa iba ng kakayanan ng lipunang Filipino na magtakda para sa sarili. Lipas na nawa ang panahong iyon. Ngayong nagtatakda na tayo para sa ating sarili, ano na ang makabuluhan? Mainam marahil ang pahayag ni Salazar sa pag-unawa sa pagtataguyod ng pananaw na pang-atin: “Hangga’t hindi tayo nagsusulat hinggil sa sarili bilang tagapagpagalaw at tagapagpaliwanag ng mga pangyayaring kinasasangkutan natin, hindi tayo magiging sentro ng mga pangyayaring ito.” **MD**

SA PAG

*ni Xavier Alvaran
sining ni Mich Garcia
lapat ni Benjhoe Empedrado*

ILAN lamang iyan sa mga salitang pinagkakabit-kabit ng mga mag-aaral tuwing sasapit ang halalan. Lumang tugtugin na marahil para sa mga Atenista ang kabi-kabilang kritisismong ibinabato ng iba't ibang grupo at partidong politikal sa Sanggunian. Pinakama-uugong ang isyu ng transparency at saysay. Hindi na rin bago ang mabibigat na pahayag ng pagnanais na panibaguhin ang estruktura ng Sanggunian upang maisaayos ang representasyon.

Matapos ang isang taong pamamahala ng Sanggunian, marami pa rin ang nagtatanong kung anong direksiyon na nga ba ang tinungo nito hinggil sa pagbabago. Hindi na sasapat na manatiling mga pahayag lamang ang mga binitiwang salita ng mga kumandidato. Malakas na ang panawagan para isakonkreto ang mga iyon.

PLATAPORMA

Kamakailan lamang, lumabas ang usapin ukol sa pagdaos ng plebisito alinsabay sa pangkalahatang eleksiyon para sa mga susunod na opisyal ng Sanggunian. Hinihingi ng nasabing plebisito ang boto ng mag-aaral para maisabatas ang enmyenda para sa Saligang Batas na isinulong ng Central Board ng Sanggu. Tinutulan ng marami at naging mainit na debate sa mga grupong online gaya ng Sanggu Bantay Halalan Facebook page, ang pagiging lehitimo ng proseso para sa plebisito. Gayundin naging maugong ang diskusyon ukol sa pananagot ng mga taong sangkot sa pagsasabay ng plebisito sa taunang eleksiyon.

Miguel Paolo Rivera:

“Sintomas ang pagmamadali sa plebisito ng matagal nang problema ng mga bahagi ng pamunuang pang-mag-aaral: hindi sila gumagalaw bilang pampublikong opisyal.”

Arnold Lau:

“Hindi kita [Gio Alejo] ibinoto, pero tulungan mo akong maniwala sa 'yo bilang aking presidente.”

SULONG NG SUSOG

Paglililina sa enmyendang inihain ng Sanggunian sa Saligang Batas

Gio Alejo:

“Sa huli ipinapakita ng kaguluhang ito ang dalawang malinaw na realidad: ang kawalan ng pormal na estruktura at malinaw na gabay sa pag-enmyenda sa ating konstitusyon at ang pangangailang ng reporma sa ating Student Judicial Court.”

Sa pagpapalitan sa nasabing ‘page’ lumitaw na hindi malay ang marami na gaganapin ang nasabing plebisito sa araw mismo ng halalan. Kabilang sa mga kumuwestiyon ang ilang kasapi ng Sanggunian, pati na ng Central Board. Maliwanag ang kakulangan sa pag-aanunsiyo. Mayroon ding mga puna ukol sa teknikal na aspekto ng botohan gaya ng mga nawawalang pangalan sa listahan ng botante at pagkakatakda sa oo (‘yes’) bilang default na sagot sa plebisito. Hindi rin kinaila ng iba na wala silang alam sa mga enmyendang nailatag at handa na palang ipatupad.

Problematico ito dahil maisasakaputaran lamang ang pag-enmyenda sa Saligang Batas kapag naidaos ang plebisito at pumayag ang mga botante sa mga pagbabago. Alinsunod ang mga pagbabago sa mga rekomendasyon ng Committee on Constitutional Review (CCR) at ng Sanggu, base na rin sa kanilang pagrerebyu. Ngayong taon lang muli naitaguyod ang pagbabago sa konstitusyon, matapos huling baguhin iyon noong 2005. Tutok sana ng magiging pagbabago ang estruktura at representasyon sa Sanggunian.

Ayon kay Ian Agatep, Secretary-General ng Sanggunian noong nagdaang taong akademiko at kasalukuyang Bise Presidente, maaaring ireporma ang Saligang batas kada dalawang taon. Dahil sa limitasyon sa panahong mailalaan sa pagrerebyu ng Konstitusyon, naging kalakaran ang pag-iipon ng mga enmyenda. Ito ay matapos hindi naging magtagumpay ang plebisito noong 2007 at hindi na muli pang nasundan. Kabilang sa mga inihain ng enmyenda ang representasyon ng mga sektor (sa ngayon, limitado sa ARSA at COA), pagtatayo ng Kapulungan ng mga

Kinatawan (HOR) at pagpapalawig ng kakanayan ng Executive Coordinating Assembly.

Tinuran namang itong problematiko ni Dan Remo, dating Central Board (CB) Representative ng SOSS ng nagdaang taon akademiko. Aniya, maaaring nababagay nga ang mga suhestiyong reporma mula sa nakaraang administrasyon sa kasalukuyang rebyu ng Saligang Batas, hindi niya isinasantabi na nagbabago ang konteksto ng mga mag-aaral kaya nararapat lamang na kuwestiyunin ang ilan sa mga planong amyendang itong nagpatongpatong na simula noong 2005. Dagdag pa ni Remo, hindi rin nakatulong na iniabot lamang sa kanila ang listahan ng enmyenda isang linggo bago ang ginanap nilang rebyu.

Sa huli ipinapakita ng kaguluhang ito ang dalawang malinaw na realidad: ang kawalan ng pormal na estruktura at malinaw na gabay sa pag-enmyenda sa ating konstitusyon at ang pangangailang ng reporma sa ating Student Judicial Court.

**Gio Alejo,
Pangulo ng Sanggunian**

Ayon naman kay Agatep, gipit din ang Sanggu sa oras kaya sa ikalawang semestre nila natutukan ang ConCon. Sa unang semestre umano, naging abala sila sa mga isyu gaya ng SM Blue Residences. Bunga naman ng pagtatakda nito sa kalahati lamang ng taon, ayon

kay Remo, hindi naging sapat ang oras para konsultahin ang mga mag-aaral. Sa kabila ng mga argumento sa proseso ng rebyu, tiniyak ni Agatep na nananatili itong matapat sa layunin nito: pagkakaroon ng magandang pag-sasalin ng administrasyon at ang paghahanap ng mga mas mabuting paraan ng pagkatawan ng mga representatives sa Sanggunian.

PANGAKO

Isa sa mga pagtatangka ng nagdaang Sanggu ang pagpapalakas sa representasyon. Sa tulong ng enmyenda, maitatag ang HOR na bubuun ng mga kinatawan ng mga kurso at block. Makakasama ng mga kinatawan ang Central Board na noo’y natatanging lehislatibong sangay ng Sanggu.

“[Tingin] namin na oras na talagang makita ang representasyon sa nibel ng block reps at course reps. Kung makikita natin, ito iyon isa sa mga pamamaraan para mas mabigyang boses ang ating course reps at block reps, mas mabibigyan sila ng sarili nilang avenue para sa diskurso at sa pakikipag-ugnayan sa loob ng Sanggunian, [ganoon din] sa mga pamamaraang maitutulak nila sa loob ng Sanggu,” wika ni Agatep. Sumang-ayon naman si Remo sa layon na ito.

Para sa block rep na si Albert** tama lamang na direkta ang partisipasyon nila dahil higit nilang nauunawaan ang kanilang kinakatawan. Magkaganoon man, nauunawaan niya umano na hindi sasapat ang mekanismo lamang upang tunay na mapakinggan ang kagustuhan ng nakararami. Dito papasok ang kahalagahan ng pagbuo at pagkilala sa iba’t ibang sektor sa pamantasan. Higit na makatutulong ang pagbuo ng mga sektor upang matugunan ang mga usaping kinakaharap ng tiyak na bahagi ng komunidad ng Loyola. Ani Remo, “Naniniwala akong dapat na kilalanin ang mga sektor sapagkat kinakatawan nila ang mga estudyante sa iba’t ibang larangan... These sentiments are real.”

Pagbabahagi naman ni Albert, naka-

pangangamba pa rin kung papaano ang proseso ng pagpili kung aling sektor ang bibigyang upuan sa Sanggu. Ang CB umano ang magbobotohan para rito at kailangang kaiba ang sektor sa mga napapaloob na sa Sanggu.

PAGBABAGO

Pagdating naman sa usapin ng pagpapantili ng kapangyarihan ng Top 4 ng Sanggunian: Presidente, Bise-Presidente, Punong Kalihim at Ingat-Yaman, hati ang opinyon ng magkaibang kampo. Iginii ni Agatep na may karanasan na sa Top 4 na nararapat na panatilihin ang kasalukuyang estruktura dahil sa potensiyal nito. Kasalukuyang bahagi ng ang Top 4 ng CB na siyang may hawak ng lehislatura at ng ECA na binubuo ng mga kinatawang ehekutibo ng iba't ibang panig sa Sanggunian. Ani Agatep, nararapat lamang ito dahil pangkalahatan ang kanilang perspektibo. Taliwas naman ito sa pananaw ni Remo. Aniya ang pagbabawas sa kapangyarihan ng Top 4 ay isa sa mga susi upang magkaroon ng balanse ng kapangyarihan sa estruktura ng Sanggunian.

Salaysay ni Remo, nilalabag ng estruktura ang paghihiwalay ng kapangyarihan sa pakikibahagi ng Top 4 sa kapuwa ehekutibo at lehislatura. Sa ganitong sistema umano, nabibigyan ng pribilehiyo ang Top 4 upang mag-organisa ng proyekto at sa kabilang banda ay aprubahan din ito dahil sa representasyon nito sa Central Board. Aniya ang paglilimita sa kapangyarihan ng Top 4 sa ECA ay isang indikasyon ng desentralisasyon. Sa kalituhang dulot ng nagdaang ConCon tila may pangangailangan para rito.

Sa paglilinaw sa nagdaang plebisito, naging malinaw na may puwang sa ugnayan sa loob ng Sanggu. Bilang block rep, tinukoy ni Albert na naging suliranin niya ang pagkuha ng im-

pormasyon mula sa kanilang CB representative, na kinalauna'y tinukoy naman din ang problema sa ibang opisyal na mas nakatataas sa posisyon. Aniya dahil sa hindi naging malinaw na kaniya, hindi niya iyon maibahagi sa mga nararapat sana'y kinakatawan niya. Bukod pa rito, wala rin siyang naabutang minutes mula sa Central Board kung saan taha-sang ipinaalam ang mga pagkilos ng ConCon liban na lamang sa isang inilabas bago mismo ito pagbotohan ng Central Board. Kaya naman laking gulat niya nang matuloy ang plebisito kasabay ng pangkalahatang halalan.

Pinatunayan din ito ni Remo na naniniwalang hindi naging mabisa ang Central Board representatives na ipamahagi ang impormasyon. Sa pahayag niya, ang sistemang umiiral ay indikasyon ng pangunahing problema ng Sanggunian pagdating sa istruktura. Giit ni Agatep, naging transparent naman ang Sanggunian sa pamamagitan ng mga posters umano na kanilang ipinamahagi na naglalaman ng impormasyon ukol sa ConCon at sa mga posts ng Sanggunian sa Sanggu Bantay Halalan. Bukod dito, nakikita niya na dapat ay may kusa ang Central Board Representatives na sabihin sa kani-kanilang mga kinakatawan ang mga bagay na isinasagawa sa ConCon.

BOSES ATENISTA?

Hindi lamang paghahain, kung hindi pakikibahagi—ito ang isyung nakikita ni Agatep sa kalakaran ng Sanggunian. Aniya, hindi na hawak ng Sanggunian ang pagpili ng mag-aaral kung nais ba niyang makibahagi sa mga kalakarang ito. Ang lugar ng Sanggu, ika niya, ay ipakita sa mga mag-aaral ang kahalagahan ng pakikisangkot sa mga ganitong proseso. Para naman kay Remo, mali ang nosyon na walang pakialam ang mga mag-aaral sa mga ito. Para sa kaniya, sila mismo ang nakikisangkot at ang dapat gawin ng Sanggunian

ay tugunan ang mga kahilingang ito sa pamamagitan ng pagbibigay ng mas malawak na oportunidad sa kanila upang makilahok. Kaya isa ang pagbabago sa sistema sa mga paraan upang maipakita ang pagpapalawig ng oportunidad na ito.

Maraming katanungang inilunsad ang pagratipika sa Saligang Batas. Sa mag-aaral, papaano ka tutugon sa mga puwang sa representasyon at komunikasyon? Sa bahagi ng komunidad ng Loyola, malay nga ba at nakikisangkot nga ba sila? Sa Sanggunian, muli nga kayang maghihintay ng panibagong taon para sa panibagong pagkakataon upang maglunsad ng pagbabago o maisasakatuparan na nga ba ang plataporma't pangako ng ilang serye ng Sanggu?

“Ang epekto, ang ramifications ng dokumentong ito [Saligang Batas] ay kakaharapin hindi lamang natin, kung hindi pati na ng mga susunod sa atin. Ito ba ang nais nating ipamana?—Itanong mo ito sa sarili mo.” Ipinaalala ni Remo sa mga kagaya niyang nakukulangan pa sa mga enmyenda na kung hindi babaguhin ang pundasyon, sasalungatin lamang ang mga pagbabago ng mismong estruktura ng Sanggu. Handa na nga ba ang Sanggunian sa tunay na pagbabago? Napapanahon na nga ba para sa ganitong mga reporma o dapat bang muli tayong maupo, at patuloy pang mag-isip kung ano nga ba ang tunay na pagbabago? **M**

**Isinalin mula Ingles*

*** Hindi niya tunay na pangalan.*

JVP 33 Taon ng Pagsisilbi

*ni Kevin Buen L. Marquez
kuha ni Matthew Dumlaog
lapat ni Chelsea Galvez*

Tao-para-sa-kapuwa.

Hindi nawawala ang mga salitang ito sa tuwing naitatanong kung ano nga ba ang isang tunay na Atenista. Sa panahon ngayon kung kailan tunay nang napakahigpit ng kompetisyon pagdating sa trabaho, pagandahan ng karera at palakihan ng suweldo, may panahon pa nga kaya ang mga Atenista upang maging tao para sa kapuwa?

Sa isang simpleng opisina sa Bellarmine Hall matatagpuan ang tanggapan ng Jesuit gawain ng mga boluntaryo sa pagsusulong ng isang makatarungang lipunan, na siya namang kailangan sa pagbuo ng bansa.

ANG ATENISTA SA JVP

Sa unang sulyap, walang makikitang kakaiba sa tanggapan ng JVP. Sa katunayan, kaunti ang mga tao dito kung ikukumpara sa ibang mga NGO. Lingid sa kaalaman ng mga napapadaan sa opisina ng ito, mahigit 32 taon nang tumatanggap at humuhulma ng mga boluntaryo ang JVP na siya namang inaatasang tumulong sa mga komunidad sa iba't ibang lupalop ng Filipinas. Sa katunayan, kasalukuyang mayroong 20 boluntaryo ang nakakalat ngayon sa buong bansa na nagsisilbi sa mga paaralan at komunidad.

Sa loob ng opisina ng JVP matatagpuan si Pamela Joy Mariano. Kung wala naman siya sa

tanggapan ng JVP, kadalasang matatagpuan naman siya sa mga erya na tinutulungan ng organisasyon. Sa katunayan, kababalik lamang niya mula Cagayan de Oro nang paunlakan niya ang panayam sa Matanglawin. Nagpunta siya sa nasabing lugar sapagkat panahon ngayon ng pangagalap ng mga boluntaryo at inasikaso din niya ang pagpapadala ng mga community at livelihood organizers sa susunod na taon upang tumulong sa rehabilitasyon ng mga kababayang naapektuhan ng bagyong Sendong kasabay na rin ng pagbisita sa mga boluntaryo na naroroon.

Abala si Mariano sa mga ganitong uri ng gawain dahil bilang Program Officer for Volunteer Service, tungkulin niya ang pamahalaan at asikasuhin ang gawaing may kinalaman sa mga boluntaryo ng JVP.

Nagtapos si Mariano ng AB Philosophy sa Ateneo de Manila University noong taong 2004. Matapos noon, dumiretso si Mariano sa pagsisilbi bilang isang boluntaryo sa JVP. Natapos ang kaniyang volunteer program year noong 2005. Pagkatapos ng kaniyang volunteer year, nagtrabaho si Mariano bilang Teaching Assistant sa Kagawaran ng Pilosopiya ng pamantasan mula 2006 hanggang 2007. Mula naman 2008 hanggang 2011, nagturo ng pilosopiya si Mariano at matapos noon hanggang sa kasalukuyan, nagsisilbi siya bilang Program Officer for Volunteer Service sa JVP.

ANG KALAGAYAN NG JVP

Nang tanungin tungkol sa kasalukuyang kalagayan ng JVP, masayang ipinaalam ni Mariano na ipinagdiriwang ngayong taon ng nasabing samahan ang pagpasok ng ika-33 program year na nangangahulugan ng 33 taon nang pagpapadala ng mga boluntaryo ng JVP. Ani Mariano, "Masasabi talaga natin na sa kabila ng mga pagbabago sa lipunan ng Filipinas, hindi pa rin nawawala ang JVP." Ayon din sa kaniya, mahirap di umanong sabihin kung mabuti o masama ang katotohanang buhay hanggang ngayon ang JVP. "Nagloloko-han nga kami ng isang kaibigan ko na NGO din ang career. Sabi namin, ang tunay na dahilan ng pagkakaroon ng mga NGO ay upang i-abolish ang kanilang sariling organisasyon sapagkat naaabot lamang ng isang developmental organization ang kanilang mithiin kapag wala na itong kailangang gawin," ani Mariano. Idinagdag din niya na bukod sa katotohanang hindi pa nauubusan ng mga komunidad na dapat tulungan ang JVP, naririto pa rin ang nasabing organisasyon sapagkat mayroon pa ring mga tao, partikular ang mga young professional, na interesado pa ring magsilbi sa ganitong uri ng organisasyon.

ANG DIWA NG BOLUNTARISMO SA KASALUKUYAN

Sa kasalukuyang panahon ng mahigpit na kompetisyon pagdating sa paghahanap ng trabaho, pagtatatag ng karera at paghahanap-buhay, hindi maiiwasang isipin kung mayroon pa nga bang mga Filipinong handang magtaya

ng isang taon ng kanilang buhay na ilalaan sa pagsisilbi sa mga komunidad na tinutulungan ng JVP. Ayon kay Mariano, “Dito sa Ateneo, lalung lalo na noong mga nakaraang buwan, kitang-kita na mayroon pa ring core ng pagka-Atenista na pinaniniwalaang hindi nakabase sa mga materyal na bagay ang pagiging matagumpay ng isang tao na siya namang taliwas sa sinasabi ngayon ng mundo.”

Pagdating naman sa dami ng mga boluntaryo na nag-aaplay sa JVP, inamin ni Mariano na mayroon talagang mga taong mahirap mangalap ng mga boluntaryo. “Hindi ko itatanggi na may mga taong mahirap mag-recruit ng mga boluntaryo. Sa aking palagay, hindi lang ito dahil sa kompetisyon sa ibang mga trabaho ngunit kasama na rin ang kompetisyon sa ibang mga NGO. Sa ngayon, mas marami na kasi talagang oportunidad para sa mga taong nais magsilbi sa pamamagitan na rin ng iba’t ibang mga NGO,” ani Mariano. Mariing sinabi rin ni Mariano na sa Ateneo de Manila nanggangaling ang malaking bahagi ng populasyon ng mga boluntaryo kada taon.

Isa sa mga katangian ng JVP ang pagkuha ng mga boluntaryo na nagtapos ng kolehiyo. Maituturing itong isang kalakasan ng JVP sapagkat ayon kay Mariano, “Minsan, nangangailangan ang mga NGO ng mga boluntaryo na may partikular na kakayahan para sa partikular na komunidad. Kadalasan, mahi-

rap maghanap ng mga taong may akma ng katangian para sa isang komunidad.” Dagdag pa ni Mariano, “Dito pumapasok ang JVP sapagkat mayroon kaming mga boluntaryo na may sapat at wastong kakayahan, mga nagtapos ng kolehiyo na hindi lamang may kadalubhasaan ngunit mayroon ding motibasyong maglingkod.” Ayon kay Mariano, sa kasalukuyan, mayroon silang mga guro, manananggol, nars, at mga business majors na naglilingkod sa iba’t ibang mga komunidad. “Nakatutuwang isipin sapagkat maaari sana silang magtrabaho sa mga mas maginhawang hanapbuhay na may mas malalaking sahod ngunit mas pinipili talaga nila ang maglingkod,” dagdag pa niya. Ang kaisipang ito diumano ang kadalasang nalilimutan niya sa pang-araw-araw na takbo ng trabaho sa JVP subalit ipinagpapasalamat naman niya ang katotohanang ito.

MGA LUBAK AT SULIRANIN

Katulad ng ibang mga NGO, pondo ang isa sa mga problema ng JVP. “Sinusubukan ng JVP na maging sostenible. Sostenible ang JVP dahil sa endowment fund nito kung saan ang interes ang ginagamit namin para sa mga gastusin sa operasyon ng organisasyon,” sabi ni Mariano. Ayon sa kaniya, inaasahan din ng samahan ang mga individual donors at ang internal giving upang sustentuhan ang mga gastusin ng organisasyon. Mayroon din diumano silang mga foreign funders subalit nababawasan ang bigay ng mga ito dahil na rin sa pandaigdigang suliranin sa ekonomiya.

Isang suliranin din ng JVP ang paghimok at paghikayat sa mga taong tumulong at magboluntaryo. Ayon kay Mariano, ninanais nilang gawing mas personal ang recruitment ng JVP sapagkat napatunayan na nilang epektibo ang ganitong paraan. “Sa nakita namin, sa taong ito, may ilang mga erya na mayroong 100% na dagdag sa bilang ng mga aplikante at dahil iyon sa personal na network na nabubuo ng aming mga boluntaryo. Iyon din ang concern namin ngayon, kung paano namin maipalabas ang istorya ng JVP sa mas personal na paraan,” ani Mariano. Sinabi ni Mariano na sa kasalukuyan, nagsasagawa sila ng mga talks at seminars upang mas maipalaganap ang kuwento ng JVP at maipamulat sa mata at isipan ng mga tao ang ginagawang kabutihan nito para sa lipunan.

ANG JVP AT ANG LIPUNANG FILIPINO

Katarungan sa lipunan ang isa sa mga adbokasya ng JVP. Sa ganitong kaisipan nakatutok ang mga gawain ng organisasyong ito. Bilang isang organisasyong nagnanais tu-

Dito pumapasok ang JVP sapagkat mayroon kaming mga boluntaryo na may sapat at wastong kakayahan, mga nagtapos ng kolehiyo na hindi lamang may kadalubhasaan ngunit mayroon ding motibasyong maglingkod.

mulong sa lipunan, mahalagang tukuyin kung paano sumasabay sa alon ng lipunan ang JVP.

“Hindi lamang ang pagiging boluntaryo ang mahalaga sa JVP. Malaking bahagi rin nito ang pagiging isang institusyong nagpapadala ng mga boluntaryo sa iba’t ibang mga erya,” ani Mariano. “May mga criteria of priority kung bakit sa isang partikular na lugar o sektor ng lipunan namin ipinadadala ang isang boluntaryo,” dagdag pa niya. Dito makikita ang pagiging isang institusyon ng JVP na hinahanap ang katugmang sektor ng isang boluntaryo na may espesipikong kakayahan upang lubos na magamit ang kaalaman at abilidad ng mga boluntaryo sa paglilingkod sa mga komunidad.

“Kadalasan pa nga,” kuwento ni Mariano, “dahil napaka-grassroots ng nibel ng mga gawain sa JVP, bilang boluntaryo, mapapatanong ka sa sarili mo kung ano nga ba ang nagagawa mo para sa lipunan.” Ngunit, sa paliwanag ni Mariano, nawawala ang ganitong kaisipan kapag tiningnan na sa mas malaking larawan ang nagagawa ng mga boluntaryo para sa lipunan.

Binanggit ni Mariano na mayroong apat na uri ng sektor na pinapadalhan ng JVP ng mga boluntaryo. Isa rito ang socio-economic sector kung saan kabilang ang community organizing, pagtulong sa mga magsasaka at mga social enterprise. Isang uri ng sektor din ang pormal na edukasyon. Nasa ilalim ng pormal na edukasyon ang mga parochial schools sapagkat sa mga probinsiya, kulang ang mga guro sa mga nasabing paaralang. Ayon kay Mariano, pagdating sa mga probinsiya, kadalasang napupunta ang mga guro sa mga pampublikong paaralan sapagkat mas malaki ang sahod dito. Kasama din sa sektor ng pormal na edukasyon ang mga indigenous people schools na kadalasang pinatatakbo rin

ng mga Heswita. Ang di-pormal na edukasyon naman ang ikatlong sektor na pinagsisilbihan ng JVP. Ang matandang populasyon ng mga indigenous people ang pokus ng sektor ng di-pormal na edukasyon. Panghuli, nagpapadala rin ng mga boluntaryo ang JVP para sa youth formation sapagkat naniniwala ito na malaki ang maitutulong ng kabataan sa hinaharap ng ating bayan. Dagdag ni Mariano, ninanais mabigyan ng direksiyon ng sektor na ito ang mga kabataang nangangailangan ng gabay at pagkalinga.

ANG HINAHARAP NG JVP

Personal na ninanais ni Mariano na mas palawakin pa ang naaabot ng JVP pagdating sa pagpapadala ng mga boluntaryo. “Paghahatid ng serbisyo sa labas ng Filipinas sa kalaunan ang nakikita ko para sa hinaharap ng JVP,” aniya. Ayon din kay Mariano, bagaman mabagal ang usad ng pagbabago para sa maraming lugar, mayroon pa ring magandang pagbabagong nangyayari at iyon, para sa kaniya, ang mahalaga. “Unti-unti, umaasa kami na liliit na ang pangagailangan dito sa Filipinas upang magkaroon naman kami ng pagkakataong makapagpadala ng mga boluntaryo sa ibang mga bansa sa Timog-Silangang Asya.

Sa hinaharap, nakikita ni Mariano na mas lalago pa ang diwa ng boluntarismo partikular sa mga kabataan. “Gusto kong pagtuunan ng pansin ang imahen ng mga taong tumulong sa mga taong nasalanta ng bagyong Sendong at kung gaano karaming kabataan ang tumulong doon, maging noong dalawang taon nang nakaraan sa bagyong Ondoy at Pepeng.

Naniniwala ako na maraming tao ang nagnanais tumulong subalit hindi lamang nila alam kung saan nila ibubuhos nag pagnanais nilang maglingkod,” paliwanag ni Mariano. “Kailangan lang ng mga tao ng mapagpupundaran ng panahon upang maglingkod at isa ang JVP doon,” dagdag pa ni Mariano.

PARA SA MGA MAGTATAPOS

“Hindi kailanman nagiging huli ang lahat kung gusto mong maging boluntaryo. Higit pa rito, maraming mga maling pananaw tungkol sa pagboboluntaryo na hindi naman totoo kung sisiyasatin mo ito nang mabuti,” sagot ni Mariano nang tanungin kung ano ang nais niyang sabihin para sa mga magtatapos sa kolehiyo. Sabi niya, “Maraming paraan para magsilbi. Hanapin mo iyon. Kailangan mo lang palawakin ang pananaw mo. Ito ang maaaring ibigay ng JVP. Isa itong paraan upang mailabas mo ang pagnanais mong magsilbi sa iba,” ani Mariano.

Ayon kay Mariano, “Ang pinakamahalaga, sundin mo ang iyong puso. Ito ang dahilan kung bakit ako naging isang akademiko at JVP boluntaryo. Sinundan ko lang talaga ang puso ko, kung saan ako tinatawag at hindi ko ganoon inisip kung ano ang inaasahan ng ibang tao mula sa akin. Kung mayroon kang nakitang tao at biglang bumilis ang tibok ng puso mo habang naiisip mong gusto mong gawin ang ginagawa niya, iyon na marahil ang tawag na dapat mong pakinggan,” paliwanag ni Mariano. Inihayag din ni Mariano na bunga ng pagsunod sa kaniyang puso ang mga

pinakamagandang desisyong nagawa niya sa buhay. Pinaalala niya na sa antas ng teknolohiyang kinahuhumalingan ng mga tao ngayon, hindi malayong makalimutan ang mga sandali kung saan bumibilis ang tibok ng puso at nagkakaroon ng pagnanais dinggin ang tawag ng saloobin ng isang indibidwal.

PAGIGING BOLUNTARYO

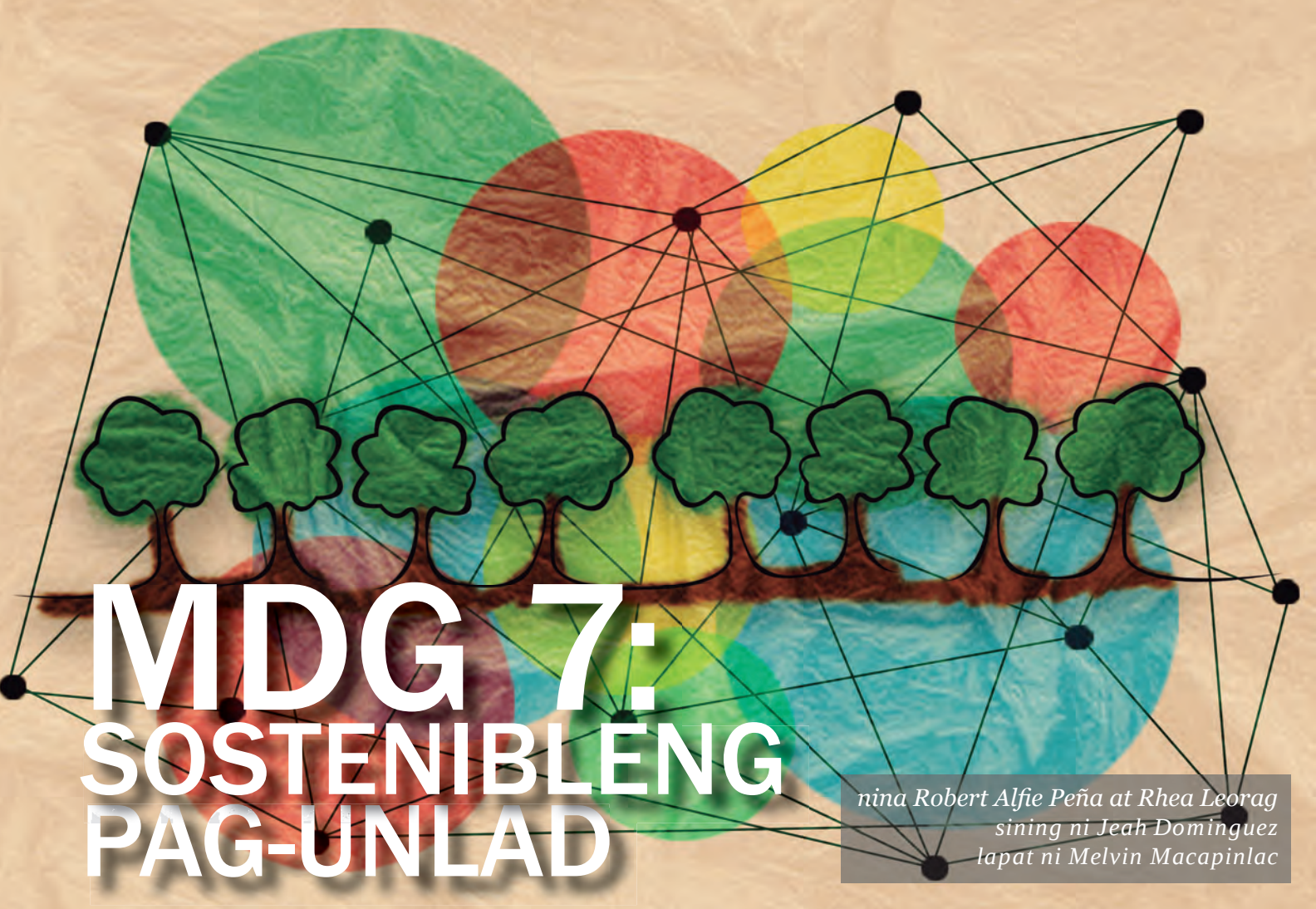
Mahirap ang buhay ng isang boluntaryo ayon kay Mariano. Ngunit sa kabila nito, mayroon ding magagandang bunga ang pagsisilbi sa mga komunidad. Bagaman hindi sa anyo ng salapi ang gantimpala, masasabing malaki pa rin ang nakukuha ng mga boluntaryo mula sa kanilang mga karanasan habang nagsisilbi. “Malaki ang naibibigay ng JVP sa mga boluntaryo kung titingnan natin ang mga natutuhan at pagyabong ng karanasan ng mga ito sapagkat hindi naman natin maipagkakaila na hahamunin ka talaga ng JVP at ilalagay sa sitwasyong hindi mo naman kinasanayan,” ani Mariano.

Ibang-iba umano ang buhay boluntaryo sa kinasanayang buhay ng isang mag-aaral. “Kung college student ka, napakakomportable mo sa isang cycle. May mga linggo na hell week, may mga linggo naman na relaxed. Predictable. Sa JVP, bigla kang malalagay sa sitwasyong na bago. Bago ang lahat: kahit may abilidad ka para sa trabaho, iba pa rin sapagkat hindi lang naman trabaho ang ipinunta mo doon,” sabi ni Mariano. Sinabi rin niya na maliban sa trabahong gagampanan ng isang boluntaryo, may mga katrabaho ring dapat pakisamahan at komunidad na dapat pakibagayan.

“Maraming paraan para magsilbi. Hanapin mo iyon. Kailangan mo lang palawakin ang pananaw mo. Ito ang maaaring ibigay ng JVP. Isa itong paraan upang mailabas mo ang pagnanais mong magsilbi sa iba.”

Bilang bilin ni Mariano sa mga nagnanais maging boluntaryo o magpursigi ng karera sa developmental organization, sinabi niyang kailangang matutuhan kung saan at paano hanapin ang mga gantimpala ng pagsisilbi sa kapuwa. “Para sa mga boluntaryo ng JVP, natutuhan nilang hanapin ang gantimpala sa kung paano sila tumubo bilang tao,” ani Mariano. Dagdag pa niya, “Mas nakikilala nila ang kanilang sarili kasabay ng pagkamulat sa realidad ng buhay ng ibang tao sapagkat sa ayaw man natin o sa gusto, kahit gaano kalalim pa ang ating pinag-aralan, iba pa rin ang maranasan mo ang ibang buhay kasama ang ibang tao.” **M**

MDG 7: SOSTENIBLENG PAG-UNLAD

*nina Robert Alfie Peña at Rhea Leorag
sining ni Jeah Dominguez
lapat ni Melvin Macapinlac*

Lupa. Hangin. Tubig. Tao. Sabi nila konektado ang lahat ng bagay sa mundo. Ngunit tila hindi na nililingon ng tao ang kaniyang kalikasan. Nilalayon ng ika-7 sa mga Millennium Development Goals (MDG) na baguhin ang pagtingin na ito. At sa pagbabagong ito ay kailangang magbago mismo ng tao. Nasaan na nga ba tayong MDG 7?

NITO lamang ika-20 hanggang ika-22 ng Hunyo, idinaos sa Rio de Janeiro, Brazil ang Rio+20 o ang United Nations Conference on Sustainable Development. Dalawampung taon na ang nakalipas nang unang idaos sa parehong lungsod ang United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) o mas kilala sa tawag na Earth Summit. Maraming mahalagang desisyon ang nabuo sa unang pagpupulong. Nabuo ang Climate Change Convention na siyang nagbunsod sa pagkakapasa sa Kyoto Protocol na siya namang naglilimita sa pagbuga ng greenhouse gases. Sa 20 taong nakalipas, malaki rin ang naging pagbabago sa pamumuhay ng tao, lalo na sa kamalayang marami sa kaniyang mga gawain ay nakasisira sa kalikasan. Ngunit ang tanong ngayon sa Rio+20 ay, sapat na nga ba ang ginagawa natin?

Kaugnay ng mga pagpupulong sa Rio de

Janeiro ang Millennium Summit na idinaos noong taong 2000. Nagkaisa ang mga bansang miyembro ng United Nations (UN) sa kasunduang tinawag na Millennium Declaration. Sa kasunduang ito, itinakda ang walong Millennium Development Goals (MDG) na dapat makamit ng mga miyembrong bansa sa taong 2015. At pinakamalapit sa paksa ng mga pagpupulong sa Rio de Janeiro ay ang MDG 7 o ang tunguhin ukol sa sostenibilidad ng kalikasan.

SOSTENIBLENG MUNDO

Nahahati ang MDG 7 sa apat pang mas detalyadong layunin. Nilalayon ng MDG 7A na maitahi ang mga prinsipyo ng sostenibleng pag-unlad sa mga polisiya at programa ng mga bansa, gayon din ang pagpigil sa pagkasira ng mga likas na yaman. Sinasabi naman ng 7B na dapat magkaroon ng malaking kabawasan sa pagkawala ng biodiversity, mga

gubat, carbon dioxide, at iba pang kaugnay na salik sa taong 2010. Tunguhin naman ng 7C na mangalahati sa taong 2015 ang bilang ng populasyong walang malinis na tubig na maiinom at walang sanitasyon. Nilalayon ng 7D, ang huling layunin sa ilalim ng MDG 7 na maiangat ang buhay ng di-liliit sa 100 milyong maralitang tagalungsod.

Sa Millennium Development Goals Report 2011 ng UN noong nakaraang taon, nananatiling mataas ang antas ng pagkawala ng marami sa mga likas na yaman ng mundo. Sa mga kontinente, tanging Asya at Europa lamang ang nagpositibo sa pagbawas ng pagkawala ng mga kagubatan. Tumataas ang bilang ng mga protektadong lugar para sa konserbasyon ngunit nananatiling mataas pa rin ang antas ng pagkawala ng iba't ibang species. Gayon din, patuloy ang pagbaba ng suplay ng isda. Halimbawa na lamang ang labis na paggamit

ng Hilaga at Kanlurang Africa sa kanilang yamang-tubig, lagpas sa hangganan. Patuloy pa rin ang pagtaas ng pagbuga ng greenhouse gases. Nangunguna sa pagbuga ng carbon dioxide ang Silangan at Timog Asya. Makikita naman ang pinakamalaking bilang ng mga maralitang tagalungsod sa sub-Saharan Africa, sumunod sa Timog at Timog-Silangang Asya. Kinakailangan ng doble pang trabaho upang maiangat ang buhay ng mga maralitang tagalungsod.

Malaking hamon pa rin ang hinaharap ng mundo sa pag-abot ng mga salik na kaugnay ng MDG 7. Mahirap abutin ang mga itinakdang target maliban na lamang sa layuning magbigay ng malinis na inuming tubig at sa tunguhing pababain ang nibel ng ozone sa ilalim ng Montreal Protocol. Panawagan ngayon ng UN ang mas masugid na pagpapatupad ng mga programa sa pagsusulong ng MDG 7 at pagtatama sa mga pambansa, rehiyonal at lokal na target upang mas maging realistiko ang mga gobyerno sa kasalukuyang sitwasyon. Kinikilala ng UN na maaaring hindi maabot ang mga itinakdang target kung mas magiging realistiko ang lahat, ngunit wala nang ibang paraan upang maabot ang tunay na layon ng mga MDG.

YAMANG NAPAGWALANG-BAHALA

Sa ilalim ng Artikulo II, Seksiyon 16 ng Konstitusyon ng Filipinas 1987, binibigyan ng mandato ang estado na protektahan at isulong ang karapatan ng mga mamamayang magkaroon ng isang balanse at masaganang ekolohiya kaalinsabay ng mga natural na penomena ng kalikasan. Kinikilala ng bansa na karapatan ng bawat Filipino ang pagkakaroon ng malusog na kalikasan. Sa anong antas nga ba nagagampanan ng pamahalaan ang kanilang responsabilidad patungkol sa kalikasan?

Sa inilabas na Philippine Progress report on Millenium Development Goals ng National Economic and Development Authority (NEDA) noong 2010, isinaad na ang kasalukuyang kalagayan ng coastal ecosystems ng bansa ay dapat nang ikabahala. Dahil sa masasamang epekto ng gawain ng tao, halos kalahati ng seagrass beds, 30% ng mga kagubatang mangrove at 4-5% na lamang ng coral reefs sa Filipinas ang nananatiling maayos ang kondisyon. Kasabay ng patuloy na pagbaba ng pandaigdigang bilang ng nahuhuling isda o iba pang lamang-dagat, bumababa rin ang bilang ng huli sa bansa at karamihan pa ng mga pangunahing huli ay nagpapakita ng

senyales ng labis na pangangisda.

Kung sisilipin naman ang lagay ng yamang-gubat ng bansa, kapansin-pansin ang pagliit ng lawak ng kabuuang lupain ng kagubatan, mula 10.6 milyong ektarya noong 1969 ay naging 7.2 milyong ektarya na lamang oong 2003 ayong sa Forest Management Bureau (FMB). Kasabay ng unti-unting pagkasira ng kagubatan ang patuloy na paglala ng problema sa pagbabago ng klima.

Tinutugunan ng sostenibleng pag-unlad ang mga pangangailangan ng kasalukuyan nang hindi nakokompromiso ang kakayahan ng mga susunod na henerasyon upang makamit ang sarili nilang pangangailangan.

Rio+20

Sa aspekto naman ng kalidad tubig, ipinapakita ng klasipikasyon ng iba't ibang anyong tubig sa Filipinas na isinagawa ng Department of Environment and Natural Resources noong 2009 na 210 lamang sa kabuuang bilang na 632 anyong tubig sa bansa ang maaaring umabot sa National Standards for Drinking Water matapos ang ilang proseso ng paglilinis dito. Ang natitirang 422 anyong tubig ay hindi na maaaring pagkunan ng tubig na lalinisin upang gawing inumin, kundi'y nagagamit na lamang sa paliligo, magpapakunan ng isda, at iba pa. Sinasalamin ng estadistikang ito ang pahayag sa ulat ng NEDA na maliit ang posibilidad na maabot ng ating bansa ang target na itinakda ng MDG 7 patungkol sa pagkakaroon ng malinis na tubig na maiinom.

Kinakaharap din ng bansa sa ngayon ang labis na pagtaas ng nibel ng polusyon sa hangin. Ayon sa pagsusuring isinagawa ng Datamonitor sa kalikasan ng Filipinas, tumaas ang antas ng emisyon ng carbon dioxide sa hangin mula humigit-kumulang 76.2 milyong metriko tonelada noong 2004 hanggang 84.2 milyong metriko tonelada noong 2010.

EKONOMIYA AT EKOLOHIYA

Kasabay ng unti-unting pagkasira ng ating kalikasan ang konsiderableng pag-angat naman ng ekonomiya ng bansa. Ayon pa rin sa pag-aaral na ginawa ng Datamonitor, bumaba ang debt-to-GDP ratio ng bansa mula 57.3% noong 2009 patungong 55.4% noong 2010 dahil sa pag-unlad ng ekonomiya at pagbaba ng antas ng kakulangan sa badyet. Sa ngayon, pinaplano ng gobyerno na paliitin pa ang debt-to-GDP ratio sa 43% bago sumapit ang taong 2016.

Ang mga estadistikang nabanggit ay maaaring magpahiwatig na sadyang hindi maaring magsabay ang kaunlarang pang-ekonomiya ng bansa at ang pangangailaga sa kapaligiran—kung unlad ang isa, masisira ang isa pa.

SOSTENIBLENG PAG-UNLAD

Para sa Rio+20, “Tinutugunan ng sostenibleng pag-unlad ang mga pangangailangan ng kasalukuyan nang hindi nakokompromiso ang kakayahan ng mga susunod na henerasyon upang makamit ang sarili nilang pangangailangan.” Gabay ito para sa pangmatagalang pandaigdigang pag-unlad. Ayon sa Rio+20, mayroon itong tatlong salik: pag-unlad ng ekonomiya, pag-unlad ng lipunan at proteksiyon ng kalikasan. Pareho ito sa pakahulugan ni Presidential Adviser for Environmental Protection Nereus O. Acosta sa sostenibleng pag-unlad. Sa pamamagitan ng pagsasaalang-alang ng mga prinsipyo ng sostenibleng pag-unlad sa mga programa at patakaran nauukol sa kapaligiran, magkakaroon ng pag-asang mapagsabay ang kaunlarang pang-ekonomiya at pagsasalba sa kalikasan.

Binigyang-diin pa ni Acosta ang tatlong mahalagang konsepto upang makamit ang mga layunin ng sostenibleng pag-unlad: carrying capacity, koordinasyon ng pangangailangan at suplay, at panahon.

“The capacity of an ecosystem to support healthy organisms while maintaining its productivity, adaptability, and capability of renewal:” ito ang depinisyon ng United Nations Environment Programme at World Wildlife Fund sa abstraktong konsepto ng carrying capacity. Ibinigay ni Acosta ang lawa ng Laguna bilang kongkretong halimbawa. “[Kung] 95,000 ektarya ang lawa ng Laguna, siyempre hindi mo naman puwedeng punuin ‘yong buong 95,000 ektarya ng mga pangisdaan at aquaculture.” Dapat ay itatayong palaisaan gayundin sa dami ng mga mangangisdaang

papalaot. Ayon sa Batas Pambansa blg. 8550 o Philippine Fisheries Code, hindi dapat hihigit sa sampung porsiyento ng kabuuang lawak ng isang anyong tubig ang maaaring tayuan ng mga palaisdaan. Ang problema, ayon pa kay Acosta, “Kung 95,000 ektarya ‘yong lawa, dapat mga 9,000 lang ang mga palaisdaan at aquaculture, pero 14,000 ektarya na ngayon

Kailangan talagang i-implement mo nang buong halaga ‘yong mga panukala’t polisiya. Dahil kung hindi, nasa papel lang siya, hindi mo mapapatupad. Patuloy pa rin ang polusyon sa hangin, sa tubig. Patuloy pa rin ang pagkalbo ng ating mga bundok at kagubatan.

***Nereus Acosta,
Presidential Adviser for
Environmental Protection***

ang huli naming bilang. Kaya kailangang bawasan ‘yon, buwagin ‘yong iba kung kailangan, para maging sustainable.”

Ukol naman sa mga mangingisda, para kay Dr. Severino G. Salmo III, isang ecologist at guro ng Environmental Science sa Pamantasang Ateneo de Manila, “Dapat patawan ng buwis ang mga mangingisda. Tapos, magtakda lamang ng bilang ng mga mangingisda para sa isang partikular na bahagi ng tubig. Maaaring ikagali ito ng mga mangingisda, pero ito ang dapat gawin.” Sa ganitong paraan, mabibigyang konsiderasyon ang carrying capacity ng isang anyong tubig.

Kaugnay nito, kailangan ding pahalagahan tungo sa sostenibleng pag-unlad ang koordinasyon ng pangangailangan at suplay. Gamit pa rin ang lawa bilang halimbawa, “Hindi ibig sabihin na may demand ng ganoon karaming isda ay pupunuin mo na rin ng palaisdaan ang isang anyong tubig.” Patuloy na pipilitin abutin ang demand habang unti-unting nauubos ang suplay na magresulta naman sa pagtaas ng presyo.

Gayundin, ayon kay Acosta, kailangang pahalagahan ang konsepto ng panahon. “Kung anuman ang puwede mong gawin ngayon, kung masagana at maunlad ngayon, dapat ganoon din bukas o sa susunod na sampu o dalawampung taon.”

TINIMBANG NGUNIT KULANG

Bilang tagapayo, tungkulin ni Acosta na mapaliwanagan ang pangulo ukol sa mga usapang may kinalaman sa kalikasan. Gayon din, naatasan ang kaniyang tanggapan na bigyang-direksiyon ang mga polisiyang pangkalikasan ng bansa. Nakatutok siya sa mga batas na nagiging kabahagi rin siya sa pagbuo noong kongresista pa: Clean Air Act, Clean Water Act, Solid Waste Management Act, at mga batas ukol sa biodiversity, protected areas, wildlife, coastal resources, at iba pa. At ngayong mainit ang usapin ukol sa pagmimina, nakaatang din sa kaniya ngayon ang trabahong suriin at balikan ang mga polisiya ng gobyerno ukol sa pagmimina ng mga mineral tulad ng ginto, nichrome, silver, nickel, at copper. Ayon pa sa kaniya, sinusubukan nilang balansehin ang magiging polisiya sa pagmimina sa iba pang mga batas tulad ng Indigineous Peoples’ Rights Act o ng Comprehensive Agrarian Reform Law. Si Acosta rin ngayon ang puno ng Laguna Lake Development Authority.

Para naman kay Salmo, “Sa tingin ko, modelo tayo sa mga polisiya. Ngunit para sa akin, hindi lang talaga sa polisiya e, dapat naroon ang implementasyon.” Aminado rin si Acosta na nagkukulang ang implementasyon, “ibig sabihin, kailangan talagang i-implement mo nang buong halaga ‘yong mga panukala’t polisiya. Dahil kung hindi, nasa papel lang siya, hindi mo mapapatupad. Patuloy pa rin ang polusyon sa hangin, sa tubig. Patuloy pa rin ang pagkalbo ng ating mga bundok at kagubatan.” Dito binigyang-diin ni Acosta ang edukasyon ng publiko ukol sa mga epekto ng kanilang mga aksiyon at gawain. “Mas mauunawaan ng publiko ang nangyayari sa kalikasan, ekolohiya, climate change, ano ba talaga ‘to? Marami sa ating mga lider kulang pa sa ganito. Ang tingin nila sa environment, parang pang-Earth Day lang,” ani pa ni Acosta. Dagdag pa niya, kinakailangan din mabigyan ng alternatibong kabuhayan ang mga maapektuhan ng implementasyon ng mga polisiyang pangkalikasan.

Hindi na umano kailangan ang isang malawakang framework para sa kalikasan na magbibigkis sa mga polisiya ng gobyerno. Ngunit ipinagmamalaki naman ni Acosta na 18-taong

plano na nilagdaan sa ilalim ng kasalukuyang administrasyon, ang National Climate Action Plan. Inaasahan niyang makikipagtulungan ang buong burokrasya at mga lokal na pamahalaan upang maipatupad ang mga itinatadhana ng nasabing plano.

Para kay Salmo, kung nanaisin talaga ng gobyerno at ng mga mamamayan na solusyunan ang problema sa pagkasira ng kalikasan, kinakailangang kilalanin muna niya ang problema: “Una, kailangan mong kilalanin ang problema, ‘pag wala kang makita, iisipin mo na okey lang pala, na sa totoo lang hindi naman talaga, di ba?” Dagdag pa niya, kinakailangang makita ng mga tao na konektado ang lahat sa iba.

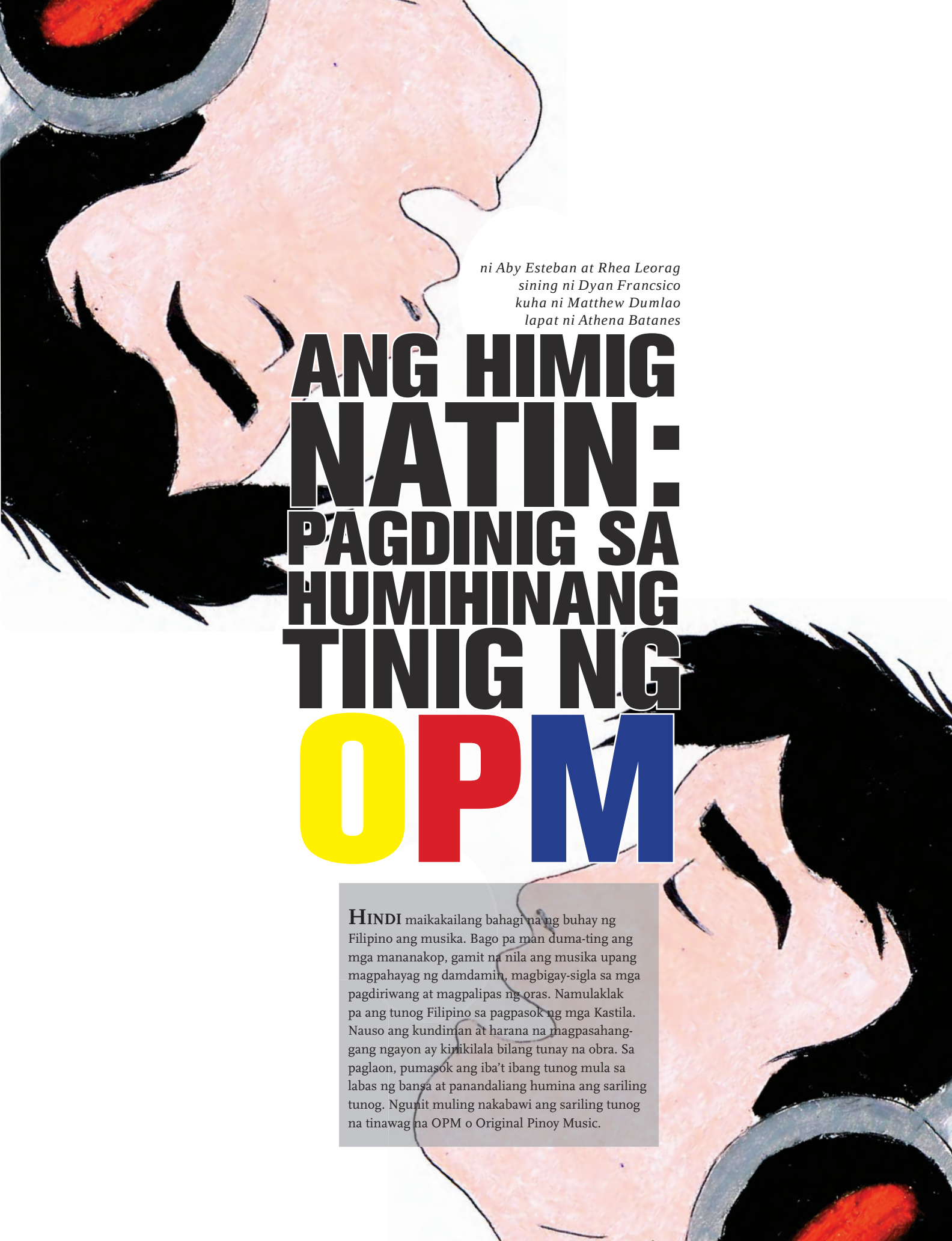
ANG NINANAIS NATING HINAHARAP

Sa katatapos pa lamang na Rio+20, isang dokumento marahil ang pupukaw kaninuman—ang kinahinatnan ng paghihintay at pagpapagod ng lahat ng dumalo sa mga pagpupulong. Ito ang “The Future We Want”—ang ninanais nating hinaharap. Binibigyang-diin dito ang sama-samang pagkilos upang matamo ng lahat para sa lahat ang sostenibleng pag-unlad.

Ngunit nakalulungkot na nanatiling salita ang mga pangako. Kinakailangan ang pagpapani-bago para sa mga dumalo ng mga pagpupulong sa Rio de Janeiro, pagpapanibago ng pagtataya para sa sostenibleng pag-unlad. Pangunahin sa mga kinikilalang hamon ay ang pagpuksa sa kahirapan at kagutuman. Upang magawa ito, kinakailangang itahi sa bawat hibla ng lipunan—ekonomiko, pangkalikasan, politikal—ang mga prinsipyo ng sostenibleng pag-unlad. Magdadala ito ng mga pagbabago, marami pang pagbabago sa paraan ng pamumuhay ng tao, ngunit ang lahat ng ito ay para sa tao rin. Sa isang banda, kailangang akuin ng kasalukuyang henerasyon ang responsabilidad para sa isang hinaharap na nanaisin din ng mga susunod pa. **III**

Una, kailangan mong kilalanin ang problema, ‘pag wala kang makita, iisipin mo na okey lang pala, na sa totoo lang hindi naman talaga, di ba?

***Dr. Severino Salmo III,
Kagawaran ng
Environmental Science***

*ni Aby Esteban at Rhea Leorag
sining ni Dyan Francsico
kuha ni Matthew Dumlaog
lapat ni Athena Batanes*

ANG HIMIG NATIN: PAGDINIG SA HUMIHINANG TINIG NG OPM

HINDI maikakailang bahagi na ng buhay ng Filipino ang musika. Bago pa man duma-ting ang mga mananakop, gamit na nila ang musika upang magpahayag ng damdamin, magbigay-sigla sa mga pagdiriwang at magpalipas ng oras. Namulaklak pa ang tunog Filipino sa pagpasok ng mga Kastila. Nauso ang kundiman at harana na magpasahang-gang ngayon ay kinikilala bilang tunay na obra. Sa paglaon, pumasok ang iba't ibang tunog mula sa labas ng bansa at panandaliang humina ang sariling tunog. Ngunit muling nakabawi ang sariling tunog na tinawag na OPM o Original Pinoy Music.

Sa panahon ngayon, nasaan na nga ba ang OPM? Bumabalik na naman ba tayo sa pagkahumaling sa mga Elvis at Madonna?

Orihinal at Pinoy pa nga ba ang musikang naririnig natin? Sa paghahalo ng dayuhan at ng Filipino sa paggawa ng tunog, alin ba ang maituturing na Pinoy? Sapat na ba na Pinoy ang mang-aawit para ituring na OPM?

Para kay Rez Toledo, isang OPM artist at higit na kilala bilang 'Somedaydream,' "Kahit anong musikang ginawa ng Filipino ay OPM." Kung gayon, kailangang Filipino ang nagsulat at naglapat ng musika sa isang awit nang maituturing na OPM. Paliwanag niya, "[Mahalaga ang pagka-orihinal dahil] nandoon 'yong pride at worth ng artist. Kung artist ka, siyempre gusto mo galing sa 'yo 'yong ibinabahagi mo.'" Kung ayon sa aspekto ng paggawa inuuri ni Toledo ang musika, karanasan naman ang batayan ng tagapagtaguyod ng OPM na si Nikki Jurado. Aniya mahalaga na naiisip ng artist na "Itong kinakanta ko, naranasan ko 'to, gusto kong ibahagi sa inyo."

Marahil pinakamadaling iuri ang musika ayon sa kung sino ang bumuo nito. Subalit sa paglipas ng panahon at sa paghahalo ng mga sangkot sa paggawa ng tunog, nagkakaroon na ng pag-iiba sa kahulugan ng OPM. Halimbawa nito ang kaso ni Charice Pempengco na nakilala dahil sa video niya sa Youtube. Filipina siya at orihinal ang mga awitin niya, ngunit gawa at isinulat sa Estados Unidos. OPM pa rin ba iyong maituturing? Paano naman ang album ni David Archuleta na gawa ng Ivory Music at inilabas ng Sony Music, kapuwa kompanyang Pinoy? Lahat ng kanta roon ay isinulat at nauna nang pinasikat ng Pinoy na mang-aawit ngunit sa pagkakataong ito banyaga na ang manganganta, OPM pa ba iyon?

Gayunman, gaya ng sabi ni Jurado, mahalaga na Filipino pa rin ang pinaghuhugutan ng mga awitin. Naroon pa rin ang pagiging bahagi ng kultura ng OPM. Salamin pa ring maituturing ang mga awit; maipakikilala nito kung ano ang kahulugan ng pagiging Filipino. Ito ang dahilan kung bakit mahalaga na tingnan kung sino ang nagsulat at para kanino ang isinulat na awitin. Nahuhubog ang pagkato ng artist ng kaniyang lipunang ginagalawan. Kaya ayon kay Jurado, "Only a Pinoy can make OPM."

TUNOG OPM

Kung gawang Filipino, OPM ang awit. Kadalasang Filipino rin ang kamalayan ng mga awit-

ing saklaw ng genre. May espesipiko naman kayang tunog ang OPM? Sa nakababatang henerasyon, madalas na ang mga banda gaya ng Eraserheads, Rivermaya at Bamboo ang awtomatikong naiisip kapag tinatanong kung ano ba ang tunog OPM. Sa madaling salita, mailalarawan ang tunog bilang halo-halong himig galing sa iba't ibang gitara at tambol kahalo ang boses ng isa o higit pang bokalista. Ang tunog na ito ang madaling tanggapin at ariin ng kabataang Pinoy ngunit kapag pumasok na ang mga awiting novelty, pilit nang inalalayo ang sarili.

Sa Filipinas, nahuhulog sa OPM genre ang lahat ng awiting gawang Pinoy: tradisyonal na awitin, orihinal na awiting nasa Ingles, rap, awiting pansayaw at iba pa. Para kay Toledo, ang pagsasama-sama ng iba't ibang indayog

Mas pipiliin ng taong bilhin iyong gawa sa labas kaysa sa lokal. Nakakalungkot, kaya rin naman ng lokal.

Francis Guevarra, Artists and Repertoire Manager ng MCA Music

ng Filipino at pagsisiksik nito sa ilalim ng iisang genre ay labis na nakalilimita. Nariyan umano ang pagkitid ng pagkaunawa sa kung ano ang OPM. Halimbawa, sa isang henerasyon na tinangkilik ang love songs, iyon ang tunog na kikilalanin nilang OPM. Magiging mahirap para sa kanilang nasanay sa ganoon na tanggapin ang higit na maingay na tunog ng Shamrock o Urbandub bilang OPM. Problematiko ito dahil maraming paghahati-hati sa ilalim ng OPM, ngunit sa pag-eere sa radyo o telebisyon, tila nawawala ang paghahating iyon.

Para naman kay Jurado kailangan lang na may pagkilala sa pagkakaiba-iba ng tunog na napapaloob sa genre. "Anumang panlasa mo, kung maganda 'yong musika, maganda 'yon. Maganda [ang] OPM." Hindi dapat ilayo ang sarili sa genre dahil may ilang bahagi iyon na hindi akma sa ating panlasa. Gayunman, ayon kay Francis Guevarra, Artists and Repertoire Manager ng record label na MCA Music (Universal Music Philippines), "Ang mahalaga [ay] 'yong mapapasayaw ka." Ang ibig sabihin

nito, dapat magbigay-sigla at saya ang musika sa mga tao. Kung ano ang makapagbibigay sa kanila nito, iyon ang kakagatin nila.

PAMAMAOS AT PAGHIHIKAHOS

Ipinaliwanag ni Guevarra ang kahalagahan ng epekto ng tunog sa nakikinig. Kaya marahil may pagkakataon na, bagaman walang nilalaman ang awit, nagiging mabenta ang tunog. Aminado siya na hindi na maganda ang takbo ng OPM ngayon. Bunsod ng paghina nito, isinulong ng kasalukuyang pangulo ang Executive Order 255 na nagsasabing dapat magpatugtog ng hindi bababa sa apat na awiting OPM ang mga estasyon ng radyo kada oras. Mahalaga ito sa paglalaan ng oras at pagkakataon sa samu't saring orihinal na tunog Pinoy, ngunit tila hindi naman ito nasusunod. Maoobserbahan sa ilang estasyon na nangingibabaw ang mga awiting 'imported' at mabibilang ang pinatutunog na mga awiting atin.

Malaking dahilan umano ng paghina ng OPM ang hindi pagpili ng mga Filipino sa tunog. Pagpapatunay ni Guevarra, "Halimbawa, naglabas ka ng awiting RNB, mas pipiliin ng taong bilhin iyong gawa sa labas kaysa sa lokal. Nakalulungkot, kaya rin naman ng lokal*." Dama rin ito ng musikerong si Toledo, "Mahirap i-impress ang mga Pinoy ngayon." Napakalawak ng pagpipilian ng tagapakinig at mukhang bumabalik ang pagkiling ng marami sa tunog banyaga. Kaya para sa kagaya ni Jurado na nagtataguyod ng OPM ay hindi maiwasan ang pagkadismaya, "Huwag na nilang [unahing] ayusin 'yong [pan]labas gayong dapat inaayos muna 'yong [pan]loob. Ibenta nila 'yong sariling atin sa atin din." Aniya, malaki rin ang tungkulin ng pamahalaan sa industriya.

Gamit ang imahen ng tipikal na department store upang ilarawan ang espasyo sa gawang Pinoy, tanong ni Jurado, "Bakit maliit lang, bakit hindi [ma]laki?" Ganito rin ang hinaing ng mga kompanyang bahagi ng music industry, patuloy na lumiliit ang paraan ng pagpapakilala sa mga bagong artist. "Ayaw nilang patugtugin sa radyo, ayaw nilang i-guest sa TV. Ang gusto lang nila 'yong mga artist na nandoon sa kanila. Ang hirap ngayon, sobrang hirap talaga." Dagdag pa ni Guevarra, kaya rin lumalakas ang pagkahilig sa remakes. Sa dami ng mga awiting inilalabas, mahirap nang pasikatin ang orihinal na awitin at mga bagong mangangawit. Kaya sa halip na magtangkang makapasok gamit ang orihinal, doon na ang mangangawit sa kilala na ng lahat.

Hindi naman maikakaila na nakatulong ito sa mga nakilala sa Youtube, halimbawa. Kaya bagaman masigla ang industriya dahil patuloy ang pagpasok ng mga bagong talento, naiiwan naman ang OPM. Mga Pinoy ang mang-aawit ngunit hiram o nauulit lang ang inaawit. Palagay naman ni Jurado ay maaaring may kinalaman ang mga paligsahan sa pagkanta sa bansa. Nagiging tatak ng isang produkto ng ganitong paligsahan ang mga awiting gamit nila sa pagtatapos ng paligsahan o sa pagkakataong pinakanagustuhan siya ng mga manonood. Pagbabahagi ni Toledo, “Okay tayo sa identity pero napag-iwanan ang music scene.” Dagdag niya, “Music shouldn’t get stuck in one place.”

PAGSASALBA SA TINIG

Sa pagnanais na buhayin ang OPM, inilunsad ni Jurado nito lamang unang araw ng taong 2012 ang Twitter account na @saveOPM. Sa pamamagitan ng account na ito ay ibinabahagi ni Jurado sa mga kapuwa Filipino at sa mundo kung gaano kagaling ang OPM, kung bakit ito dapat buhayin at mahalín. Katulong niya sa pagpapakalat ng adbokasyang ito ang followers ng account na kinabibilangan hindi lang ng mga tagahanga kundi pati ng mga banda at mang-aawit. Nang tanungin kung bakit niya naisipang simulan ang nasabing kampanya, isinagot ni Jurado na dahil ‘awesome’ ang OPM. Para sa kaniya, masuwerte ang henerasyon natin sa ngayon dahil naabutan pa natin ang mga magagaling na OPM artist gaya ng APO Hiking Society, Eraserheads at Rivermaya. Aniya, “Kung hindi mo isasalba, kawawa naman ‘yong magiging anak ko.”

Pagiging makabago naman ang ginamit na paraan ni Toledo upang mapasiglang muli ang OPM. Ipinakilala niya ang electronic-pop sa industriyang Filipino. Mula nang sumikat ang kaniyang kantang “Hey Daydreamer” noong mga unang buwan ng 2011, nagtuloytuloy na ang pagkilala ng mga tao kay Toledo at sa handog niyang bagong musika. Ayon kay Guevarra, “Breakthrough artist siya. Bago ‘yong musika niya, walang ganon dito e. Nagkaroon siya ng lakas ng loob na ilabas ‘yong original song niya.” Kamakailan lang, nakuha ni Toledo ang una at ikalabing-apat na puwesto sa Myx Hit Chart 2011 Year-End Countdown, kung saan halos kalahati ng mga kantang nakapasok ay banyaga.

Kinakitaan naman ng pagkakataon ni Jurado ang pagtatagumpay ni Toledo, “Ang bata

“Sana panahon na ng bagong henerasyon, bagong henerasyon ng musicians at bagong OPM.”

*Rez Toledo
 (“Somedaydream”),
mang-awit at nagpatanyag ng E-Pop sa Filipinas*

niya [pa pero] kaya niyang magnumber 1 at [14] sa isang taon, kaya siyang suportahan ng ganon ng mga Filipino.” Ipinapakita ng pagkakataong naibigay kay Toledo na maaari pa ring suportahan ng Filipino ang musikang hatid ng kaniyang kababayan. Marahil nagbabago na ang panlasa at kinakailangan upang mailapit muli ang mga tagapakinig. Ani Toledo, “Gusto kong katawanin ng musika ko ang pagbabago, kung ano ang bago, kung anong nakapupukaw ng interes.”

Para kay Guevarra, nangangailangan ng kooperasyon ng tao, sistema at ng mismong mga artista ang pagsasalba sa OPM. Kailangan ng mga taong handang makinig, sumuporta at magpahalaga sa musikang sariling atin. Gaya nga ng laging sinasabi ng mga banda o mang-aawit sa mga tagahanga nila, “Wala kami kung wala kayo.” Kakailanganin din ng pagbabago sa sistema—maayos na pagpapatupad ng mga batas gaya ng EO 255, pagkakaisa ng gobyerno at mga recording companies ukol sa pagpapakilala ng ating musika at hindi pagtutok sa banyaga. Kailangan ring piliin ng mga artist na gumawa ng OPM. Aniya, “Ipagpatuloy lang ang paggawa ng orihinal, itigil na ‘yong paggawa ng cover. Huwag kayong bibitaw.” Sa bahagi naman ng mga nasa industriya ipinaalala ni Guevarra ang kahalagahan ng ‘hook’ sa mga awitin, kailangan tatatak ang tunog at laman ng mga awitin.

hype ng OPM,” ito ang puno ng pag-asang pagtingin ni Jurado sa magiging kinabukasan ng OPM. Si Guevarra naman, bagaman may pagdududa ay sinisikap na maging positibo, “Sana lumago. Trabaho namin ‘yan e. May kasabihan nga tayo, ‘You’re only good as your last hit.’ Sana gumanda. Sana masuportahan. Cycle lang naman ‘yan. Tataas ulit, mag-eevolve.” Ayon naman kay Toledo, “Sinasalamin ng OPM ang mga tagapakinig nito.” Kaya panahon na umanong maging bukas sa pagbabago—sa mga kanta, artist at paraan ng pagpapakilala sa madla. “Think out of the box,” aniya. Hindi ibig sabihin nito na kalilimutan na ang musikang nagsilbing pundasyon ng OPM. Sa halip, palalaguin ito at iaakyat sa isang bagong nibel ang dati nang naririyang. Habang may Filipino na patuloy na gumagawa, nagbebenta, bumibili at nakikinig ng musika, patuloy na magiging bahagi ng pang-araw-araw na buhay mga Filipino ang OPM. Ani Toledo, “Sana panahon na ng bagong henerasyon, bagong henerasyon ng musicians at bagong OPM.” **MD**

**Isinalin mula Ingles*

SULYAP SA HINAHARAP

“Maganda. Maraming lumalabas na magagaling. Optimistic at hopeful. Babalik ang

ANG PINUNO BILANG MAGSASAKA

Isang taon matapos mahirang si Fr. Jose Ramon Villarin SJ bilang pinuno ng Ateneo de Manila. Naitanim? Alin sa mga dati nang binhi ni Fr. Bienvenido Nebres?

*nina Virna Guano, Pao Hernandez, JC Peralta, at Eliza Sallao
may ulat ni Rhea Leorag
kuha ni Matthew Dumlaog*

“Napababagal (bogged) ako. Isang barko ang Ateneo; hindi ito maibabaling ng mabilis.” Ito ang pahayag ni Fr. Jett Villarin sa isa sa mga nauna niyang panayam bilang ang bagong pangulo ng Pamantasang Ateneo de Manila.

Tunay ngang malaki para imaniobra ang isang institusyong nagsisilbing hulmahan ng may halos siyam na libong estudyante upang maging buo bilang indibidwal, maging Kristiyanong nagsusumikap na gawing realidad ang kaharian ng Diyos sa mundo, at maging propesyonal na may pagtataya para sa iba. Ibilang pa rito ang pangangalaga sa mga kamay na nagtutulong-tulong sa pagpapagalaw sa komunidad ng Ateneo. Higit sa lahat, malaking gampanin ang pangunahan ang Ateneo

na makibahagi sa lipunan—magsulong ng kaalaman, magpaunlad ng teknolohiya at harapin ang idinadaing ni Juan. Hindi rin biro na pinagkatiwalaan ng 18 taon ang pinunong sinundan.

Inihalal bilang ika-30 na pangulo ng pamantasan si Fr. Jose Ramon Villarin, S.J. noong Enero 29, 2010 upang pumalit kay Fr. Bienvenido Nebres, SJ na nagsilbi bilang presidente ng Ateneo sa loob ng 18 taon. Nagsimula ang kaniyang termino sa posisyong ito noong Hunyo 1, 2011—higit isang taon na ang nakalipas at sa loob ng panahong ito, nangangailangan ng isang pagsusuri sa kaniyang mga plano para sa buong pamantasan: Alin nga ba sa kaniyang mga binabalak ang naisakatuparan

na, o sa kaniyang gana, ay nasimulan na?

Paano nagkakaiba at mapag-iiba sa dating pangulo, na nanguna sa pamantasan sa loob ng halos dalawang dekada, ang kaniyang estilo ng pamumuno at para ba ito sa ikabubuti ng institusyon?

ANG BULTO

Pormal na itinanghal si Fr. Bienvenido ‘Ben’ Nebres noong ika-10 ng Disyembre 1993 bilang ika-dalawampu’t siyam na pangulo ng Ateneo. Noong mga panahong iyon, higit nang payapa ang kondisyon sa bansa: lumipas na ang Martial Law sa panahon ni dating Pangulong Ferdinand Marcos at ang mga coup d’etat laban sa administrasyon ni dating

KA: SA PAGPAPALIT NG PANGULUHAN

Ilang ika-30 pangulo ng pamantasan, ano na nga ba ang kaniyang mga
venido Nebres, SJ ang naani o kaya'y kaniyang papalitan?

Pangulong Corazon Aquino. Patapos na ang termino ng nahuli at malapit nang pangunahan ni dating Pangulong Fidel Ramos ang bansa. Sa loob naman ng pamantasan, naging usapin ang pagtataas ng matrikula, ang mga insidente ng pagnanakaw ng ilang 'taga-labas' at ang naluluma nang pasilidad. Ilang buwan bago ang inagurasyon ni Nebres inilahad niya sa isang panayam na higit na pagtutuunan niya ng pansin ang mga usapin sa loob ng pamantasan.

"Gamit ang wika ng bagong labas na aklat ukol sa pamumuno, nakikita ko ang gampanin ko, una, bilang isang designer at (ikalawa bilang) guro." Ganito ipinaliwanag ni Fr. Nebres ang kaniyang hahawakang posisyon

noong 1993. Aniya, tungkulin niyang magdisenyo ng "pagkakataon at proseso kung saan uunlad ang kapasidad nating lahat, simula sa mga pinuno, na maunawaan ang kasali-muutan [nito] upang linawin ang tunguhin, at maibahagi ang ating pag-unawa sa ating misyon at sa ating institusyon." Sa kabilang banda, nakikita naman niya ang pagtuturo sa "pagtulog na salaminin ang ating mga paradaym."

Taong 1994, muling nilinaw ang tunguhin ng pamantasan. "Minimithi ng paaralan ng Artes at Agham ng Ateneo de Manila na maging pamantasang nangunguna sa paghubog ng mga indibidwal na maging mga pinuno na pinukaw ng pananalig na humingi (demands)

ng katarungan, na gumagamit ng kanilang kagalingan (competence) sa pag-unlad (growth) at patuloy na pagpapalaya sa ating bansa, alinsunod sa pagkamit sa sostenibleng pag-unlad." Naging malinaw si Nebres na pangungunahan niya ang pagkilos mula sa ibaba—"grassroots" aniya. Naipakita naman ito ng tuwirang pakikipagtulungan sa maliliit na komunidad gaya ng Gawad Kalinga noong 2000, at ang paghihiwalay ng ngayo'y School of Government bilang isang nagsasariling akademikong yunit mula sa pinanggalingan nitong Graduate School of Business noong 2001.

Sa pagitan ng paglililaw ng tunguhin at pagtatanong sa mga paradaym higit na

naging litaw ang ikalawa sa pamumuno ni Nebres. Sa ilalim ng termino niya nabuo ang pakikipagtulungan sa mga pamantasan sa labas ng bansa gaya na lamang ng University of Denver at mga kompanya gaya ng Procter and Gamble at Philippine Long Distance Telephone Company (PLDT). Bilang alagad ng siyensiya, hindi na rin katakataka ang malalaking hakbang sa teknolohiya sa kahabaan ng kaniyang pananalagi. Ilan sa mga ito ang ‘computerization’ sa pamantasan; noong 1999, tuluyan nang naging ‘computerized’ ang enrollment—ngayo’y kilala sa mga mag-aaral bilang Ateneo Integrated Student Information System (AISIS).

Binuno rin ni Nebres ang dati nang suliranin sa pasilidad. Ilang renobasyon at pagsasaayos ang pinagdaanan ng mga gusali. Naipatayo din ang mga bago tulad ng Science Education Complex at PLDT-Convergent Technologies Center (PLDT-CTC) na tumugon sa kaku-langan sa mga silid-aralan ng mga nagdaang dekada at naglayong isulong ang teknolohiya. Naitayo rin ang Church of the Gesu sa Immaculate Heart Hill. Kasabay nito ang pagtatalaga ng mga pamantayang pamilyar na sa mga Atenista ngayon: pagsusuot ng I.D., pagtataas ng tuition, at paggamit ng tiyak na bilang ng core subjects na higit na kakaunti

kumpara sa nagdaang panahon. Ginawa ang mga nasabing pagbabago ayon na rin sa hinihingi ng panahon.

PRAGMATIKO, AWTOMATIKO

Sa isang panayam, sinagot ni Nebres na napagtanto niya na hindi epektibo ang malawakang mga solusyon kaya nararapat na ang pag-aralan ay iyong mga nasa ibaba at ito ang bigyan ng higit na pansin, at paglaanan ng panahon. Ang paniniwalang ito ang naging tampulan ng ilang naniniwalang higit na malaki ang kapasidad ng pamantasan kaya nararapat na malalaki rin ang mga hakbang nito.

“Napagwari nating ang malawakang solusyon (macro solutions)—ang pagsasaayos [sa mga problema] sa pamamagitan ng pagpapalit ng pangulo o pagla-lobby laban sa Kongreso—ay hindi gagana,” ayon sa isa sa kaniyang mga panayam sa The Guidon. Ang paniniwalang ito ang naging saligan ng dalawang dekadang pamumuno ni Nebres, bilang isang pagtugon sa hamon ng globalisasyon—ang pinakamalaking hamong kinahaharap umano sa panahon ng kapayapaan at pagtatapos ng diktadura noong rehimeng Marcos, at siyang kinailangang tugunan.

Malayo sa kaniyang naging katayuan noong panahon ng Batas Militar ang ganitong tindig ng dating pangulo—isang resulta ng pagpapalit ng paradaym para sa direksiyon ng pamantasan ayon kay Lisandro Claudio, guro mula sa Kagawaran ng Agham Politikol. “Tila pinagsisisihan ni Padre Nebres ang aktibismo ng dekada ’70. He doesn’t like forms of activism that directly challenge the state... The emphasis [now] is on working with the government instead,” aniya sa isang panayam.

Ito rin ang naging dahilan ng ilang puna sa kaniyang pamamalakad mula sa ilang miyembro ng komunidad. Ayon kay Dr. Agustin Rodriguez, puno ng Kagawaran ng Pilosopiya, resulta ng pagtatangkang idiin sa Atenista ang layuning pagbubuo sa bayan ang ganitong pagpapalit sa estilo ng pamumuno, kung saan ninais ni Nebres na makamit ang mga tunguhing nakatuon sa mga aktuwal at praktikal na sektor tulad ng edukasyon, pabahay, at kalusugan.

Kabilang sa pagsusumikap ni Nebres ang ilan sa mga kilala nang institusyon at grupo sa Ateneo: ang nauna nang nabanggit na Gawad Kalinga, Ateneo Center for Educational Development (ACED), at Ateneo School of Government (ASoG).

Kung sa programang pabahay nakatuon ang GK, sa pagpapaunlad ng edukasyon naman nakatuon ang mga programa ng ACED. Sa isang panayam kay Nebres, naniniwala siyang nakasalalay ang hinaharap ng bansa sa sistema ng pampublikong edukasyon—ang parehong konteksto ng pagkabuo ng ACED.

Bagama’t halos walang pinag-iba sa mga katulad na organisasyon ang naging simula ng ACED, noong 2000 ay nagkaroon ng pagbabago sa programa nito kung saan tinugunan at mas pinagtuunan ng pansin ang mga pangangailangan ng ilan sa pinakamahirap na paaralan sa Maynila, ayon sa direktor nitong si Carmela Oracion. Naging “needs-based, community-owned, and outcomes-based” ang pokus ng organisasyon, na namamahay sa pagbuo ng isang kapaligirang angkop sa pagkatuto bilang pagsang-ayon sa “grassroots” na pananaw ni Nebres.

Tampulan naman ng pagpupunyagi ng Ateneo School of Government ang lokal na pamahalaan at ang epektibo at etikal na pamumuno. “Ang pagkakaloob ng mga programang tiyak na makaantig sa bansa, lalo na sa estilo ng pamumuno sa bayan ay ang mandatong

aming itinakda sa AsoG.” Ito ang pagdeklara ni Antonio La Viña sa kaniyang pagkakatalaga bilang dekanong Ateneo School of Government noong 2006, limang taon matapos ihiwalay mula sa Ateneo Graduate School of Business ang nauna. “May krisis tayo sa ating liderato,” ani La Viña. Nakabase sa prinsipyong “building the country community by community, town by town, city by city, from the ground up” ang estratehiya ng paaralan. “Tinutukan natin ang lokal na pamahalaan dahil naniniwala tayong ito ang lunsuran ng inobasyon at pagbabago,” ang naging pahayag ni Padre Nebres sa seremonyang pagtatapos ng Graduate School of Business at School of Government noong Agosto 1, 2010 at tulad ng sa ACED, mula sa kailaliman ng sistema ang pamamaraan ng pagpapabago nito, ang siyang kinaluluguran ng lokal na pamahalaan o local government units (LGUs).

APOLITIKAL

Ayon kay Nebres, kabilang sa pagharap sa hamon ng globalisasyon ang pagtataguyod at kaniyang pagsuporta sa mga organisasyong ito. Ito ang kaniyang sagot sa “competitiveness gap” sa pagitan ng Filipinas at ng mundo, at sa hindi makatarungang agwat sa pagitan ng mahihirap at mayayaman sa ating lipunan.

Naniniwala si Claudio na hindi sapat ang mga hakbang na ito upang matawid ang tulay sa pagitan ng dalawang uri sa lipunan, at masugpo ang kahirapan. Aniya, problematiko ang pagkilos na ito: “...it seems as if the solutions to poverty are immediate, visible, tangible, stopgap solutions.” Naniniwala siyang hindi pa sapat ang mga nagawang hakbang ni Nebres sa paglutas ng mga suliraning panlipunan, partikular na ang kahirapan.

Para kay Rodriguez naman, isang tunay na pragmatiko si Padre Nebres at nag-iwan ito ng mga pangmatagalang epekto sa institusyon—kadalasan, kabilang sa nagiging aksiyon ay ang pag-iwas sa politika at mga isyung politikal.

Idinagdag pa ni Claudio sa isa sa kaniyang mga blog sa GMA News Online na nakagambala para sa kaniya ang “pakikipagtulungan” ni Nebres sa pamahalaan sa panahon ng kaniyang panunungkulan—ang administrasyong Arroyo, bagama’t isa umano itong pamamaraan upang maisagawa ni Nebres ang kaniyang mga plano para sa “nation-building.”

Ayon kay Rodriguez, lagi silang nagkatatalo ni Padre Nebres pagdating sa mga debate tung-

kol sa uri ng pamamalakad at sa mga polisiya, kung saan para kay Nebres, mas mainam na aksyunan agad ang problema sa halip magkaroon ng policy research, at ang pag-iwas sa mga ideolohiya. Ngunit ani Rodriguez, kung susundin ang ganitong pag-iisip, ang umuubra sa panahon ngayon—“what works” sa mga salita umano ni Nebres—ay kapitalismo, at hindi kanais-nais ang mga resulta nito sa kalikasan at manggagawa.

Para kay Villarin, hindi makatarungan ang pagpuna kay Nebres bilang isang pinuno na kusang lumayo sa politika. Aniya, nasasangkot naman sa mga isyu ng bayan at politika ang kaniyang sinundan ngunit tahimik umano ang estilo ng pakikisangkot ni Nebres.

Sa pagtatanggol ni Villarin sa nakatatandang Heswita, may kaunting pagkakaiba naman ang kaniyang pagharap sa mga politikal na usapin. “But I see a value in speaking up—people also listen to our silence.” Iilan lamang siguro ito kaibhan ng bagong hirang na pangulo ng pamantasan. “Hindi maaaring hindi maging politikal ang Ateneo. Ano man ang sabihin o hindi sabihin ng Ateneo ay makaaapekto sa ating bansa... We should speak up.”

SIMULA AT PAGPAPATULOY

“Sa unang taon, nililina, binubungkal muna ang lupa bago mo tamnan. Ito ang ginagawa natin ngayon: nililina ang direksiyon, mga layunin, mga estratehiya, at target.

Hindi maaaring hindi maging politikal ang Ateneo. Ano man ang sabihin o hindi sabihin ng Ateneo ay makaaapekto sa ating bansa... We should speak up

Fr. Jett Villarin, SJ

Ito ang magiging batayan ng ating kilos sa darating na mga taon. Hindi ito madali; kailangan ng panahon dahil sa mga pagbabago.” Ganito kinilala ni Villarin ang magiging simula ng kaniyang termino bilang pangulo

ng pamantasan. Binansagan niya bilang “warm-up years” ang unang dalawang taon ng kaniyang pamamahala sa kaniyang welcome address para sa taong pang-akademiko 2012-2013.

“I’m continuing these directions [set by Nebres].” Ayon kay Villarin, nakatuon sa tatlong layunin ang kaniyang pamumuno sa Ateneo: buuin ang nasyon, pangalagaan ang nilikha, at ipagpatuloy ang paghubog sa mga Atenistang makikilahok sa misyon ni Hesus (nation-building, creation, and identity and mission). “Kailangan pang isalin ang tatlong direksiyong ito sa mga layunin o goal, tapos isalin din ang mga layuning ito sa mga estratehiya (o strategies o means). ‘Pagka nalinaw na natin ang ating mga estratehiya, kailangan naman nating lagyan ng mga target o indicators ang mga estratehiyang ito para lang hindi tayo lumutang.”

Ang mas matinding pag-uugnay sa pagitan ng iba’t ibang paaralan ng mga Paaralang Loyola ay isa lamang sa mga plano ni Villarin. “Maraming kahusayan, kadalubhasaan sa iba’t ibang kagawaran, ngunit hindi sila magkaka-ugnay... Nais ko silang pagdugtungan.” Kabilang sa planong ito ang ilan sa mga professional schools ng pamantasan, ang Graduate School of Business at ang Ateneo Law School.

Ngunit hindi lamang ito isang pamamaraan upang pagtibayin ang ugnayan ng bawat kagawaran at paaralan sa loob ng pamantasan. “Kung tutuusin, ang mga suliraning panlipunan ay likas na ‘multi-disciplinary’, ‘multi-sectoral’, ‘multi-dimensional’, ‘multi-generational’, at kung anu-ano pang ‘multi’ na nariyan. Tulad ng sabi ko noong investiture, maraming puso ang halimaw ng kahirapan; the poverty monster has many hearts. Hindi mo kayang paslangin ito ng isang saksak sa isang puso lamang.”

“Napapanahon na marahil ang pag-ahon natin sa kahirapan, sa pamamagitan ng ating ‘multi-disciplinary, multi-sectoral’ na pakikisangkot at pagtutulungan sa edukasyon, hanapbuhay, at kalusugan,” dagdag niya.

Ang pagtutulay sa mga kagawaran ay, ayon kay Villarin, isang teknik upang lampasan at pangibabawan ang pagkakahiwalay ng kadalubhasaan ng mga kagawarang ito upang “isaloob natin ang ating malalawak na hangad para sa ating bayan.” “Binubuhay sa maraming balikat ang bahay, patungo sa isang destinasyon. Isabuhay natin ang bayanihan dito sa

paaralan para sa ating kapuwa.”

Maituturing din na kabilang sa kaniyang mga plano ang pagpapakilala sa isang bagong tradisyon sa komunidad ng Ateneo—ang Ignatian Festival na gaganapin sa darating na Hulyo 21. Ayon kay Villarin, itong pagdiriwang na ito’y naglalayong kalingain at palalimin ang diwa ni San Ignacio de Loyola sa komunidad, lalong-lalo na umano sa alumni ng pamantasan, bilang ang mga ito ang mga Atenistang nasa forefront ng bayan, ang siyang nasa labas ng pamantasan at aktibong nakikibahagi sa pagkilos ng bansa. “Itutuloy natin ang paghubog natin ng mga pinuno na siyang magbibigkis at di manghahati ng ating mga komunidad.”

Ang pagpapatibay ng espirituwalidad ni Ignacio at pagkakaroon ng “bayanihan” sa loob ng pamantasan ay iilan lamang sa mga pagsusumikap ni Villarin na isakatuparan ang tatlong “strategic thrusts” na itinakda niya sa pagsisimula ng kaniyang termino. Kabilang sa mga “thrust” na ito ay ang misyon at identidad, pagbubuo ng bayan (nation-building), at kalikasan at pagpapaunlad (environment and development).

PAGBUBUNGKAL NG LUPA

Nang tanungin ukol sa kaniyang bisyon sa bansa, isang ‘state of creation’ ang kaniyang nabanggit. Sa pagkamit nito, pangunahing tunguhin ang pagmalas sa napagtagumpayan at sa kakaharapin. Binigyang-diin niya ang pagsalig sa agham at iba pang disiplina sa pagbalanse ng mga isyu. “Hindi ito madali. Laging nagbabanggaan ang dalawang iyan, sa labas at loob ng Ateneo. Kailangan laging bukas ang daan ng komunikasyon... kailangang linangin din ang pagtiwala na ang habol naman nating lahat ay ang totoo at ang kapakanan ng ating kapwa.”

Bilang kabahagi ng strategic thrust na kalikasan at pagpapaunlad, kabilang sa mga plano para sa ‘state of creation’ na ito ay ang pag-aayos at pagkakaroon ng hindi lamang bagong estruktura, kundi bagong mga polisiya sa loob ng pamantasan. “Kailangan bigyan ng pagkakataon na makarating tayo sa ating paroroonan na hindi nakakasira sa ating araw at sa ating campus at sa ating hangin. Itong bagong mobilidad ang aakay sa ating mga plano na baguhin ang campus road infra. Ilang implikasyon nito ay ang ‘pedestrianization’ ng campus, ang pagtatayo ng vertical parking, mga tamang sidewalk at tawiran, shuttle system, atbp. Kailangan pahalagan

muli natin ang lupa.”

Isang pagtataguyod sa “research at internationalization at formation in Ignatian spirituality” ang isa pang nakikitang hakbang ni Villarin upang mapatupad ang kaniyang mga layunin.

Aniya, mahalaga rin ang pagpapanatili ng mga pagbabago. Nangangailangan ng masusung pamamahala at pagbabawas ng mga panganib na maaring sapitin na kabuntot na ng pag-unlad. Pag-uukulan din ng pansin ang pagreporma sa mga masalimuot na sistemang hindi nagdudulot ng mabuting pagbabago, partikular na sa pagpapalaganap ng responsabilidad sa campus at pagpapalakas sa malinis na alternatibong teknolohiya. “Sa kalikasan, sa mga isyu tulad ng responsible mining o clean energy, nawa’y mapakita natin na hindi nagbabanggaan ang development at environment, na may pag-unlad na hindi nakokompromiso ang kinabukasan ng ating bayan. Sana rin, mapatibay natin ang ating mga komunidad sa harap ng mga sakuna o disaster,” kaniyang pagpapaliwanag.

“If we’ve moved closer to those three, I would say [it’s] mission accomplished,” aniya. “I’m a pragmatist in that regard. I don’t think we will do that in five and a half years, but we’ll [accomplish] something already.”

DALAWANG HIGANTE, DALAWANG PINUNO

Karugtong na ng anumang palitan ng liderato ang hindi maiiwasang paghahambing sa estilo ng pumalit at pinalitan. Kapansin-pansin ang lawak ng bisyon ng dating pamunuan ni Fr. Nebres sa pagpapatupad ng mga proyektong direktang sumasagot sa tiyak na pangangailangan ng iba’t-ibang marhinalisadong sektor. Sa kabila nito, hindi lahat ay lubos na nasiyahan sa mga pagbabagong nailunsad ng administrasyong Nebres.

Kung ang direktang pagharap sa problema ng lipunan ang naging tatak ng pamunuang Nebres, unti-unti namang nakikilala ang kay Villarin sa aktibong pakikilahok nito sa mga isyung politikal.

Batid niyang hindi maaaring manahimik ang Ateneo sa usaping politikal. “Sa aking siyam na buwan dito bilang pangulo, nakita ko muli na mahalaga ang lugar ng Ateneo sa ating bansa. Nakikinig ang bansa sa ating sinasabi at di sinasabi. Nagagalak akong makita na marami ring mga Atenista ang naghahain ng

kanilang buhay para sa ating bayan, sa gobyerno, sa civil society, at sa pribadong sektor.”

Isa na nga sa mga usapin kung saan inihayag ng unibersidad ang kaniyang tinig ay ang tungkol sa isyu ng SM Blue Residences at ang kaduda-dudang pasya ng mga opisyal ng lungsod ng Quezon ukol sa paggawad ng exemptions dito. Malinaw sa mga naglalakihang tarpaulin sa bungad ng campus ang pagtutol ng pamantasan, at upang paigtingin pa ang oposisyon, nagdaos din ng isang rally ang Ateneo kasama ang iba pang miyembro ng Loyola Heights.

“Kung gusto mong masangkot ang mga Atenista sa isyu, kailangan mong ipakita na ito iyong isyu.” Ito ang pahayag ni Villarin sa isang naunang panayam sa Matanglawin. Kabilang na sa pakikisangkot na ito ang pagtalakay sa nabanggit nang isyu ng SM Blue, at kamakailan lamang, ang pagtatanggol ng pangulo sa Ateneo School of Government nang maghanda ito ng isang akademikong pagpupulong ukol sa isyu ng pagmimina sa bansa—kung saan pinaratangan ng Chamber of Mines of the Philippines (CoMP) bilang laban sa industriya ng pagmimina ang ASoG.

Gayumpaman, ipinapaalala ni Fr. Villarin ang kahalagahan ng tamang pagkilatis at kaukulang pag-iingat bago gumawa ng pasya, partikular na ang tungkol sa paglilitis kay dating Punong Mahistrado Renato Corona. Aniya, “may mga isyu [paglilitis] na hindi kailangang patulan muna habang pinaaandar natin ang proseso. Meron pang iba, pero tahimik muna nating pinakukuluan at kinikilatis bago ilabas... Hindi ko pipigilin ang pakikilahok. Kaya ingatan sana nila ang salita; at kung magsasalita man ay maging tapat sa sarili at sa katotohanan.” Tungkulin din umano ng Atenista na ingatan ang pangalan ng pamantasan, dahil dala-dala nila ito sa pakikisangkot—maging personal man ito.

Bukod sa pakikilahok sa mga usaping politikal, tinutumbok din ng administrasyon ang pagtugon sa kahirapan sa pamamagitan ng pagbibigay ng pangunahing serbisyo, partikular na sa kalusugan at edukasyon.

PAGHAHASIK NG TANIM

“Ano nga ba ang kahulugan ng pagiging isang Atenista?” Ito ang pangunahing tanong na kailangang masagot upang mapagwari ang direksiyon ng “thrust” na misyon at identidad ayon kay Padre Villarin sa kaniyang talumpati sa EXCEED: COA Leadership Day 2011.

Kapag natugunan na ito, madali na lamang umano ang pag-agos at pagharap sa iba pang thrust. Kabilang sa pagkakakilanlan na ito ay ang paninirahan ng Ateneo sa Loyola Heights—“we stand on a hill” ‘ika niya, isang katayuang nagtutulot sa Atenista na palawakin pa ang kaniyang nakikita. Para kay Villarin, magis ang nasa kaibuturan ng Atenista dahil aniya, hindi napapanatag ang kalooban ng Atenista sa kakaunti lamang.

Sa paghahanap ng pagkakakilanlan ng Atenista, nabibilang dito ang mga tanong tungkol sa kalalagyan niya sa isyu ng politika at bayan, at ang pagkakaroon ng nagkakaisang boses ng pamantasan hinggil sa mga usaping ito. Para kay Villarin, may pangangailangan ang pamantasan na magsalita—“panindigan itong ating ‘prophetic role’ upang palitawin ang katotohanan.”

Bagama’t tila mas ninanais ni Villarin na maging maingay ang pamantasan laban sa mga isyu ng pamahalaan at lipunan, ayon kay Coco Navarro, pangulo ng The Assembly, mahirap magkaroon ng sinasabi na “pinagkaisahang pagtugon sa mga nasabing isyung nananawagan para sa hustisya,” lalo na roon sa mga sektor ng pamantasan na may nagkakaibang opinyon. Sa pagharap sa isyung ito, idiniin muli ni Villarin ang kahalagahan ng pananaliksik. “Pinapanday pa natin ang mga posibleng mekanismo ng konsultasyon at deliberasyon at pangingilatis (discernment) bago tayo magpahayag ng ating pinanindigan bilang isang pamantasan. Sana rin maunawaan ng lahat na may kahinugan din ang pagpapahayag ng katotohanan, at may imperatibo din na piliin ang laban.”

Isa sa mga naging tanda ng administrasyon ni Nebres ay ang pagpapatibay sa konseptong “men and women for others,” lalo na ang mga propesyonal para sa nakararami sa pamamagitan ng mga professional schools. Ngunit isa ring kinaharap ng pamantasan sa unang taon ni Villarin ay ang isyu ng “SOM-centrism” sa job fair ng APO kamakailan lamang. Ito ang pinatutunguhan ng katanungan ni Johan Alcantara ng Kaingin—“Papaano pagsasamahin ang idea ng pagiging ‘tao para sa kapuwa’ kung hubog tayo ng ating edukasyon na maging akma sa mga korporasyon at sa isang gawi, gawing kasangkapan ang tao para maabot ang ating mga layon?”

Para kay Villarin, hindi nangangahulugang makasarili ang pagiging ‘corporate.’ Aniya, mas nangangailangan pa ngang magkaroon

ng Atenistang hubog sa turo ni San Ignacio de Loyola sa mga korporasyong ito, kung saan inaasahan niyang mas maaalala pa’t mabibigyan ng pagkakataong matulungan ang

Napagwari nating ang malawakang solusyon (macro solutions)—ang pagsasaayos [sa mga problema] sa pamamagitan ng pagpapalit ng pangulo o pagloloobby laban sa Kongreso—ay hindi gagana.

Fr. Bienvenido Nebres, SJ

mga taong nasa laylayan—“the people at the margins of wealth of power.” “Hindi para sa iyo ang yaman at kapangyarihan. What you do to the least (even while you stride these corporate corridors) will be remembered.”

PAGHIHINTAY SA ANI

Sa dami ng isyung kinakaharap ni Villarin sa nalalabi niyang dalawang taon, naniniwala si Dekana Luz Vilches ng Paaralan ng Humanidades na mas marami pang bagong pagsubok na pagdadaan ang pangulo. Kabilang na rito ang pagpapatibay ng bigkis ng Ateneo sa ibang pamantasan sa Asya, suliraning pangkalikasan at ang tamang pagtugon sa mga ito, pagbibigay-tuon sa pananaliksik, at pagkalap ng mga rekurso upang masustentuhan ang lumalagong larangan ng sining at humanidades.

“Kung sa hulmahan, palagay ko ang isa sa mga gagawin natin ay pagtibayin pa ang loob upang maharap ang mga tensiyon na humihila sa atin ngayon, ang resilience or tibay ng loob ‘ika nga, ang pagtatalas ng kakayahang manahimik, magsuri, mangilatis (discern), at sumisid sa mga mahahalagang isyu o tema ng panahon ngayon. Kaakbay ng globalisasyon, sisikapin din nating palalimin pa ang pagmamahal sa ating inang bayan. Hindi tayo makakalahok nang mabisa sa internasyonal na entablado kung wala tayong angkla sa ating pagka-Filipino. Atin ding lilinangin ang pag-

iingat at malasakit para sa kalikasan.” Ganito pinatungkulan ng pangulo ang magiging hinaharap ng kanyang liderato at pagsagot sa kaniyang mga kahaharapin pa lamang.

Hindi rin maiiwasang mapansin na bagama’t may ilan nang pagbabago sa loob ng pamantasan, tila hindi ganoon kalakas ang ingay nito. Ganito ang estilo ni Villarin—tahimik at maingat, ngunit nasulyapan na ng Ateneo ang magiging istilo ng pamumuno ng kasalukuyang pangulo.

Hindi nakapagtataka na mas may kagat para kay Claudio ang pagiging lider ni Villarin kaysa sa tahimik na pamumuno ni Nebres lalo pa’t ang henerasyong kaniyang pinanggalingan ay ang henerasyon ng “social-democratic activism” noong Batas Militar ngunit para kay Villarin, ang mga isyu ng pamantasan at bayan ay mas angkop bilang isyu ng kabataan ngayon. “Iba ang skills set ng digital natives kung ihahambing halimbawa sa aking kabataan noong 1970’s. Mas dalubhasa ngayon sa multi-tasking, mas global.” Sa pagbabago umano ng panahon, hinahamon ni Villarin ang kabataan na samahan siyang harapin ang mga usapin: “Pero dahil din sa mga ito, palagay ko mas matindi ang paghahangad o uhaw [ng kabataan] para sa pananahimik, sa focus, sa intensity, sa lalim, sa pagtataya.”

Kinilala ni Villarin na hindi magiging madali ang mga natitira pang mga taon, ngunit nakatulong ang paghubog sa kaniya sa Pamantasang Xavier sa mga darating pang mga pagsubok. “My experience [in Xavier University] was [to be] thrown into the water to see if I could swim. I did swallow a lot of water, meaning I made a lot of mistakes. But it was also enjoyable because I could see that people were open and people could move, people could be inspired.”

Naniniwala rin ang pangulo na sa kaniyang pamumuno, malaki ang maitutulong ng bawat miyembro ng komunidad sa pag-angkin ng tagumpay; kailangan lamang linangin pa ang pagtataya. “May pagdidibdib naman kahit noon pa man. At alam naman natin na hindi hanggang UAAP o laro lamang ito. Ang tanong ko lagi, may talab pa ba? Saan ang talab? Baka kailangan nating bigkasin pa, palalimin pa, ikalat at ipahayag pa. Lux in Domino, ‘ika nga.”

**mula ang ilang sipi sa mga panayam ng The Guidon*

DIWA ANG HIDWAAN

Miguel Paolo P. Rivera
miggyrivera@yahoo.com

Sanaysay at Liwanag

Ano nga ba ang isang pangangaral na aking dadalhin sa aking paglisan mula sa mga bulwagan ng pamantasan bilang mag-aaral na gusto ko ring ibahagi sa mga susunod pang daraan dito? Para sa akin, ito ay ang kakayahan at ang pagtanggap sa tawag sa atin ng Diyos na maging Kaniyang propeta. Ito ang maging mga propetang may kakayahang makita, humawi, at magbahagi sa ating kapuwa't lipunan ng mga kuwento ng pakikibaka at pag-asa, na sa paglaon ay lumalakas bilang isang pagtawag at paggalaw tungo sa isang mas makatarungang lipunan.

Isa itong tawag na siyang humihingi na itakwil natin ang mga bagay na umiikot lamang sa ating mga sarili. Kinakailangan nating itanong: Anong uri ng mga kuwento ang nais nating marinig at alalahanin? Anong uri ng mga kuwento ang palagian nating sinasabi sa ating mga sarili? Ito ba ay mga kuwento ng ating sariling tagumpay? Mga kuwento ng ating paghihirap upang maabot ang isang patay-guhit o makapasa sa isang pagsusulit? Mga kuwento ng pakikipagbiruan, at mga kuwento ng ating sariling pakikipagsapalaran?

Ito nga ba ang mga kuwentong mayroong saysay para sa mga marhinalisado? Ito nga ba ang mga kuwentong nakikibahagi sa bigat ng pagpapakatao para sa mga bahagi ng lipunan na mas madali na lamang tingnan bilang espasyo para sa alipin? Kailan nga ba ang huling beses na ika'y nagmasid at sumubok na ibahagi sa kapuwa ang mga kuwentong hindi mo naman pagmamay-ari? Kakayanin mo nga ba ang isang buhay kung saan hindi ikaw ang sentro ng kuwento at ng mundo?

Mga kuwentong isinasabuhay nina Ka Gerry at ng mga taga-PALEA, na malakas pa rin ang pananalig sa Diyos at ang paniniwala na gagawin at gagawin ng sinuman ang nakabubuti at ang makatarungan sa kabila ng paulit-ulit na pagmamaltrato sa kanila ng pamahalaan at ng kompanyang kanilang pinaglingkuran ng ilang dekada. Mga kuwentong sinusubukang ilabas ng mga miyembro ng mga manggagawa at staff sa Ateneo na isinasabuhay ang mga kuwento ng pagmamahal, pag-asa, pagkabigo at paminsan-minsa'y kawalan ng katarungan at kawalan ng kakampi sa pamantasan. Kung saan sa kabila nito, nananatili silang nagsisilbi sa

ating mga mag-aaral nang may lubos na pasasalamat at pag-asa.

Hangaan at tularan natin ang disposisyon ng mga manggagawa. Noong nagpaabot ako ng isang 'Magandang Hapon!' sa isang manggagawa sa Ateneo, ngumiti siya sa akin at sumagot ng isang masayang 'Magandang Umaga!' Noong tinanong ko siya kung bakit naging ganoon ang sagot niya sa akin, nabulaga ako sa kaniyang paliwanag: 'Dahil laging umaga para sa aming mga manggagawa. Kaya laging 'Good Morning!' ang bati namin sa isa't isa.'

Hindi ba't nakatutuwa ang ganitong pagtingin, puno ng oportunidad at pagkilala sa pag-asa sa ating mga kapuwa, at kolektibong kalagayan bilang isang lipunan? Ito na marahil ang uri ng pananalita at disposisyon tungo sa ating mga araw at sa ating mga paggawa na unti-unti na nating nalilimutan dala ng ating pagtuon sa mga bagay na umiikot lamang sa ating sarili. Sa mundo na ito ng ingay at pagiging komportable sa dilim at pag-iisa, pahirap nang pahirap na maging propeta ng liwanag. Kaya't tayong mga aktibista na sinusubukang magpaliwanag at maging liwanag sa mga nilalang na pinipili na lamang manahimik at maghintay, huwag nating kalimutan ang mga huling salita ni Elias sa Noli me Tangere: "Mamamatay akong hindi nakitang sumilay ang buwang-liwayway sa aking bayan! Kayong makakikita, salubungin siya... Huwag ninyong lilimutin ang mga nabuwal sa dilim ng gabi!"

Sa puntong ito, nais kong magpasalamat sa aking pamilya sa Matanglawin. Kakaunti man ang aking naibahagi, palagi kong dadalhin ang kanilang pagmamahal sa akin, at nawa'y di nila makalimutan ang aking pagmamahal para sa kanila. Sa aking mga naging gabay dito sa pamantasan, mula sa kaniyang mga guro, kaparian, staff at mga manggagawa, maging sa mga estudyanteng aking nakilala, umaapaw ang aking aking pasasalamat. Sa aking mga kasama sa ibang mga gawain, politikal man o hindi, nawa'y di mawala ang ating paniniwala na tayo na ang henerasyong magbubunsad ng kaniyang pagkawala mula sa kulungan ng kahirapan.

Kakayanin mo nga ba ang isang buhay kung saan hindi ikaw ang sentro ng buhay at ng mundo?

NAMAMALIKMATA

Victorino Mariano O. Floro IV
mayo_floro@yahoo.com

Sa Pagiging Dayuhan

Bagaman hindi natin gaanong ibinabandila ang ating watawat... naniniwala ako na marami sa atin ang malakas na kumakapit sa kulturang Filipino. Makikita natin ito sa ating pag-iisip at paggawa kung saan malinaw ang kahalagahan ng relihiyon, pamilya at pagmamahal

Nasabik ako nang nalaman kong tanggap ako sa programang Junior Term Abroad. Hindi ko mapigilan ang tuwa sa pagkakataon na makapag-aral at manirahan muli sa ibang bansa. Nakailang buwan na rin ako rito at sa aking paglagi, napansin ko ang pagkakaiba ng kultura ng Kanluran at ng ating bansa na dati'y inakala kong Kanluranin na rin.

Sa una kong pagdating sa Pransiya, nahalina ako ng kagandahan ng bansa, mga tao at ng kanilang wika. Turista pa ako at ngayon habang sinsikap kong maging bahagi ng komunidad rito sa Pau, mas nararamdaman ko ang aking pagiging dayuhan. Mas nagiging halata kung paano lumalagpas sa wika ang pagkakaiba ng mga kultura.

Maliit na lungsod ang Pau sa timog-kanluran ng Pransiya sa rehiyong Aquitaine. Kahit na napalilibutan ng mga Basque sa timog-kanluran, mga Gascon sa Norte at mga Espanyol sa Timog, napanatili pa rin ng mga Paloise ang kanilang mayamang kultura bilang bahagi ng historikal na probinsiyang Béarn ng Pransiya.

Dahil maliit ang Pau (kayang lakarin ito mula hilaga hanggang timog sa loob ng dalawang oras) at marami ang mga mag-aaral at mas nakatatanda, mapapayapa ang buhay at madali rin ang integrasyon dito.

Sa Filipinas, madalas nating pinag-uusapan ang pagkamagiliw at pagiging makabayan ngunit habang narito ako at nababalitaan ko ang patuloy na kaguluhan sa politika sa atin, hindi ko iyon maiisip.

Sa Pau, babatiin ka sa tuwing pumasok ka sa isang tindahan o may nakasasalubong sa hagdan ng dormitoryo, kahit pa hindi kayo magkakilala. Nagpapaalam at nagpapasalamat ang mga tao sa drayber ng bus at sa kahera, wala mang binili. Nag-sasabi ng “bon appetit” kapag nakita ng kakilala na kumakain ng pananghalian o hapunan. Nakikipagkuwentuhan ang mga taong nakakasalubong, kahit nahuhuli na ang kausap. Kakaiba ang kabaitan ng mga tao rito.

Bunga marahil ng pagkasanay sa mundo ng kosmopolitang Maynila ang pagkabigla ko sa buhay dito sa Pau. Napagtanto ko nang lubusan na sa

ating pagsisikap na gayahin ang Kanluran, marami sa ating mga tradisyonal na pinahahalagahan ang nawawala.

Ngunit, sa pagkawala rin ng ilang bahagi nito, higit na may kompiyansa akong sabihing buhay na buhay ang ating kultura—patuloy itong nagbabago. Sisikapin nitong umangkop sa nangyayari sa mundo at sa mga positibong impluwensiya ng ibang kultura. Bagaman hindi natin gaanong ibinabandila ang ating watawat tulad ng mga Paloise at Pranses sa kanilang bandilang Béarnais at tricolor, naniniwala akong marami sa atin ang malakas na kumakapit sa kulturang Filipino. Makikita natin ito sa ating pag-iisip at paggawa kung saan malinaw ang kahalagahan ng relihiyon, pamilya at pagmamahal.

Dito, palagi kong naririnig ang pariralang “sa kung paano mo gusto (‘as you want’)” at noon ko naisip na kinakatawan niya ang kanilang laissez-faire. Sa isang banda, sinusubukan ko pa ring humanap ng pangungusap na makapaglalarawan ng ating kultura sa mga Pranses ngunit wala akong maisip hanggang sa ngayon.

Maaari na ito'y dahil may kakulangan sa aking pag-unawa ng ating kultura o dahil hindi talaga kayang ilarawan ang kabuuan ng nating kultura sa isang pangungusap. Paano nga ba ilalarawan ang ating kultura?

Hindi ko mabigyan ng angkop na sagot ang tanong na ito sa akin ng mga bagong kaibigan dito, ngumingiti ako at sinasabing “Basta kailangan niyong makapunta sa Filipinas.” Tulad ng bagong kampanyang panturismo ng DOT, ipinaliliwanag ko na masaya sa ating bansa.

Bilang Filipino, natutuwa ako na ipaliwanag sa mga nagtatanong sa akin kung ano ba talaga ang Filipinas. Bagaman itinuturing nila ang bansa bilang isa sa mga “exotic” na Asyanong estado, matindi ang pagnanais nilang bumisita. Anila, dahil ito sa mga nakikilala nilang Filipino na itinuturing nilang mabait, buhay na buhay at, kahit taliwas sa nakikita ko mula rito, tunay na magiliw.

ESKARIPIKASYON

Robert Alfie S. Peña
robertalfiepena@gmail.com

[N]anatiling di-balanse ang seguridad sa trabaho at paghahangad ng kita sa kabila ng nakasulat na kautusan.

Nakakatatlong linggo na rin ako sa OJT. Nariyan ang araw-araw na pasakit ng paghahanap ng masasakyan papunta sa pinapasukan, malayolayo pa naman ang tinitirhan ko. Kung iisipin, napakahalaga ng bawat minuto bago pumatak ang alas otso ng umaga. Ilang minuto lamang na mahuli ka ng gising, kapag minamalas ka pa ay walang sasakyan at makikipag-unahan pa, tiyak na aabutan ka ng trapik. Nangangahulugan ang ilang minutong pagkahuli bago pumatak ang alas otso ng pagsusulat sa log book ng “9:00.” Sa kabilang banda, nandiyan din ang realisasyon na “mahirap ngang kumita.” Kaya naman pipilitin mo talagang magtipid lalo na sa pagkain. Marahil, hindi nga sapat ang tatlong linggo, tiyak akong marami pang matutuklasan sa mga darating na araw. Pagbabago sa kapaligiran at pang-araw-araw na nakasanayan ang pinakamalaking hamon para sa akin. Ngunit sa mga araw na nailagi ko sa opisina, natuklasan kong wala ito kumpara sa mga hamong hinaharap ng mga kasama ko sa trabaho. Sila ang mga kontraktuwal na empleado. Mas naging malinaw para sa akin ang sitwasyong kinalalagyan nila. Hindi lamang sila mga numero at estadistikang hilig ko ring banggitin sa mga isinusulat ko. At mukhang medyo maayos pa nga ang lagay nila kung titingnan ang rekord ng kompanya. Kumbaga, hindi ko pa rin nakikita ang buong mukha ng kontraktuwalisasyon.

Ang kuwento nila, halos pangregular na empleadong base pay rin ang ibinibigay ng kompanya sa kontraktor na siya namang nagsusuplay ng mga trabahador na ayon sa kontrata ay tatagal lamang ng anim na buwan sa kompanya. Hindi ko babanggitin kung magkano ang suweldo pero sasabihin kong P5,000 ang ikinakaltas sa base pay na mula sa kompanya. Ang natitira ay siya namang ibinabayad ng kontraktor sa trabahador. Maliit ito kung tutuusin, lalo na’t pampropesional ang trabahong nakaatang sa mga kontratuwal na empleado. Nakakabawi na lamang ang mga kasama ko sa overtime pay o OT. Sa kabilang banda naman, mayroong SSS at PhilHealth, na isang dahilan kung bakit ko nasabing medyo maayos pa ang lagay nila kumpara sa ibang kontraktuwal. Ang nakalulungkot ay pagkatapos ng anim na buwan, papasok na naman ang mga kontraktuwal sa bagong kontrata. Maaaring malipat sila sa ibang

kompanya o posible ring sa parehong kompanya, ngunit sa ibang dibisyon at anim na buwan lamang ulit.

Nitong nakaraang Abril 30, bisperas ng Araw ng Paggawa, nagbabala si Kalihim Rosalinda Baldoz (DOLE) na huwag gamitin ang kontraktuwalisasyon upang malusutan ang batas, partikular ang probisyon sa “probation.” Binanggit niya ang mga mall na pumapasok sa kontraktuwalisasyon na magtatagal lamang ng tatlo o limang buwan. Ayon kay Baldoz, noong isang taon pa ipinagbawal ng kaniyang kagawaran ang ganitong kontraktuwalisasyon sa pamamagitan ng Department Order No. 18-A. Ipinag-iba ng kautusan ang lehitimo at ilegal na kontraktuwalisasyon. Lehitimo kung: (1) nagsasarili, hiwalay at rehistrado sa DOLE ang kontraktor, (2) may sustansiyal na kapital ang kontraktor at (3) sumusunod ang kontrata sa mga nakatakdang karapatan at benepisyo ng manggagawa sa ilalim ng batas. Ipinagbabawal ang pagkuha ng mga kontraktuwal kung ang trabahong papasukin ay mahalaga o kinakailangan sa operasyon ng kompanyang kumukuha ng kontraktuwal.

Sa kaniyang 22-point labor and employment policy agenda, nais ng pangulo na “mamuhunan sa lakas-paggawa upang mas makipagkompetensiya at magkatrabaho habang isinusulong ang pang-industriyang kapayapaan batay sa katarungang panlipunan.” Mataas at mahirap abutin para kani-no man. Nanatili ang kontraktuwalisasyon dahil napagagaang nito ang mga gastusin ng kompanya. Hindi rin maaaring bumuo ang mga kontraktuwal ng unyon. Ngunit ang problema’y maski ang mga trabahong “mahalaga at kinakailangan” ay ipinapasok sa kontrata. Maganda ang sinasabi ng kautusan, nagkakaroon ng pag-iiba sa kung anong kontraktuwalisasyon ang lehitimo at ano ang hindi. Ngunit para sa akin, nanatiling di-balanse ang seguridad sa trabaho at paghahangad ng kita sa kabila ng nakasulat na kautusan. Wala pang malaking kompanya ang naparusahan sa pagpasok sa di-lehitimong kontraktuwalisasyon. Napapanahon nang bigyan ng dagdag na seguridad ang mga lehitimong kontraktuwal. Kinakailangang magsimula ang pagbabago sa nibel ng batas at pagpapatupad dahil sa kasalukuyan, tila walang ngipin ang kautusan at nanatili lamang na babala.

TUNGKOL SA PABALAT

sining nina Chelsea Galvez at Mich Garcia

Bilang bagong presidente ng pamantasan, atat ang lahat na malaman kung ano ang mga balak ni Fr. Jose Ramon T. Villarin, S.J. Marami ang inaasahan mula sa kaniya. Ano ang kaniyang bisyon para sa pamantasan? Paano niya ipagpapatuloy ang mga proyektong naiwan ng sinundan niya? Paano niya mahihikayat na maki-sangkot ang mga Atenista? Ano ang susunod na hakbang ng Ateneo?

PAGWAWASTO

Sa isyu ng Matanglawin Abril-Hunyo 2011 (Tomo XXXV Blg. 6), nagkamali ang patnugutan sa sipi para sa pitak na “Pasubali sa Dilim” ni Dylan Valerio sa p. 5. Ang naturang sipi ay mula sa pitak na “Banat ng Bubuyog” ni Robee Marie Ilagan mula sa isyu ng Matanglawin (Tomo XXXV Blg 4), p. 5. Hindi rin nailagay ang tamang email address ng sumulat ng kolum.

Sa p.6, nagkamali ang patnugutan sa pamagat ng kolum. Hindi “Ikonoklast” kundi “Ikonoklastos” ang tamang pamagat. Hindi rin nailagay ang tamang email address ng sumulat ng kolum.

Hindi nailagay ang Talim ng Balintataw bilang pangalan ng seksiyon sa mp. 22-23. Gayon din, hindi nailagay ang wastong pamagat ng tula ni Jan Fredrick Cruz sa seksiyong ito.

Hindi naman nabigyan ng pagkilala si Chelsea Galvez sa kaniyang ginawang sining para sa artikulong “Lubak-lubak, Patak-patak” sa mp. 27-29.

Humihingi ang patnugutan ng Matanglawin ng paumanhin sa kung ano mang problema ang naidulot ng mga nasabing pagkakamali.

Ang Matanglawin ang opisyal na pahayagang pangmag-aaral ng Pamantasang Ateneo de Manila.

Pagmamay-ari ng mga lumikha ang lahat ng nilalaman ng pahayagang ito. Pinahihintulutan ang lahat sa pagsipi ng nilalaman basta hindi nito sinasaklaw ang buong akda at may karampatang pagkilala sa mga lumikha. Bukas ang Matanglawin sa lahat (Atenista man o hindi) sa pakikipag-ugnayan: pagbibigay o pagsasaliksik ng impormasyon, pagtatalakay ng mga isyu, o pagpapalam ng mga puna at mungkahi ukol sa pahayagan at nilalaman nito. Sa lahat ng interesado, mangyari lamang na tumawag sa 426-6001 lokal 5449 o sumulat sa patnugutan ng Matanglawin, Silid-Publikasyon (Blg. 201–202), Manuel V. Pangilinan Center for Student Leadership, Mga Paaralang Loyola, Pamantasang Ateneo de Manila, Katipunan Avenue, Loyola Heights, Lungsod Quezon 1108. Maaari ding bumisita sa www.matanglawin.net o magpadala ng email sa pamunuan@matanglawin.net.

Kasapi ang Matanglawin ng Kalipunan ng mga Publikasyon (COP) ng Pamantasang Ateneo de Manila at ng Kalipunan ng Pahayagang Pangkolehiyo sa Filipinas (CEGP).

TANAWIN AT TUNGUHIN NG MATANGLAWIN

TANAWIN NG MATANGLAWIN

Mapanghamon ang ating panahon.

Kailangan ang mga matang nangangahas tumitig at magsuri sa paligid. Kailangan ang isang tanglaw ng katotohanan sa gitna ng dilim na laganap na pambubulag at pagbubulag-bulagan. Kailangan ang mga kuko ng lawing daragit sa mga dagang ngumangatngat sa yaman ng bansa at ahas na lumilingkis sa dangal at karapatan ng mga maralita. Kaya’t ang Matanglawin ay bumabangon upang tumugon.

Tumutugon ang Matanglawin, una, bilang pahayagan ng malaya at mapagpalayang pagpapalitan ng kuro-kuro tungkol sa mahahalagang usaping pampaaralan at panlipunan; at ikalawa, bilang isang kapatiran ng mga mag-aaral na may malalim na pananagutan sa Diyos at sa Kaniyang bayan.

Ang Matanglawin ay hindi nagsisimula sa wala. Saksi ito sa nakatanim nang binhi ng pagtataya at pagkilos ng ilang Atenista. Subalit hindi rin ito nagtatapos sa simula. Hangad nitong diligin at payabugin ang dati nang supling, at maghasik pa ng gayong diwa sa higit na maraming mag-aaral. Hangad din nitong ikalat ang gayong diwa sa iba pang mga manghahasik ng diwa at sa iba pang mga pamayanang kinasasangkutan ng mga Atenistang kumikilos palabas ng kampus.

TUNGUHIN NG MATANGLAWIN

Sa adhikaing ito, isinasabalikang ng Matanglawin ang mga sumusunod na sandigang simulain:

1. **MAGING** matapat at matapang sa paghahanap at paglalalahad ng katotohanan—katotohanan lalo na ng mga walang tinig.
2. **BIGYANG-DAAN** ang malaya, mapanuri, at malikhaing pagtatalakayan—kabilang na ang kritisismo—ng mga mag-aaral hinggil sa mga usaping pangkampus at panlipunan.
3. **HUBUGIN** ang mga kasapi sa pamamagitan ng pakikisalamuha sa mga tao lalo na sa mga anakpawis, pandayin sila sa masinop na pananaliksik at pagpapahayag, at hasain sa malalim na pagninilay upang maging mabisang tagapagpairal ng pagbabago ng mga di-makatarungang balangkas ng lipunan.
4. **TUMAYO** bilang isang aktibong kinatawan ng Pamantasan para sa ibang paaralan at sektor ng lipunan.
5. **ITAGUYOD** ang diwa at damdaming makabansa lalo na sa pagpapalaganap at pagpapayaman ng sariling wika.
6. **PAIGTINGIN** ang kamalayang pampolitika sa Ateneo sa paraang mapayapa subalit mapaghamon, may kiling sa mga dukha bagaman walang isang ideolohiyang ibinabandila.
7. **IBATAY** ang lahat ng gawain sa papasulong na pananaw ng panananampalatayang Kristi-yano na sumasamba sa Diyos na gumagalaw sa kasaysayan, kumakampi sa katotohanan, at may pag-ibig na napapatupad ng katarungan.

MULA SA PATNUGUTAN

Magmatyag

Pitong buwan na rin mula nang isinampa at dininig ng Senado ang kaso ng impeachment laban sa Punong Mahistrado ng Korte Suprema—si Chief Justice Renato Corona. Sa ika-40 na araw ng paglilitis, tila naging makasaysayan at lalong maingay ang kaniyang pasyang humarap sa korteng maghahatol sa kaniya, ang kauna-unahang pagkakataon na nagdesisyong humarap sa impeachment court ang isang nasasakdal. Makasaysayan—anu-man ang naging resulta ng kaniyang pagtestigo, ito ang siyang nagpapasya sa kapalaran ng Punong Mahistrado.

Mayo 22, 2012: Hindi nabigo ang taumbayan sa espektakulo ng impeachment. Naghatid ng drama ang Punong Mahistrado sa kaniyang sinumpaang pahayag; napuno ng tensiyon ang session hall ng Senado. Sa halip na makapaghatid ng mga sagot ang Chief Justice, tila sa pagtatapos ng sesyon sa araw na iyon nadagdagan pa ang mga katanungan.

Kung mayroon mang natutunan ang nakararami sa sirkong ito: politikal ang proseso ng impeachment; politikal din ang naging pagsagot dito ng Punong Mahistrado.

Natapos na ang dula. Mabigat ang implikasyon ng anumang naging pagpapasya ng mga hukom. Kabilang na rito ang sariling interpretasyon ng Punong Mahistrado sa ilang batas, bilang pangangatwiran sa di-pagdedeklara sa SALN ng kaniyang mga dollar account. Hindi ba transparency at accountability ang silbi ng SALN? Bakit itatago kung malinis naman ang pinanggalingan nito?

Isang ordinaryong mamamayan na lamang ngayon si Corona. Hindi na namamayani sa bawat estasyon ng telebisyon, radyo at bawat pahayagan ang kaniyang pangalan, ngunit mas mabigat ang mga implikasyon sa kalagayan ng bayan at katapatan ng pamahalaan sa pagbabago ang mga pangalang ngayo'y pumapailanlang—sino ang papalit sa kaniya bilang pinuno ng hudikatura?

May higit isang buwan pa ang Judicial and Bar Council upang makahanap ng bagong punong mahistrado ngunit hindi lamang ito ang pinakamahalagang tanong na kailangang sagutin ng pamahalaang Aquino. Kung daang tuwid at walang wangwang ang hinahabol nito, nasaan na ang mga kasong magdadala kay Corona sa hustisya? Tila pati ang puno ng Kagawaran ng Hustisya ay naipit sa dami ng pangalang ibinabato sa konseho.

Nakalulungkot na ang daling makalimot ng nakararami; higit na nakapapanglaw na tila nabibilang dito ang pamahalaang ginamit ang buong makinarya nito upang mapaalis ang isang tiwali, bilang parte umano ng pag-eradika sa korupsiyon ng sinundan nitong administrasyon.

Naghahanap tayo ng mga mamumuno na walang itinatago, at ihahandog ang sarili sa paglilingkod. Patuloy tayong umaasa na hindi tuluyang makalimot ang mga taong ating ihinalal sa kanilang mga pangako.

Sa huli, napakalaki pa rin ng impluwensiya ng opinyon at saloobin ng taumbayan sa magiging desisyon. Sa pagbuo ng ating sariling pananaw sa nararapat na kalabasan ng prosesong ito, magiging maigi na pagnilayan ang lahat ng implikasyon sa mapipiling bagong punong mahistrado. Nararapat din na bilang isang taumbayang naghahanap ng mga kasagutan, huwag nating makalimutan na wala pang pagpipinid ng mga sugat na idinulot ng kabanatang ito sa ating kasaysayan.

Maging mapanuri at mapagmatyag. Ito ang tawag ng panahon; ito ang kinakailangan ng ating lipunan. **M**

Matanglawin

Opisyal na Pahayagang Pangmag-aaral
ng Pamantasang Ateneo de Manila

Robert Alfie S. Peña, BS ECE '13
PUNONG PATNUGOT

Tricia Ann N. Mallari, BS Mgt '12
KATUWANG NA PATNUGOT

Rico A. Esteban, BS CoE '12
NANGANGASIWANG PATNUGOT
PATNUGOT NG WEB-TEKNIKAL

Ma. Paola Rica C. Hernandez, AB COM '12
PATNUGOT NG SULATIN AT SALIKSIKAN

Michelle Therese R. Garcia AB ID '12
Chelsea Kate P. Galvez, BS MIS '14
MGA PANSAMANTALANG TAGAPAMAHALA NG SINING

Geneva Frances C. Guyano, AB DS '13
PATNUGOT NG LAPATAN

Miguel Paolo P. Rivera, AB-MA PoS '13
PATNUGOT NG WEB-SULATIN

Michaela Paula M. Aldea, BS HSc '14
TAGAPAMAHALA NG PANDAYAN

Victorino Mariano O. Floro IV, AB Ec-H '13
TAGAPAMAHALA NG PANANALASTAS

Noel D. Clemente, BS-M '14
PANSAMANTALANG INGAT-YAMAN

SULATIN AT SALIKSIKAN

MGA KATUWANG NA PATNUGOT: Iman Tagudiña,
Eliza Sallao, Marvel Mesinas

Xavier Alvaran, Noel Clemente, Pristine de Leon, Abegail Esteban, Virna Guanio, Arnold Lau, Rhea Leorag, Raphael Limiac, Johnnet Lopez, Brylle Madulara, Leslie Mendoza, Wel Mendoza, Kevin Nera, Reizle Platitas, Exequiel Salcedo, Krishna Santos, Tiffany Sy, Charlene Tolentino, Jan Fredrick Cruz, Marvin Lagonera, Benise Balaoing

SINING

MGA KATUWANG NA PATNUGOT: Chelsea Kate Galvez,
Michelle Garcia

Marie Aquino, Matthew Dumlaog, Monica Esquivel, Dyan Francisco, Jeudi Garibay, Mikhail Manginsay, Vayle Oliva, Sam Santos, Carol Yu

LAPATAN

KATUWANG NA PATNUGOT: Benjhoe Empedrado

Patricia Avila, Meg Castrillo, Lance Bitong, Rizza Detosil, Arron Sese, Eldridge Tan

WEB

Donald Bertulfo, Anna Sangkal, Jigs Sevilla

PANDAYAN

KATUWANG NA TAGAPAMAHALA: Vera Pinera

Natassia Austria, Arthur Buena, Nicole Combate, Rizza de Jesus, Mox Erni, Daniel Luman, Joyfie Medina, Chin-Chin Santiago, Bianca Vinoya

PANANALASTAS

KATUWANG NA TAGAPAMAHALA: Jeah Dominguez

Ryan Rojo, Levy Rose IV, Marcel Villanueva

LUPON NG MGA TAGAPAYO

Chay Florentino-Hofileña
KAGAWARAN NG KOMUNIKASYON

Dr. Agustin Martin Rodriguez
KAGAWARAN NG PILOSOPHIYA

Gary Devilles
KAGAWARAN NG FILIPINO

Lech Velasco
PROGRAMA NG SINING

Mark Benedict Lim
KAGAWARAN NG FILIPINO

Dr. Benjamin Tolosa
KAGAWARAN NG AGHAM POLITIKAL
TAGAPAMAGITAN

Dahil new and improved
ang JSEC, dapat ang
JSEC outfit din!

**SOMETHING
NEW!**

INNOCENT
FRESHIE

Cutie? She's
standing right in
front of you dear!

Literal na
HELLMONTH!

Ate, nasaan
po ang
Cute Tea?

The freshies are
coming! Magagamit
na naman ang
See C joke!

ANG SUMMER NG 'TENISTA

ni Dyan Francisco

Rule # 1:

Ang Matulog
Di Gagravuate!

~ Kahit Summer ~

HOT
and Dangerous

imuchaggra
mi amigos
to mi amu
gas! b

no
Spanish
is hard and
I can't get it.

Oedipus
Rex went
with his mother

I got my best not
to fall asleep
Oh I'm tired of
trying to be a
kid but

• CLASS SCHEDULE

First Class: 7:30 - 9:00am

Second Class: 4:30 - 6:00pm

• **EPIC!**

Dyan Francisco

Matanglawin

*Opisyal na Pahayagang Pangmag-aaral ng
Pamantasang Ateneo de Manila*

